

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZE YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ İÇİN
ÇOCUK EĞİTİM MODELİ OLUŞTURULMASI

HAZAL ARIK

2502280618

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. GÜNER SAĞIR

İSTANBUL, 2021

ÖZ

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ İÇİN ÇOCUK EĞİTİM MODELİ OLUŞTURULMASI

HAZAL ARIK

Müze eğitimi günümüzde müzeciliğin vazgeçilmez bir parçasıdır. Müzeler koleksiyonları aracılığıyla ziyaretçilerinde merak duygusunu canlandıran, yaratıcı ve yorumlayıcı düşünceyi teşvik eden bir eğitim ortamı yaratarak bilgi edinmenin farklı ve eğlenceli yollarını göstermektedir. Müze eğitimcileri tarafından farklı yaş grupları için hazırlanan eğitim programları ile özellikle çocukların gelişimine katkı sağlamak, müze bilincini oluşturmak ve kültürel mirası koruma bilinci kazandırmak amaçlanmaktadır. “İstanbul Arkeoloji Müzeleri İçin Eğitim Modeli Oluşturulması” isimli bu çalışmada müzelerin eğitim işlevi üzerinde durularak, kalıcı bir eğitim programı bulunmayan İstanbul Arkeoloji Müzeleri için bir eğitim örneği hazırlanmıştır. Arkeoloji Müzesi, Eski Şark Eserleri Müzesi ve Çinili Köşk Müzesi olmak üzere üç ana bölümden oluşan İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Osmanlı topraklarından toplanan çeşitli kültürlere ait kapsamlı bir koleksiyona sahiptir. Koleksiyonları aracılığıyla oluşturulan eğitim programları İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nin müze eğitimine katkısı açısından çok önemlidir. Bu çalışmada hazırlanan eğitim örnekleri ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri’ni ziyaret eden çocukların aktif, eğitici, öğretici ve eğlenceli bir müze deneyimi yaşamaları amaçlanmıştır. Oluşturulan eğitim modeli atölye çalışmaları, etkinlik kağıtları ve çevrimiçi etkinlik önerileri olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. Eğitimler hazırlanırken yaş grubu 8–12 olarak sınırlandırılmıştır ve çocukların sosyal, duygusal, bilişsel, motor ve dil gelişimleri göz önüne alınmıştır. Hazırlanan eğitim çalışmaları ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nin yararlanabileceği bir eğitim modeli önerisi sunulmak istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müze, müze eğitimi, müze pedagojisi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri.

ABSTACT

THE DEVELOPMENT OF A CHILDREN'S EDUCATION MODEL FOR ISTANBUL ARCHEOLOGY MUSEUMS

HAZAL ARIK

Museum education is a crucial part of museology today. Through their collections, museums demonstrate different and entertaining ways of acquiring knowledge by creating an educational environment that stimulates curiosity for their visitors and encourages creative and lateral thinking. Educational programs created by museum educators for various age groups contribute to children's development, awareness of museums, and preservation of cultural heritage. This study, titled "The Development of a Children's Education Model for Istanbul Archeology Museums", focuses on the pedagogical function of the Istanbul Archeology Museums, which does not have a permanent education program. Consisting of three main units, the Istanbul Archeology Museums (the Archeology Museum, Museum of Ancient Orient, and the Tiled Kiosk Museum) have nearly a million artifacts from various cultures, brought from the imperial lands. Creating a pedagogical program through the collections of Istanbul Archeology Museums is imperative to the museum's education department. This study intends to provide an active, educational, instructive, and entertaining museum experience to children through a set of activities. The study's educational models are divided into three sections: workshops, activity papers, and suggestions for online programs. While preparing the education models, the age group was limited to 8-12 years old, and the social, emotional, cognitive, motor, and language developments of children were taken into consideration. Through these pedagogical models, the study provides an educational program that Istanbul Archeology Museums can use.

Key Words: Museum, Museum education, Museum pedagogy, Istanbul Archeology Museums

ÖNSÖZ

Günümüzde müze eğitimi, çağdaş müzeciliğin vazgeçilmez bir parçasıdır. Müzeler hazırladıkları eğitim programları ile ziyaretçilerine yeni deneyimler sunarak, yaşam boyu eğitimlerine katkı sağlayan kurumlar haline gelmiştir.

Oluşturulan eğitim modeli ile çocukların İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nden bir eğitim kaynağı olarak yararlanabilmeleri istenmiştir. Tez çalışmasının İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve diğer müzeler için eğitim programları kapsamında bir öneri olması temenni edilmektedir.

“İstanbul Arkeoloji Müzeleri için Çocuk Eğitim Modeli Oluşturulması” adlı tezimin yazım sürecinde;

Yüksek lisansa başladığım ilk günden bu yana yanımda olan, bilgisiyle beni yönlendiren, kendisinden çok şey öğrendiğim ve öğrenmeye devam etmek istediğim tez danışmanım Doç. Dr. Güner Sağır'a içten desteği, katkıları, sabrı ve anlayışı için çok teşekkür ederim.

Tez sürecim boyunca yardımını ve desteğini eksik etmeyen sevgili arkadaşım İrem Ünal'a ve bir parçası olmaktan mutluluk duyduğum Meşher ekibine çok teşekkür ederim.

Hayatımın her anında yanımda olup desteklerini benden hiçbir zaman eksik etmeyen, güçlü duruşlarıyla bana örnek olan, hayatımda oldukları için çok şanslı olduğum annem Leyla Arık ve ablam Hilal Arık'a yürekten teşekkür ederim.

Son olarak varlığını her zaman yanımda hissettiğim benim güzel babama sonsuz teşekkürler.

İstanbul, 2021

Hazal Arık

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
RESİMLER LİSTESİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜZE EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ

1.1. Müze Eğitiminin Tarihi	5
1.2. Türkiye’de Müze Eğitiminin Tarihi	18

İKİNCİ BÖLÜM

MÜZE EĞİTİMİNİN TEMELLERİ

2.1. Müze Eğitiminin Amaçları	33
2.2. Müze Pedagojisi	34
2.3. Müze Eğitimi Politikası	39
2.4. Müzelerde Eğitim Programı Planlama	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ

3.1. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Tarihçesi	55
3.2. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Koleksiyonu	65
3.3. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çocuk Etkinlikleri	71

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ İÇİN EĞİTİM MODELİ TEKLİFİ

4.1 Atölye Çalışmaları	77
4.1.1 Takı Tasarım Atölyesi	78
4.1.2 Kilden Heykel Atölyesi	79
4.1.3.İskender Lahdi Renkleniyor! Atölyesi	80
4.1.4 Benim Arkeoloji Müzem	80
4.1.5 İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kataloğum	81

4.1.6 Mozaik Atölyesi	82
4.1.7 Kil Tablet Atölyesi	82
4.1.8 Kilden Çanak Çömlek Atölyesi	83
4.1.9 Sikke Atölyesi	84
4.2 Etkinlik Kağıtları	86
4.3.Çevrimiçi Etkinlik Önerileri	105
DEĞERLENDİRME	108
SONUÇ.....	116
KAYNAKÇA	118
EKLER	148

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1.1: British Museum (1880).	6
Resim 1.2: Uffizi (1867-1881).	6
Resim 1.3: Charlesten Müzesi (1936-1937).....	7
Resim 1.4: Louvre Müzesi (1890).....	8
Resim 1.5: Trafalgar Meydanı (National Gallery).	9
Resim 1.6: Prado Müzesi (1860).....	9
Resim 1.7: Haslemere Müzesi.....	10
Resim 1.8: Smithsonian Enstitü (1860-1880)	11
Resim 1.9: Brooklyn Çocuk Müzesi (1905).....	12
Resim 1.10: Toledo Sanat Müzesi (1900-1920).....	12
Resim 1.11: Satı Bey ve İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu	19
Resim 1.12: Anadolu Medeniyetleri Müzesi.....	22
Resim 1.13: Ankara Etnografya Müzesi.	22
Resim 1.14: İsmail Hakkı Tonguç.....	24
Resim 1.15: Türk Tarih Kurumu	26
Resim 1.16: Türk Resim Müzesi Açılıyor.....	26
Resim 2.1: Anadolu Medeniyetleri Müzesi.....	47
Resim 2.2: Anadolu Medeniyetleri Müzesi Mozaik Atölyesi.....	47
Resim 2.3: Mardin Müzesi Yaz Okulları Afişi	48
Resim 2.4: Mardin Müzesi Arkeopark	49
Resim 2.5: Çorum Müzesi Kazı Havuzu Etkinliği.....	50
Resim 2.6: Çorum Müzesi.....	50
Resim 2.7: Aydın Arkeoloji Müzesi “Müze Okul Eğitim Projesi” Afişi.....	51
Resim 2.8: Aydın Arkeoloji Müzesi “Augustus’la Tanışalım”	52
Resim 2.9: Batman Müzesi “Müzepark.....	52
Resim 2.10: Batman Müzesi “Gezici Müze Etkinliği”	53
Resim 2.11: Batman Müzesi.....	54
Resim 3.1: Çinili Köşk	56
Resim 3.2: Hamdi Bey İstanbul Asar-ı Atika Müzeleri Müdürü İken	58

Resim 3.3: Eski Şark Eserleri Müzesi	58
Resim 3.4: Ağlayan Kadınlar Lahdi.....	59
Resim 3.5: İstanbul Arkeoloji Müzeleri.....	60
Resim 3.6: Lahitler Müzesi'ne İlave Olan İkinci Kısım İnşa Halinde	61
Resim 3.7: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Ek Bina	61
Resim 3.8: İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve Çinili Köşk'ün Planı	62
Resim 3.9: Atatürk İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nden çıkarken	62
Resim 3.10: Çinili Köşk Müzesi Planı	65
Resim 3.11: Tabak 1530-1545	66
Resim 3.12: Tabak 18.yy ikinci yarısı-19. yy.	66
Resim 3.13: Eski Şark Eserleri Müzesi Planı.....	67
Resim 3.14: Taş Kalıp (Asur Dönemi).....	67
Resim 3.15: Kadeş Antlaşması.....	68
Resim 3.16: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Planı	69
Resim 3.17: Ağlayan Kadınlar Lahdi.....	70
Resim 3.18: Athena Heykeli (Roma Dönemi)	70
Resim 3.19: Çocuk Müzesi'nde Atölye Çalışması.....	71
Resim 3.20: Çocuk Müzesi'nde Yer Alan Canlandırma	72
Resim 3.21: Çocuk Müzesi'nde Yer Alan Günlük Yaşam Canlandırması	73
Resim 3.22: Yaprak ve Toprak İz Peşinde Etkinlik Kitabı	75
Resim 3.23: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Etkinlik Kitabı	75
Resim 4.1: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Öğretmen Rehberi 1.	88
Resim 4.2: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Öğretmen Rehberi 2.	89
Resim 4.3: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Öğretmen Rehberi 3	90
Resim 4.4: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Öğretmen Rehberi 4	91
Resim 4.5: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Öğretmen Rehberi 5	92
Resim 4.6: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Öğretmen Rehberi 6	93
Resim 4.7: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Öğretmen Rehberi 7	94
Resim 4.8: Benim Eserim Etkinlik Kağıdı.....	95
Resim 4.9: Çinili Köşk Müzesi Etkinlik Kağıdı.....	96
Resim 4.10: Eser İncelemesi Etkinlik Kağıdı.....	97
Resim 4.11: Durum Raporu Etkinlik Kağıdı 1	98

Resim 4.12: Durum Raporu Etkinlik Kağıdı 2.....	99
Resim 4.13: Gezi Raporu Etkinlik Kağıdı.....	100
Resim 4.14: Müzede Kelime Avı Etkinlik Kağıdı	101
Resim 4.15: Müzedeki Dedektifler Etkinlik Kağıdı 1.....	102
Resim 4.16: Müzedeki Dedektifler Etkinlik Kağıdı 2.....	103
Resim 4.17: Müzedeki Hayvanlar Etkinlik Kağıdı.	104

KISALTMALAR LİSTESİ

AAM	: <i>American Alliance of Museums</i> – Amerikan Müzeler Birliği.
Bkz.	: Bakınız.
CECA	: <i>Committee for Education and Cultural Action</i> – Uluslararası Eğitim ve Kültürel Faaliyet Komisyonu.
DÖSİMM	: Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü.
Ed.	: Editör.
haz.	: Hazırlayan.
ICOM	: <i>International Commity of Museums</i> – Uluslararası Müzeler Konseyi.
KVMGM	: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü.
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı.
s.	: Sayfa.
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı.
UNESCO	: <i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i> – Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu.
vd.	: Ve devamı ve diğerleri.
vs.	: Vesaire.
YTÜ	: Yıldız Teknik Üniversitesi.

GİRİŞ

Müzeler kültürel değerlerle ilgili objeleri toplayan, koruyan, tanıtan, sergileyen, eğitim programları ile halkı bilgilendirmeyi hedefleyen, müze ve kültürel mirası koruma bilinci kazandırmayı amaçlayan eğitim, bilim ve sanat kurumlarıdır.

18. yüzyıla uzanan kuruluşlarından itibaren müzeler, eğitim kavramı ile ilişkilidir ancak müze eğitimi kültürünün oluşumu uzun bir sürecin ürünüdür. Müze eğitimi alanındaki asıl gelişmeler 19. yüzyıldan itibaren yaşanmaya başlanmıştır. Dünyadaki ekonomik, politik, sosyal ve teknolojik gelişmeler müzelerin ve müze eğitiminin farklı anlam ve roller üstlenmesini sağlamıştır. Önemli eğitim kuramcılarının yeni eğitim anlayışları müzelerdeki eğitimi de kapsamıştır. 20. yüzyılda müzelerin eğitime hizmet eden deneyimlerin yaşandığını kurumlar olarak tanımlanması, eğitimin müzelerin temel işlevlerinden biri haline gelmesini sağlamıştır. Günümüzde eğitim, müzelerin ayrılmaz bir parçasıdır. Müze eğitimi sayesinde müze koleksiyonları ile ziyaretçiler arasında bir köprü kurarak zengin deneyimler sunmak, müzeyi bir yaşam biçimi haline getirmek ve müze kültürü oluşturmak amaçlanmaktadır.

Müze kültürünün kazanılması çocukluktan başlayan bir süreçtir. Çocuklar müzelere giderek tarihi eserin, sanat eserinin ne demek olduğunu anlar, onları korumanın önemini kavrar, bilgi edinir, deneyim kazanır, aktif olur ve geçmiş, günümüz ve gelecek arasında bağ kurmayı öğrenir. Bu sebeple müzelerde eğitim programları hazırlanırken çocukların müzeyi bir yaşam biçimi haline getirebilmeleri için gelişimsel özellikleri de dikkate alınmaktadır.

Zengin bir kültüre ve tarihi birikime, yüzlerce müze ve öğrenim yeri sahip ülkemizde müzelerin eğitim işlevinin daha da önemsenmesine ve eğitim programlarının oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle arkeoloji müzeleri insanlık tarihini öğrenmemize, geçmiş dönemde yaşamış insanların neler yaptığını, sosyal ve kültürel yaşantılarının nasıl olduğunu, geleneklerinin neler olduğunu anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Müzelerin son yıllarda daha da önemsenen eğitim işlevinden yola çıkarak İstanbul Arkeoloji Müzeleri için bir çocuk eğitim modeli hazırlanması bu tezin amacını oluşturmaktadır.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin;

- Dünyanın ve Türkiye'nin en önemli arkeoloji müzelerinden biri olması,
- Geniş kapsamlı bir koleksiyona sahip olması,
- Türkiye'de müze olarak inşa edilen ilk bina olması,
- Arkeoloji müzelerinin insanlığın kültür geçmişini, kültürel gelişimini ve değişimini sergilemesi,
- Arkeoloji müzelerinde verilen eğitimler ile çocukların müze kültürünü, kültürel miras kavramını ve kültürel mirasın korunmasını

anlamaları açısından önemli mekanlar olması tez konusu olarak tercih edilme sebebidir.

Tez çalışmasına başlarken İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürü Rahmi Asal ile görüşülerek onayı alınmıştır. Çalışma ilk olarak literatür taraması ile başlamıştır. Müzecilik, müze eğitimi ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri hakkında yazılmış ulusal ve uluslararası kaynaklar taranmış, yayınlar ve tezler incelenmiştir. Türkiye'deki ve dünyadaki müzeler tarafından gerçekleştirilen eğitim çalışmaları araştırılmıştır. Koleksiyonlarının incelenmesi için İstanbul Arkeoloji Müzeleri ziyaret edilmiştir. Koleksiyonları ve daha önce yapılan eğitim çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmak adına İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdür Yardımcısı Gülcay Yağcı ve Müze Uzmanı Mine Kiraz Vancı ile sözlü ve yazılı görüşmeler yapılmıştır.

Bu çalışmanın kapsamı, Türkiye'de ve dünyada yer alan başarılı bir şekilde çocuk eğitim programları yürüten bazı arkeoloji müzelerinin tarihçeleri, koleksiyonları ve eğitim programları bağlamında incelenmesi ve derlenen bilgiler doğrultusunda İstanbul Arkeoloji Müzesi için bir çocuk eğitim modeli oluşturulmasıdır.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri için eğitim modeli oluşturulurken çocukların eğitim, duyuşsal, motor, dil, sosyal ve bilişsel gelişim özellikleri göz önüne alınmıştır. 2017-2019 yılları arasında İstanbul Modern Sanat Müzesi'nde gönüllü müze eğitmeni, 2019'dan günümüze Meşher sergi alanında sergi rehberi olarak

edinilen tecrübe doğrultusunda, müze için hazırlanan çocuk eğitim programının hedef yaş grubu 8-12 olarak sınırlandırılmıştır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır ve görsellerle desteklenmiştir. “Müze Eğitiminin Tarihçesi” başlıklı birinci bölüm, “Müze Eğitiminin Tarihi” ve “Türkiye’de Müze Eğitiminin Tarihi” olmak üzere iki alt başlıkta ele alınmıştır. Bu bölümde dünyada müzelerin nasıl ortaya çıktığı, müze eğitiminin tarihsel gelişimi ve müze eğitimi etkileyen politik, ekonomik ve teknolojik gelişmeler üzerinde durulmuştur. Ardından Türkiye’deki müzelerin ve müze eğitiminin tarihsel gelişimi, müzecilik ve eğitim alanlarında çalışmalar yapan önemli isimler ve kurumlar anlatılmıştır.

Çalışmanın “Müze Eğitiminin Temelleri” başlıklı ikinci bölümünde öğrenme ve yaşam alanı olarak müzelerin eğitim ve öğretime katkılarından bahsedilmiştir. Bölüm “Müze Eğitiminin Amaçları”, “Müze Eğitimi Politikası”, “Müze Pedagojisi” ve “Müzelerde Eğitim Programı Planlama” olmak üzere dört alt başlıkta ele alınmıştır. Müze eğitiminin amaçları bölümünde, müzelerin hazırladıkları eğitimlerle çocukların gelişimsel süreçlerine nasıl katkı sağlandığına değinilmiştir. Müze pedagojisi bölümünde, müze pedagojisinin nasıl ortaya çıktığından bahsedilerek bu alanda kullanılan eğitim kuramları ve bu kuramların zaman içinde gelişimi ve değişimi ele alınmıştır. Ardından müze eğitiminin amaçları ve müze pedagojisi göz önünde alınarak, müze eğitim politikalarının neleri kapsadığını ve politikalar doğrultusunda eğitim programlarının hazırlanma sürecine değinilmiştir.

Üçüncü bölümde çalışmanın asıl konusunu oluşturan “İstanbul Arkeoloji Müzeleri” incelenmiştir. “İstanbul Arkeoloji Müzeleri Tarihçesi”, “İstanbul Arkeoloji Müzeleri Koleksiyonu” ve “İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çocuk Etkinlikleri” olmak üzere üç alt başlıkla ele alınan bu bölümde İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nin tarihçesinden bahsedilmiş, müzeyi oluşturan birimlerden ve bu birimlerde yer alan koleksiyonlara değinilmiştir. Ardından İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde daha önce yapılmış eğitim çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir.

“İstanbul Arkeoloji Müzeleri İçin Eğitim Modeli Önerisi” başlıklı dördüncü bölüm çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Hazırlanan eğitim programları “Atölyeler”, “Etkinlik Kağıtları” ve “Çevrimiçi Etkinlik Önerileri” olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. Bu eğitim programları İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nin

koleksiyonları göz önüne alınarak tasarlanmıştır. Önerilen eğitim programlarına katılan çocuklarla İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin etkileşime geçmesi, bu çocukların kendilerini ifade edebilecekleri, yaratıcılıklarını geliştirip kullanabilecekleri aktif bir öğrenme ortamı oluşturarak sosyal, bilişsel ve duygusal gelişimlerine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Ancak İstanbul Arkeoloji Müzeleri'de restorasyon ve güçlendirme çalışmaları devam ettiği için hazırlanan bu eğitim modelinin uygulama çıktıları tez kapsamında değerlendirilememiştir.

Değerlendirme bölümünde İstanbul Arkeoloji Müzeleri için oluşturulan eğitim modeli, müze eğitimi kapsamında değerlendirilmiştir.

Sonuç bölümünde ise yapılan çalışmada ulaşılan sonuçlar ele alınmıştır. Son olarak tez içinde kullanılan yayınların kaynakçası, ek olarak da Mardin Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri broşürlerine yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜZE EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ

1.1 Müze Eğitiminin Tarihi

Dünyada müzecilik, soylu sınıfın topladığı nadir nesneler ile başlamıştır. 15.-18. yüzyıllar arasında Avrupa'daki krallar ve soylular, kişisel zevklerine göre nadir nesneler toplayarak koleksiyonlar oluşturmuşlardır. Statü ve güç göstergesi olan bu koleksiyonlar sadece aynı zevke ve sosyal statüye sahip kişiler tarafından ziyaret edilebilmiş, aynı zamanda soylu kesimin bilgilerini ilettiği bir eğitim ortamı olarak da görülmüştür. Bu koleksiyonlar üzerine temellenen müzelerde de kuruluş yıllarından itibaren eğitim önemli olmuştur (Akmehmet, 2005, s.13; Shaw, 2015, s.9; Özmen, 2018, s.305).

18. yüzyıl Avrupa'da müzecilik açısından önemli bir dönem olmuştur. Koleksiyonların özelliklerine göre ayrılmasına, arşivlenmesine ve sunulmasına başlanmıştır. Müzeler ve koleksiyonlar hakkında kataloglar yayımlanmıştır (İsmayilov, 2007, s.7). 1727 yılında Alman koleksiyoner Caspar F. Neickel'in yazdığı "*Museographia*" isimli kitapta müzeler, ilk defa eğitim ile ilgili önemli bir araç olarak tanımlanmıştır. Neickel kitabında, "gerçeğe giden tek yolun deneyimden geçtiğini" belirtmiş, böylece 19. yüzyılda müzelerde uygulanacak "deneyimlerin yaşanacağı evrensel ideal bir müze" taslağını oluşturmuştur (Akmehmet, 2005, s.13; Guerrieri, 2002, s.79). 1759 yılında İngiltere'de British Museum ve 1765 yılında İtalya'da Uffizi Galeri gibi günümüzde hala önemli bir yere sahip olan müzeler ziyarete açılmıştır (Özmen, 2018, s.305) (Resim 1.1-1.2).¹ 18. yüzyılın ortalarında Avrupa ile aynı dönemlerde Amerika'da da müzeler kurulmaya başlamıştır. 1773 yılında Güney Carolina'da Charleston Müzesi açılmıştır (Resim 1.3).²

¹ British Museum ve Uffizi Galeri hakkında bilgi için bkz., <https://www.britishmuseum.org/about-us/british-museum-story>; <https://www.uffizi.it/en/pages/about-us>.

² Müze hakkında bilgi için bkz., <https://www.charlestonmuseum.org/support-us/about-the-museum/>.

Resim 1.1: Britisth Museum (1880)

Kaynak: British Museum, “Architecture”, <https://www.britishmuseum.org/about-us/british-museum-story/architecture>, Çevrimiçi, 3 Haziran 2020.

Resim 1.2: Uffizi (1865-1881)

Kaynak: Cornell University Library Digital Collections, A.D. White Architectural Photographs Collection, <https://digital.library.cornell.edu/catalog/ss:3874430>, Çevrimiçi, 3 Haziran 2020.

Resim 1.3: Charleston Müzesi (1936-1937)

Kaynak: Library of Congress, <https://www.loc.gov/pictures/item/2017889341/>, Çevrimiçi 3 Haziran 2020.

18. yüzyılda gerçekleşen Aydınlanma hareketine bağlı olarak oluşan yeni toplumsal yapı sonucunda “araştırmayı ve incelemeyi” destekleyen örgütler ortaya çıkmıştır. Aydınlanma hareketinin ardından gelen Fransız Devrimi (1789) sonucunda müzeler eğitim misyonu da üstlenerek kurulmaya başlanmıştır (Burke, 2001, s. 46; Akme Mehmet, 2014, s. 155). Fransa Paris’de bulunan Louvre Müzesi 1793 yılında halkın ziyaretine açılan ilk müze olmuştur (Resim 1.4). Müze, milliyetçilik fikrini yaymak için kataloglar hazırlamış, sergiler düzenlemiş böylece halkın eğitimi için kullanılan bir kurum haline gelmiştir. Bu dönemde Avrupa’da açılan müzelerde eğitim politiktir ve amaç ideal toplumu yaratmaktır (Hooper-Greenhill, 1999, s. 30).

Louvre Müzesi, Avrupa’daki diğer müzeleri etkilemiş, halkın ziyaretine açılan müze sayısı artmıştır. 1819’da İspanya’da Prado Müzesi ve 1824’te İngiltere’de National Gallery açılmıştır (Resim 1.5-1.6).³ Aynı zamanda müzelerin eğitim konusundaki politik amaçları da devam etmiştir.

Endüstri Devrimi’nin etkisiyle eğitim ve müze ilişkisi gelişmiş, müzeler ve galeriler de eğitim kurumları olarak görülmeye başlanmıştır. 19. yüzyılın ikinci

³ Müzeler için bkz., Prado Müzesi, <https://www.museodelprado.es/en/museum/history-of-the-museum>, National Gallery, <https://www.nationalgallery.org.uk/about-us/history>.

yarısında sanayinin ilerlemesi, şehirlere göçün başlaması ve bilimsel gelişmeler sonucunda yeniden şekillenen toplumsal yapı müzelerin eğitim açısından yapılanmasında da etkili olmuştur. Müze binalarının içinde kütüphaneler, konferans salonları ve laboratuvarlar kurulmuştur (Hooper-Greenhill, 1999, s. 20; Guerrieri, 2002, s. 92; Akmehtet ve Ödekan, 2006, s. 50). Devlet müzelerin yanı sıra yerel yönetimler tarafından da müzeler kurulmaya başlanmış ve bu müzelerde kitlelere eğitim olanağı sağlanmıştır. Örneğin, sanat ve toplum eleştirmeni John Ruskin, 1857 yılında İngiltere Parlamentosu'na çalışan sınıfının eğitimi için müzelerin kullanılmasını önermiştir (Shabbar, 2001, s. 68; Özmen, 2018, s. 307). Yine İngiltere'de sağlık eğitimi için kamu kampanyalarını desteklemek amacıyla müzelerde sergiler düzenlenmiştir. Günümüzde hala kullanılan, eserler için bilgilendirme etiketleri, halk için yapılan eğitici sergiler, okullar için etkinlikler, kurslar ve tanıtım programlarının temeli bu dönemde atılmıştır (Hein, 2002, s. 4). 19. yüzyılda müzeler ve galeriler tüm toplumsal sınıfların boş vakitlerini verimli ve eğitim amaçlı değerlendirebilecekleri mekanlar olarak görülmüştür (Hooper-Greenhill, 1999, s. 35).

Resim 1.4: Louvre Müzesi (1890)

Kaynak: Library of Congress, <https://www.loc.gov/item/2002710142/>, Çevrimiçi, 3 Haziran 2020.

Resim 1.5: Trafalgar Meydanı (National Gallery)

Kaynak: British Library Online Gallery,
<http://www.bl.uk/onlinegallery/onlineex/earlyphotos/t/largeimage54517.html>, Çevrimiçi 3 Haziran 2020.

Resim 1.6: Prado Müzesi (1860)

Kaynak: Biblioteca Digital Hispanica, Charles Clifford,
<http://bdh.bne.es/bnearch/detalle/bdh0000067837>, Çevrimiçi, 3 Haziran 2020.

1888 yılında İngiltere’de açılan Haslemere Müzesi, 1899 yılında, müzelerde verilen eğitimin toplumun her kesimi için önemli olduğunu vurgulayarak, temel işlevlerinin eğitim olduğunu belirtmiştir (Resim 1.7).⁴

Resim1.7: Haslemere Müzesi

Kaynak: Essential Surrey, <https://www.essential Surrey.co.uk/locations/haslemere-educational-museum/>, Çevrimiçi, 25 Şubat 2021.

19. yüzyılın ortalarından itibaren Amerika’da eğitim amaçlı müzeler kurulmaya başlanmıştır. 1846 yılında “bilgiyi yaymak ve arttırmak” amacıyla günümüzde de çalışmalarına devam eden müze ve araştırma merkezi Smithsonian Enstitüsü kurulmuştur (Resim 1.8).⁵ 1869’da New York’da Amerikan Doğa Tarihi Müzesi, 1870 yılında Metropolitan Sanat Müzesi, 1879’da Chicago’da Sanat Enstitüsü açılmıştır.⁶

Amerikan İç Savaşı (1881-1865) sonrasında müzelerin eğitim görevleri daha da önemsenmiştir. 19. yüzyılın sonlarına doğru yeni bilgilerin sadece kitaplar aracılığıyla değil aynı zamanda nesneler aracılığıyla da öğrenilebileceğini öne süren

⁴ Daha fazla bilgi için bkz., <http://www.haslemere-museum.co.uk/about.html>.

⁵ Smitsonian Enstitü için bkz., <https://www.si.edu/about/history>.

⁶ Müzeler için bkz., Amerikan Doğa Tarihi Müzesi, <https://www.amnh.org/about>, Metropolitan Sanat Müzesi, <https://www.metmuseum.org/about-the-met>, Chicago Sanat Enstitüsü, <https://www.artic.edu/about-us/mission-and-history>.

öğrenme teorileri ön plana çıkmıştır. Amerika'daki üniversiteler bilinen bilgileri öğrettikleri için pasif konuma geçerken, müzeler yeni bilgilerin öğrenilebileceği kurumlar haline gelmiştir (Özmen, 2018, s. 308).⁷

Resim 1.8: Smitsonian Enstitü (1860-1880)

Kaynak: Library of Congress, <https://www.loc.gov/pictures/item/2017897836/>, Çevrimiçi, 3 Haziran 2020.

1899 yılında, çocuklar için özel tasarlanmış ilk müze olan Brooklyn Çocuk Müzesi, doğrudan eğitim amacıyla kurulmuştur. “Müze, nesneden çok insan içindir” anlayışını benimseyen Brooklyn Çocuk Müzesi, günümüzde birçok çocuk müzesinin kurulmasına öncü olmuştur (Mayfield, 2005, s. 180; Hassan, 2017, s. 21) (Resim 1.9). Ohio’da bulunan Toledo Sanat Müzesi, 1903 yılında çocukları merkeze alan bir müze olduklarını ilan ederek müze politikalarını kökten değiştiren bir yenilik getirmiştir (Güler, 2019, s. 65) (Resim 1.10).

Endüstri Devrimi’nin etkileri Avrupa’da ve Amerika’da müzelerin eğitim açısından yapılandırılmasında etkili olmuştur. Eğitim sistemleri ve öğretim programları sorgulanmaya başlanmıştır. Avrupa’da ve Amerika’da öğrenmede

⁷ Daha fazla bilgi için bkz., Kirsten M. Ellenbogen, “The Museum as an Educational Institution”, <https://education.stateuniversity.com/pages/2254/Museum-an-Educational-Institution.html>.

birincil kaynakların ve araştırmanın önem kazanması ile müze-okul ilişkisinde gelişmeler yaşanmıştır (Akmehmet ve Ödekan, 2006, s. 51). Okullarda incelenmesi için müzelerden ödünç nesneler alınmıştır. 1906 yılında Amerika’da kurulan American Alliance of Museums (AAM) (Amerikan Müzeler Birliği), müze eğitimin gelişmesi amacıyla kongreler düzenlemiş, böylece eğitimcilerin mesleki meselelerini tartışabilecekleri ortam sağlamıştır (Burnham ve Kai-Kee, 2015, s. 56).⁸

Resim 1.9: Brooklyn Çocuk Müzesi (1905)

Kaynak: “Past and Present Brooklyn Children’s Museum”,
<https://www.brownstoner.com/history/past-and-present-brooklyn-children%E2%80%99s-museum/>,
Çevrimiçi, 25 Şubat 2021.

Resim 1.10: Toledo Sanat Müzesi (1900-1920)

Kaynak: Library of Congress, <https://www.loc.gov/pictures/item/2016815844/>, Çevrimiçi, 3 Haziran 2020.

⁸ American Alliance of Museums, “About AAM”, <https://www.aam-us.org/programs/about-aam/>.

20. yüzyılda John Dewey,⁹ Jean Piaget¹⁰ gibi eğitim kuramcıları ve psikologların eğitim hakkındaki görüşleri, müzelerdeki eğitimlerin programlanmasında ve müze pedagojisinin oluşmasında önemli yere sahiptir. Dewey'nin “yaşayarak öğrenme” teorisi müze ziyaretlerinde etkili olmuştur. Dewey, müzeleri “eğitime hizmet eden deneyimlerin yaşandığı kurumlar” olarak tanımlamış, müzelerde yaşanan deneyimlerin ziyaretçilerin davranışlarındaki değişikliğe sebep olan gücü ile ilgili iki noktaya değinmiştir. Birincisi, “insanları zorlamayan ve teşvik etmeyen deneyimler eğitici olmayabilir”, bu yüzden eğitimlerin sadece yapmaya odaklı değil aynı zamanda düşünmeye de odaklı olması gerektiğini vurgulamıştır. İkincisi “deneyimlerin sadece heyecanlandırıcı, etkili ve ilginç olması yeterli değildir”, bu nedenle deneyimler eğitime yönelik olarak düzenlenmedikçe yetersiz kalırlar (Özmen, 2018, s. 309; Hein, 2002, s. 2). Piaget'nin zihinsel gelişim aşamaları şeması müzelerin çocuklara yönelik eğitim programları geliştirmesinde yardımcı olmuştur (Ata, 2002, s. 78).

20. yüzyılın ilk yarısında, Birinci Dünya Savaşı sırasında öğretmenlerin askere çağırılması ve okul binalara el konulması sonucu eğitime ara verildiği zaman müzeler eğitim görevini üstlenmiştir. Müzelerde sergiler yoluyla halka, özellikle de çocuklara, temizlik, çocuk bakımı, sağlık ve beslenme gibi konularda eğitimler verilmiştir (Hooper-Greenhill, 1999, s. 21).

İkinci Dünya Savaşı sırasında ise müzeler devletlerin ideolojilerini yaymalarında bir araç olarak kullanılmıştır. 1950'lere kadar müzelerde verilen eğitimler genel olarak çocuklara ve gençlere yönelik olmuştur. 1950'lerden sonra yetişkinler için eğitim çalışmaları da yapılmıştır. Bu dönemde endüstri toplumundan bilgi toplumuna geçişin yaşanması sonucunda bilginin değeri artarak müzelerin “insanların bilgi alabilecekleri kurumlar” olarak ön plana çıkmasını sağlamıştır.

⁹ John Dewey (1859-1952): Amerikalı filozof ve eğitim kuramcısıdır. Pragmatizm olarak bilinen felsefi hareketin kurucularındandır. 1879 yılında Vermont Üniversitesi'nden lisans derecesi ile mezun olan Dewey, 1884'te Johns Hopkins Üniversitesi'nden felsefe doktorası aldıktan sonra, birçok üniversitede felsefe ve psikoloji öğretmenliği yapmıştır. Daha fazla bilgi için bkz., Gouinlock, J. S., “John Dewey”, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/John-Dewey>.

¹⁰ Jean Piaget (1896-1980): İsveçli psikolog olan Jean Piaget, Neuchâtel Üniversitesi'nde zooloji ve felsefe okuduktan sonra 1918 yılında doktorasını tamamlamıştır. Kısa süre sonra biyolojik eğitimi epistemolojiye olan ilgisiyle birleştirerek psikolojiye ilgi duymuştur ve 1921 yılından itibaren çocuk psikoloji üzerinde çalışmaya başlamıştır. Daha fazla bilgi için bkz., Britannica, T. Editors of Encyclopaedia, “Jean Piaget”, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Jean-Piaget>.

Eğitim alanında yeni düşünceler ortaya çıkmıştır. Öğrenmede, öğrenenin nesnelerle etkileşimi, yaparak ve yaşayarak öğrenme düşüncesinin vurgulanması, müzelerin eğitimdeki önemini arttırmıştır. Bu düşünceler sonucunda okul-müze ilişkileri gelişmiştir. 1950’liler de müzeler, yaşayan müze kavramını benimseyip, müzeciliği yeni bir aşamaya getirmiştir. Amerika’da müzeler kadrolarına eğitimcileri de dahil etmişlerdir (Atagök, 1999a, 224; Hein, 2002, s. 43-47; Akmehtmet, 2013, s. 131; Özmen, 2018, s.310-311).

Birinci ve İkinci Dünya Savaşı’nın getirdiği yıkım sonrasında toplumsal hafıza önem kazanmıştır. 1946’da *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* (UNESCO) (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) ve *International Council of Museums* (ICOM) (Uluslararası Müzeler Konseyi) gibi uluslararası kurumların ortaya çıkışı, müzecilik ve müze eğitiminde uluslararası standartların oluşturulmasını, bilgi paylaşımının artmasını ve müzecilikte gelişmeler yaşanmasını sağlamıştır (Hein, 2002, s. 52; Akmehtmet ve Ödekan, 2006, s. 51-53; Akmehtmet, 2013, s. 131).

ICOM 1946 yılında müzeyi şu şekilde tanımlamıştır; “Müze kelimesi, sanatsal, teknik, bilimsel, tarihi veya arkeolojik materyal bulunduran, içerisine hayvanat ve botanik bahçelerinin dahil olduğu, kütüphanelerin ise içerisinde sergi salonu bulunan kütüphaneler istisna olmak üzere dışında kaldığı halka açık tüm koleksiyonları içinde barındırır.”¹¹ Bu tanım zaman içinde müzelerin gelişen hedefleri doğrultusunda değişmiştir. ICOM ve UNESCO 1948 yılında bugün “*Museum International*” adıyla devam eden “*Museum*” dergisini yayımlamıştır. ICOM ve UNESCO müzelerin eğitim işlevine önem vererek ve bu işlevi vurgulayarak kampanyalar yapmıştır. ICOM 1953 yılında eğitim alanındaki etkinlikleri için *Committee for Educational and Culturel Actions*’ı (CECA) (Uluslararası Eğitim ve Kültürel Faaliyet Komisyonu) kurmuştur (Özmen, 2018, s. 310-311). ICOM’un en eski uluslararası komitelerinden biri olan CECA, 1969 yılında “*Museum Annals*” adlı dergiyi yayımlamıştır. İlk altı sayısından sonra “*ICOM Education*” adını alan dergi günümüzde de yayımlanmaya devam etmektedir. Dergi içinde müzeler yıllık raporlar sunmakta ve müze eğitimcileri,

¹¹ Daha fazla bilgi için bkz., <https://icomturkey.org/tr/icoma-g%C3%B6re-m%C3%BCzenin-tan%C4%B1m%C4%B1>.

müzelerde hangi metotlarla nasıl bir eğitim verdiklerine dair makaleler yayımlanmaktadır.¹²

20. yüzyılın sonlarına doğru müze eğitiminde anlayış değişikliği yaşanmıştır. Müzecilikte koleksiyonların toplanmasına odaklanan “nesne merkezli” bilgi aktarımı temeline dayanan anlayıştan, 1970 sonrasında müzelerde yer alan mevcut koleksiyonun yorumlanarak ziyaretçiye aktarılmasına dayanan “ziyaretçi merkezli” yeni anlayışa geçilmiştir. Bu nedenle müzede çalışan eğitimcilerin, iletişim becerisi, insan gelişimi, sözsüz öğrenmenin doğası, bilgi işlem süreci, grup dinamizmi ve kültürlerarası öğretim gibi konular da daha fazla bilgi sahibi olmaları gerektiği dile getirilmiştir (Schouten, 1987, s. 241; Akme Mehmet ve Ödekan, 2006, s. 53-54; Akme Mehmet, 2013, s. 132). 1973 yılında Amerikan Müzeler Birliği, müze eğitmenleri için yüksek eğitim standartları oluşturmak, müzelerin eğitim hedeflerini desteklemek ve müze eğitiminde mükemmelliği teşvik etmek amacıyla uzman bir eğitim komitesi kurmuştur.¹³

1980 sonrası ise farklı ziyaretçi gruplarına ulaşmak ve farklı eğitim yöntemleri geliştirmek, eğitim alanında yapılan çalışmaların ağırlığını oluşturmuştur (Akme Mehmet, 2014, s. 156). Ayrıca ziyaretçilerin yaşları ve diğer özellikleri dikkate alınarak gruplara bölünmesi gerektiği anlaşılmıştır. Amerikan Müzeler Birliği tarafından 1984 yılında yayımlanan “*Museums for a New Century*” (Yeni Yüzyıl için Müzeler) ve 1992 yılında yayımlanan “*Excellence and Equity*”¹⁴ (Mükemmellik ve Eşitlik) adlı raporlarda, eğitimi müzelerin kamusal hizmetlerinin merkezine koymuştur (Hein, 2002, s. 8; Özmen, 2018, s. 312-313).¹⁵

1990’lardan itibaren müzelerde nesnelerin biriktirilmesi yerine, mevcut koleksiyonun kullanılması önem kazanmış ve müzelerin eğitim rolü daha fazla vurgulanmıştır. Teknolojiye dayanan yeni sergi teknikleri ve yaklaşımlarla farklı ziyaretçi grupları için çeşitli eğitim programları tasarlanmaya başlanmıştır (Hooper –

¹² CECA için bkz., <http://network.icom.museum/ceca/about/what-is-ceca/>.

¹³ Education in American Museums, <https://education.stateuniversity.com/pages/2254/Museum-an-Educational-Institution.html>.

¹⁴ Excellence and Equity, <http://ww2.aam-us.org/docs/default-source/resource-library/excellence-and-equity.pdf>.

¹⁵ Education in American Museums, <https://education.stateuniversity.com/pages/2254/Museum-an-Educational-Institution.html>.

Greenhill, 1999, s. 29). Birçok ülkede, üniversitelerde müzecilik ve müze eğitimi bölümleri açılmıştır.

21. yüzyılda, sosyal ve yaygın öğrenme ile şekillenmiş “eleştirel düşünme”, “yaratıcılık”, “bilgi sentezi”, “iş birliği” ve “ekip çalışması” gibi yaklaşımların öne çıkmasıyla müze eğitim faaliyetleri de etkilenmiştir. Müzeler artık yaşayan, yaşatan ortamlardır ve eğitim yoluyla da halkla bütünleşmeyi amaçlamaktadır. ICOM 2007 yılında müzeyi “Müze, kâr amacı gütmeyen, halka açık, topluma ve toplumsal gelişmeye hizmet etmeyi, somut ve soyut kültürel mirası korumayı, araştırmayı, anlatmayı ve göstermeyi amaçlayan, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergiler düzenleyen kalıcı bir kurumdur” şekilde tanımlamıştır (Özmen, 2018, s. 313-314).¹⁶

21. yüzyılda iletişim teknolojisi ve araçlarının gelişmesi müzelerin eğitim çalışmalarını etkilemiştir. Müzelerde teknolojinin olanakları ile etkileşimli, eğitsel ve eğlenceli sergiler düzenlenmiştir. Müzelerin sosyal medya araçlarını kullanması daha fazla ziyaretçiye ulaşmalarını sağlamıştır.

Günümüzde müzeler, müze eğitim alanındaki bağımsız çalışmaları dışında, ulusal ve uluslararası alanda farklı müzelerler ve çeşitli organizasyonlarla iş birlikleri yaparak projeler gerçekleştirmektedir (Akmehmet, 2014, s. 157). Müzelerin kendi idari yapıları içindeki eğitim bölümleri dışında, müzelere eğitim programları hazırlayan danışmanlıklar, dernekler, organizasyonlar kurulmaktadır. Bu kapsamda 1962 yılında Amerika’da kurulan “*Association of Children’s Museums*” dünya çapında çocuk müzelerinin öncülüğünü yapan, çocuk müzelerine merak uyandıran, öğrenmeyi teşvik eden sergiler ve programlar hazırlayarak hizmet veren, kâr amacı gütmeyen bir dernektir.¹⁷

1994 yılında Avrupa’da yer alan çocuk müzelerini tanıtmak amacıyla bir grup müze müdürünün biraraya gelerek resmi olmayan bir ağ olarak kurdukları “*Hands On!*”, 1998 yılında Portekiz’de “*Hands On! Europe Association of Children Museums*” adını alarak resmi bir kurum haline gelmiştir. Başta sadece çocuk müzelerine odaklanan kurum, 2014 yılında müzeleri ziyaret eden bütün çocukları kapsayan uluslararası bir dernek haline gelerek “*Hands On! International Association of Children in Museums*” adını almıştır. Organizasyonun amacı,

¹⁶ Müze tanımı için bkz., <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>.

¹⁷ Association of Children’s Museums, <https://www.childrensmuseums.org/about/about-acm>.

müzeleri ziyaret eden çocuklarda merak ve hayal gücünü teşvik eden ortamlar yaratmaktır. Bu amaç doğrultusunda *Hands On!*'a üye olan müzelere uzmanlar tarafından destek verilmekte ve eğitim politikası hazırlamalarına yardımcı olunmaktadır.¹⁸

2003 yılında İngiltere’de gazeteci Dea Birkett tarafından kurulan “*Kids in Museum*”, müzelere dışarıdan destek vermek amacıyla kurulmuş bir organizasyondur. Kids in Museum organizasyonu müzeler ile ortak çalışmalar yaparak, çocukların ve gençlerin müzenin sunduğu deneyimin bir parçası olabilmesini amaçlamaktadır.¹⁹ Organizasyon 2020 yılının başından bu yana bütün dünyayı etkileyen Covid-19 salgınından dolayı evlerinde kalmak zorunda olan çocuklara da destek vermektedir.²⁰

Günümüzde müzeler, ziyaretçilerinin yaşlarına ve gelişimsel özelliklerine göre planladıkları eğitimlerle öğrenmeye, gözlem yapmaya, keşfetmeye, eleştirel düşünmeye teşvik eden ve yeni deneyimler yaşamalarına olanak sağlayan önemli eğitim kurumları olarak kabul edilmektedir.

¹⁸ Daha fazla bilgi için bkz., Hands On! Internation Association of Children in Museums, <https://www.hands-on-international.net/about-hands-on/>.

¹⁹ Kids in Museum, <https://kidsinmuseums.org.uk/who-we-are/history/>.

²⁰ Kids in Museum müze aktiviteleri için bkz., <https://kidsinmuseums.org.uk/2021/01/the-lockdown-list-our-archive-of-museum-activities-for-families/>.

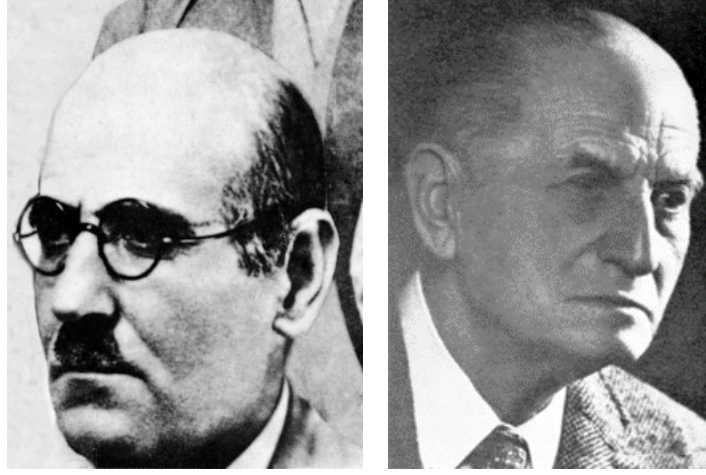
1.2 Türkiye’de Müze Eğitiminin Tarihi

Ülkemizde müzecilik faaliyetleri Osmanlı İmparatorluğu zamanında, Avrupa ve Amerika ile eş zamanlı olarak 19. yüzyılın sonlarına doğru kurumsallaşmış, ancak müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılması 20. yüzyılın başlarında gerçekleşmiştir (Ayas, 1948, s. 523; Batır, 2018, s. 8). II. Meşrutiyet (1908-1918) döneminde eğitim uygulaması olarak batı toplumlarının, özellikle Fransa’nın eğitim sisteminin benimsenmesi, çağdaş eğitsel anlayışlar doğrultusunda eğitim programlarının hayata geçirilmesini sağlamıştır. Resim, beden eğitimi, müzik, el işi gibi derslerin müfredata girmesi, eğitim programlarında gözleme, deneye ve eşyaya yönelik yeni bir pedagojik anlayışa doğru gidilmesini sağlamıştır. (Adıgüzel ve Öztürk, 1999, s. 74).

II. Meşrutiyet’in sonlarında dönemin önemli eğitimcilerinden Satı Bey²¹ ve İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu,²² yeni pedagojik anlayışın önemli temsilcilerindendir (Resim 1.11). Satı Bey, 1909 yılında ülkemizdeki ilk pedagoji kitaplarından biri olan “Fenni Terbiye” kitabını yazmıştır. Satı Bey, “beden terbiyesi, fikir terbiyesi ve ahlak terbiyesi” olmak üzere üç bölümden oluşan kitapta, eğitimin yapılacağı çevrenin pedagoji ilkelerine göre düzenlenmesi gerektiğini dile getirmiştir (Başar, 2001, s.22; Adıgüzel ve Öztürk, 1991, s. 74).

²¹ Satı Bey (1880-1968): Eğitimci, teorisyen ve siyasetçi olan Bey, Türk eğitim tarihinde önemli bir konuma sahiptir. 1900 yılında Mekteb-i Mülkiyye’den mezun olmuştur. Mezun olduktan sonra ilk önce beş yıl boyunca Yanya İdadisi’nde Tarih-i Tabii öğretmenini olarak çalışmıştır. Daha sonra öğretmenlikten ayrılarak 1905-1910 yılları arasında Radkoviç ve Florina’da kaymakam olarak görev yapmıştır. II. Meşrutiyet’in ilanında sonra Dârülmuaallimîn Müdürü olarak çalışmaya başlamıştır. 1910 yılında Avrupa’daki eğitim sistemlerini incelemek amacıyla iki ay süren bir seyahate çıkmıştır. 1914 yılında ise dört ay süren bir Avrupa seyahatine çıkarak, açık hava okullarını, çocuk sanatoryumlarını ve Montessori eğitim yaklaşımını uygulayan okulları ziyaret etmiştir. Avrupada’ki incelemeleri sonrasında 1915’de “Yeni Mektep” isminde bir anaokulu ve ilkokul kurmuştur. Bilgi için bkz., Buzpınar, Ş.T, "Sâtı ‘el-Husri", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/sati-el-husri>. Şanal, M., “Mustafa Sâtı Bey (Sâtı-el-Husri) (1880-1968), Hayatı ve Türk Eğitim Tarihi İçerisindeki Yeri”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 153-154.

²² İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu (1886-1978): Eğitimci, hattat ve yazar olan İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, 1908 yılında Darülfünun’un Doğa Bilimleri bölümünden mezun olmuştur. Darülfünun’da okurken hüsn-i hat dersleri almıştır. 1904 yılında okurken başladığı Divan-ı Hümayun katipliğini mezun olduktan sonra Tophane kâtibi olarak sürdürmüştür. 1908 yılında Darülmuaallim’de hüsn-i hat öğretmenliği yapmaya başlamıştır. Pedagoji ve el işleri konularında inceleme yapmak için 1910 yılında Avrupaya’ya gönderilmiştir. Daha fazla bilgi için bkz., Bayraktar, M. F., "Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/baltacioglu-ismayil-hakki>.

Resim 1.11: Satı Bey ve İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu

Kaynak: İslam Ansiklopedisi, <https://www.islamansiklopedisi.org.tr/sati-el-husri>;
<https://www.islamansiklopedisi.org.tr/baltacioglu-ismayil-hakki>, Çevrimiçi, 3 Haziran 2020.

Satı Bey, okul içinde alınan bilgilerin ezbere dayalı olmasından dolayı öğrenciler için yeterli olmadığını düşünmüş, okul dışındaki gerçekleri de tanımları için öğretimde gezi ve gözlem gibi yeni yöntemler kullanmıştır. Doğa gezileri, sosyal ve tarihi çevre (şişe fabrikaları, camiler, Hazine-i Hümayun, Silah Müzesi vb.) gezileri yaparak okul-müze kavramının pedagojik eğitim sürecine dahil olması gerektiğini vurgulamıştır. Satı Bey’in sorumluluğunda yayımlanan “Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası”nda, öğrenme konusu ve öğretim aracı olarak nesnelerin koleksiyonu hakkında yazılar yer almaya başlamıştır (Adıgüzel ve Öztürk, 1999, s. 74-75; Başar, 2003, s. 63-64; Paykoç, 2003, s. 50).²³ Satı Bey, Türk eğitim tarihinde okul müzesi kavramının eğitim hayatına girmesini sağlamıştır (Batır, 2018, s. 9). II. Meşrutiyet döneminde yapılan bu çalışmalar, Cumhuriyet dönemi eğitimcilerine yardımcı olmuştur.

1920’lerin başında önemli eğitimcilerimizden İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Satı Bey gibi okul-müze anlayışını vurgulamıştır. 1909 yılında pedagoji ve el işleri öğrenimi için Avrupa ülkelerini gezen İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, müzeleri de ziyaret etmiş. Ülkeye döndükten sonra eğitimin çağdaş bir anlayışla düzenlenmesi için çalışmalar yapmıştır. Eğitim ve öğretim, pedagoji, estetik ve felsefe gibi alanlarda eserler veren Baltacıoğlu, eğitim konusunda okul dışına çıkılarak müzelerden de

²³ Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası, 15 Şubat 1909-Mart 1926 yılları arasında yayımlanmıştır. Mecmua hakkında daha fazla bilgi için bkz. Karagöz & Duman, 2014, s.579.

yararlanılması gerektiğini vurgulamış, farklı türlerde müzelerin kurulmasını önermiştir (Akmehmet, 2013, s. 146).²⁴

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 23 Nisan 1920'de açılmasının ardından 2 Mayıs 1920 tarihinde 3 sayılı kanun ile Bakanlar Kurulu'nda Maarif Vekaleti kurulmuştur.²⁵ Maarif Vekaleti tarafından yapılan, günümüzde de devam eden, Milli Eğitim Şûraları, eğitim açısından önemli toplantılar haline gelmiştir. Ülkemizde sanat eğitimi, ağırlıklı olarak T.C. Millî Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğu altındadır.²⁶

1 Mart 1921'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılış konuşmasında Atatürk:

“Eğitim ve öğretimde uygulanacak kuralların amacı, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir hükmetme aracı veya medeni bir zevk olmaktan çıkarıp, maddi hayatta başarılı olmayı sağlayan pratik ve kullanılabilir bir araç haline getirmektir. Millî Eğitim Bakanlığımız bu konuya önem vermektedir.

Pratik ve her konuyu kapsayan bir eğitim için vatan sınırları içinde önemli merkezlerde modern kütüphaneler, bitki ve hayvanat bahçeleri, konservatuarlar, atölyeler, müzeler ve güzel sanatlar sergileri kurulması gerektiği gibi, özellikle şimdiki mülki taksimata göre ilçe merkezlerine kadar bütün ülkenin basimevleriyle donatılması gerekmektedir.”²⁷

sözleri ile sanat eğitiminin de önemini vurgulamıştır.²⁸

Cumhuriyet'in ilanından sonra yeni ulusu ve yeni düzeni yansıtan müzeler açılmıştır. Topkapı Sarayı, Konya Mevlevi Tekkesi, Ayasofya, Kariye Camii, Bursa Yeşil Türbe gibi Osmanlı Devleti'nden miras kalan bazı mekanlar koruma altına alınarak müzeye dönüştürülmüştür (Küçükhasıkoğlu, 2013, s. 58). Atatürk'ün Ankara'da bir Eti Müzesi oluşturma fikrinden yola çıkılarak, ülkenin dört bir yanından eser toplanmıştır. 1921 yılında Ankara Kalesi'nin Akkale burcunda dönemin Hars (Kültür) Müdürü Galip Bey tarafından Anadolu Medeniyetleri Müzesi

²⁴ İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun yazdığı kitaplar hakkında bkz., Grolier International Americana Encyclopedia, cilt 3, s.58, 1993, Medya Holding Aş.

²⁵T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarihçesi hakkında bilgi için bkz., “Millî Eğitim Bakanlığı Kısa Tarihçesi”, <https://www.meb.gov.tr/milli-egitim-bakanliginin-kisa-tarihcesi/duyuru/8852>.

²⁶ 1960 yılında kurulan Devlet Planlama Teşkilatı ve 1971 yılında kurulan T.C. Kültür Bakanlığı da sanat ve kültür alanında önemli görevlere sahip olmuştur. Devlet Planlama Teşkilatı'nın hazırladığı beş yıllık kalkınma planları, ülkemizin iktisadi, sosyal ve kültürel alanlarda gelişmesini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında hazırlanan kalkınma planları sanayi ve ekonomi ağırlıklı olmuştur. Daha fazla bilgi için bkz. <http://www.sbb.gov.tr/>.

²⁷ Daha fazla bilgi için bkz. https://www.tbmm.gov.tr/tarihce/ataturk_konusma/1d4yy.htm.

²⁸ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, “Atatürk ve Sanat Eğitimi”, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80349/ataturk-ve-sanat-egitimi.html>.

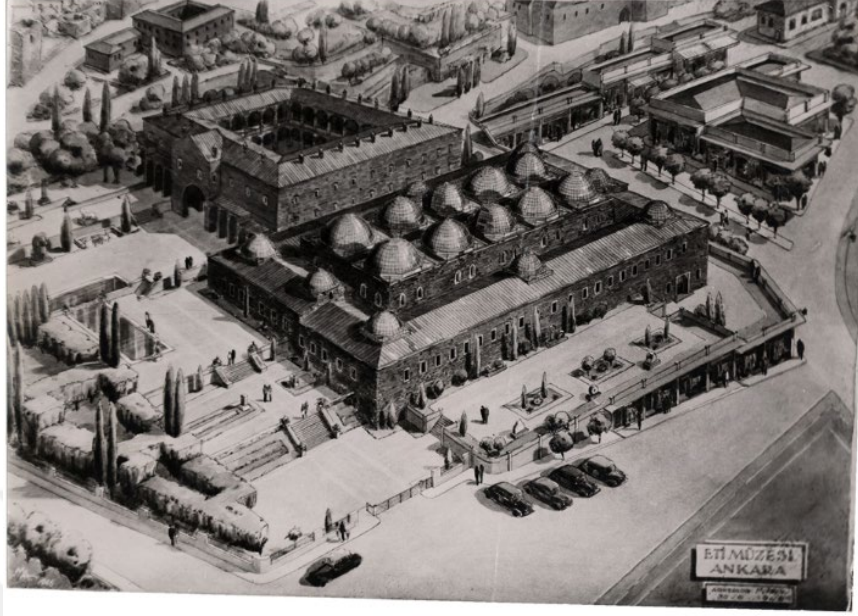
kurulmuştur (Resim 1.12).²⁹ Cumhuriyet döneminin ilk müze binası olan, 1925 yılında Atatürk'ün talimatıyla mimar Arif Hikmet Koyunoğlu tarafından planı çizilen Ankara Etnografya Müzesi 1930 yılında ziyarete açılmıştır (Resim 1.13). Açılan bu müzeler Cumhuriyet döneminin ilk müzecilik çalışmaları olarak kabul edilmektedir (Atagök, 1997, s. 1323; Karadeniz ve Okvuran, 2018, s. 102).

1924 yılında dönemin Millî Eğitim Bakanı Vasıf Çınar³⁰ tarafından “Türk Eğitim Sistemi” hakkında rapor hazırlaması için Amerikalı eğitim kuramcısı John Dewey Türkiye’ye davet edilmiştir. Dewey raporunda; “eğitim ve öğretimde el işleri dersinin önemsenmesi, köy yaşamı ile bağlantı kurulması, okul binalarında oyun alanlarının olması ve öğretmen yetiştirilen kurumlarda resim öğretmenliğine önem verilmesi” gerektiğini vurgulamıştır (Dewey, 1939, s.22-25; Karadeniz ve Okvuran, 2018, s.103). Bu rapor, Köy Enstitülerinin de kuruluşunda etkili olmuştur.

1 Mart 1926 tarihinde 2287 sayılı kanunla T.C. Millî Eğitim Bakanlığı’nın binasında “ulusal eğitim ve kültür politikasının” parçası olarak “Okul Müzesi” kurulmuştur. Bakanlık binasında iki salon Okul Müzesi’ne ayrılmış, salonlarda derslerde kullanılan modern eğitim araçları, öğrencilere ait defterler ve el işleri örnekleri gibi eğitim ve öğretime ait malzemeler sergilenmiştir. 23 Aralık 1947’de çıkan yangın sonucu bakanlık binası ile birlikte Okul Müze’si de yanmıştır (Ayas, 1948, s.603-604; Adıgüzel ve Öztürk, 1999, s.76, Karadeniz ve Okvuran, 2018, s.102).

²⁹ Anadolu Medeniyetler Müzesi, <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=AMM01&DistId=AMM>, <http://www.dosimm.gov.tr/muze/4>.

³⁰ Vasıf Çınar (1896-1935): Öğretmen, gazeteci, siyasetçi, diplomat olan Vasıf Çınar, 1924 yılında ve 1929 yılında Millî Eğitim Bakanı olarak görev yapmıştır. Daha fazla bilgi için bkz., Ünal, Y., “Maarif Vekaleti”, https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Maarif_Vek%C3%A2leti; Baran, T.A.; “Hüseyin Vasıf Çınar, Atatürk Ansiklopedisi, [https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/H%C3%BCseyin_Vas%C4%B1f_%C3%87%C4%B1nar_\(1896-2_Haziran_1935\)](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/H%C3%BCseyin_Vas%C4%B1f_%C3%87%C4%B1nar_(1896-2_Haziran_1935)).

Resim 1.12: Anadolu Medeniyetleri Müzesi (Salt Araştırma, Ülgen Ailesi Arşivi)

Kaynak: Salt Araştırma, <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/88751>, Çevrimiçi, 28 Şubat 2021.

Resim 1.13: Ankara Etnografya Müzesi (Salt Araştırma)

Kaynak: Salt Araştırma, <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/97328>, Çevrimiçi, 28 Şubat 2021.

T.C. Milli Eğitim Bakanı olarak 1925-1929 yılları arasında görev yapan Mustafa Necati,³¹ Avrupa'daki eğitim kurumlarını inceleyerek ülkemizdeki sanat eğitiminin gelişmesi için önemli çalışmalar yapmıştır (Çıldır, 2014/3, s. 181). 1926 yılında Okul Müzesi'nde "İş Prensiplerine Müstenit Tedrisat Kursu" açılmıştır. Leipzig Pedagoji Enstitüsü İş Öğretmen Okulu'ndan Alman eğitim bilimciler George Stiehler ve Oskar Frey kursta eğitim vermeleri ve eğitim sistemimiz ile ilgili rapor hazırlamak için Mustafa Necati tarafından ülkemize davet edilmiştir (Ayas, 1948, s. 604).

Frey, "okul müzesi ve iş okulu akımı"; Stiehler ise "sanat eğitimi" konusunda rapor hazırlamıştır. Frey, gezici sergiler düzenlenmesini, coğrafya ve doğa koleksiyonlarına sahip müzelerin halkın ilgisini çektiğini söylemiştir. Stiehler ise müzelerde resim ve iş öğretmenlerine yönelik konferanslar ve eğitimler verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Oskar Frey ve George Stiehler'in hazırladığı "kültür ve eğitim raporları" Türkiye'deki müze eğitiminin gelişimine katkı sağlamıştır (Çıldır, 2014/3, s. 183).

1927 yılında Ankara Gazi İlkokulu'nda Cumhuriyet döneminin önemli öğretmenlerinden İsmail Hakkı Tonguç önderliğinde "Milletlerarası Ders Vasıtaları Sergisi" açılmıştır (Ayas, 1948, s.604; Karadeniz ve Okvuran, 2018, s. 103) (Resim 1.14).³²

³¹ Mustafa Necati (1897-1929): Türk siyasetçi, öğretmen ve avukat olan Mustafa Necati, 1925 yılından 1 Ocak 1929 tarihinde vefatına kadar Milli Eğitim Bakanı olarak görev yapmıştır. Daha fazla bilgi için bkz., Baran, A. T., "Mustafa Necati", Atatürk Ansiklopedisi, "[https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Mustafa_Necati_\(1894-1_Ocak_1929\)](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Mustafa_Necati_(1894-1_Ocak_1929))"; Ünal, Y., "Maarif Vekaleti", "https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Maarif_Vek%C3%A2leti".

³² İsmail Hakkı Tonguç (1897-1960): Eğitim bilimci ve "Köy Enstitüleri'nin" kurucularından olan İsmail Hakkı Tonguç, İstanbul Muallim Mektebinden mezun olmuştur. Okuldan mezun olduktan sonra 1918 yılında Karlsruhe'de (Almanya) bulunan Ettlingen Öğretmen Okulu'nda yüksek öğrenim görmek için sekiz aylık bir eğitim programına katılmıştır. 1919 yılında Almanya'dan döndükten sonra önce Eskişehir Muallim Mektebi'nde daha sonra farklı şehirlerde öğretmen olarak görev yapmıştır. Hasan Ali Yücel ile birlikte Köy Enstitüleri'nin kurulumu için çalışmıştır. Daha fazla bilgi için bkz., Dokuz Eylül Üniversitesi Köy Enstitüleri ve İsmail Hakkı Tonguç Araştırma Merkezi, "<http://web.deu.edu.tr/ketam/index.php/hakkimizda/ismail-hakki-tongucun-yasam-oykusu>"; Yalçın, G. (Köy Enstitülerini Araştırma ve Eğitimi Geliştirme Derneği (KAVEG) Bş.), "İsmail Hakkı Tonguç'un sırrı neydi?", Cumhuriyet Gazetesi, "<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ismail-hakki-tongucun-sirri-neydi-1746877>"; Saydam, S., "Cumhuriyet Kuşağının Not Karnesi İsmail Hakkı Tonguç", Bütün Dünya Dergisi, Mayıs 2003, s.16-18.

Resim 1.14: İsmail Hakkı Tonguç

Kaynak: Saydam S., “Cumhuriyet Kuşağının Not Karnesi İsmail Hakkı Tonguç”, Bütün Dünya Dergisi, Mayıs 2003.

1931 yılında Atatürk’ün yönergesiyle kurulan Türk Tarih Kurumu, tarih ve arkeolojinin yanı sıra müzecilik konusunda da önemli projeler yürütmüştür (Atagök, 1997, s.1323; Küçükhasköylü, 2013, s. 59) (Resim 1.15).³³ 1930-1940 yılları arasında okullarda uygun mekanlarda müzeler oluşturulmuştur. Koleksiyonlarında meyve, sebze, çiçek, ağaç, yumurta vb. nesneler yer almıştır ve bu nesneler ders aracı olarak kullanılmıştır (Şimşek, 2016, s. 26). 1932’de açılmaya başlanan Halkevleri, halkın toplumsal, kültürel ve siyasi yönden gelişmesinde, cumhuriyet devrimlerinin benimsenmesinde önemli role sahip olan eğitim kurumları olmuştur (Erkılıç, 2013, s. 253). Halkevlerinde kurulan “müzecilik kolları” müzelerin eğitim görevlerini üstlenmiştir (Atagök, 1999, s. 97).

1935 yılında T. C. Kültür Bakanlığı, antikiteilerin ve tarihi eserlerin derslerde destekleyici biçimde nasıl kullanılabileceğine ve müze gezilerinin dersleri nasıl desteklediği ile ilgili bir bildiri yayımlamıştır.³⁴ İsmail Hakkı Tonguç, 1935 yılında

³³ Türk Tarih Kurumu, Tarihçe, <https://www.ttk.gov.tr/genel/tarihce/>.

³⁴ T.C. Kültür Bakanlığını temelleri ilk olarak 1920’de “Maarif Vekaleti” alt birimlerinden olan “Türk Asar-ı Atıkası Müdürlüğü”ne dayanmaktadır. 1922 yılında çalışmalarına “Hars Müdürlüğü” adı altında devam etmiştir. 1926 yılına gelindiğinde Hars Müdürlüğü, Kütüphaneler, Müzeler ve Güzel Sanatlar olmak üzere üç ayrı müdürlüğe ayrılmıştır. Eğitim ve kültürün birlikte düşünülmesi ve kültür faaliyetlerinin artmasıyla “Maarif Vekaleti” 1935-1941 yılları arasında “Kültür Bakanlığı” adı altında çalışmalarını sürdürmüştür. 1941 yılında bu adlandırmadan vazgeçilerek 1946 yılına kadar Maarif Vekaleti adı kullanılmaya devam etmiştir. 1960 yılında MEB’in çatısı altında yürütülen kültür müdürlükleri, genel müdürlüklere dönüştürülerek, 1965 yılında “Kültür Müsteşarlığı” adı altında toplanmıştır. “T.C. Kültür Bakanlığı” ilk kez 1971 yılında 33. Türkiye Hükümeti tarafından kurulmuştur. 5 ay kadar faaliyetlerini sürdüren T.C. Kültür Bakanlığı aynı yıl kapatılarak MEB’e devredilmiştir. 1974 yılında

Milli Eğitim Bakanı olarak görev yapan Saffet Arıkan'a Köy Enstitüleri'nin temellerinin atılmasını sağlayacak bir rapor sunmuş, bu rapor sonucunda "Köy Eğitmeni" projesine başlanmıştır.³⁵ İsmail Hakkı Tonguç'un öncülüğünde yürütülen "Köy Eğitmeni" projenin olumlu sonuçlar vermesi üzerine 1937 ve 1939 yıllarında çıkarılan yasalarla proje yaygınlaştırılmıştır. Kırsal kesimlere yönelik "Köy Eğitmeni" projesi, daha sonra kurulan Köy Enstitüleri için uygun koşullar yaratarak geçişi kolaylaştırmıştır. 1938 yılında Milli Eğitim Bakanı olarak göreve başlayan Hasan Ali Yücel, Köy Enstitüleri ile ilgili çalışmaları hızlandırmıştır.³⁶ 17 Nisan 1940 tarihinde "Köy Enstitüleri Kanunu" meclis tarafından kabul edilmiştir (Kalyoncuoğlu, 2010, s. 238). Köy Enstitüleri'nde sanatla ilgili birçok faaliyet yapılmıştır. Atatürk'ün talimatıyla 1937 yılında ülkemizin ilk güzel sanatlar müzesi olan İstanbul Resim ve Heykel Müzesi açılmıştır (Atagök, 1997, s. 1323) (Resim 1.16).

15-21 Şubat 1943 tarihinde toplanan II. Milli Eğitim Şurası'nda liselerde sanat tarihi dersinin verilmesi önerilmiştir.³⁷ Türkiye, 1946 yılında kurulan UNESCO ve ICOM'un kurucu üyeleri arasında yer almıştır.³⁸ 1956 yılında ICOM Türkiye Milli Komitesi kurulmuştur.³⁹ 1958'de ICOM'un Türkiye'de yaptığı toplantılarda müzelerin eğitim birimlerinin oluşturulması vurgulanmış, T.C. Millî Eğitim

yeniden kurulan "T.C. Kültür Bakanlığı", 1982-1989 yılları arasında "T.C. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı" ile birleşerek "T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na" dönüşmüştür. 1989 yılında T.C. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'ndan ayrılan T.C. Kültür Bakanlığı, 2003 yılında 4848 sayılı yasa ile T.C. Turizm Bakanlığı ile tekrar birleştirilerek T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı adını almıştır. Daha fazla bilgi için bkz., T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, <https://www.meb.gov.tr/milli-egitim-bakanliginin-kisa-tarihcesi/duyuru/8852>; Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, <https://kygm.ktb.gov.tr/TR-3/kurulus-ve-gorevler.html>; Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-43034/tarihce.html>; T.C. Resmi Gazete, 16 Temmuz 1971, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13897.pdf>; 16 Nisan 2003 tarihli Kültür Ve Turizm Bakanlığı Teşkilât Ve Görevleri Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4848.pdf>;

³⁵ Saffet Arıkan (1888-1946): Türk siyasetçi ve asker olan Saffet Arıkan, 1935-1938 yılları arasında Milli Eğitim Bakanı olarak görev yapmıştır. Daha fazla bilgi için bkz., Duman, A., "Saffet Arıkan", [https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Saffet_Ar%C4%B1kan_\(1888-26_Kas%C4%B1m_1947\)](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Saffet_Ar%C4%B1kan_(1888-26_Kas%C4%B1m_1947)).

³⁶ Hasan Ali Yücel (1897-1961): Türk devlet adamı, eğitimci ve yazar olan Hasan Ali Yücel, 1938-1946 yılları arasında Milli Eğitim Bakanı olarak görev yapmıştır. Daha fazla bilgi için bkz., Sayar, A. G., "Yücel, Hasan Âli", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/yucel-hasan-ali>, Çevrimiçi, 26 Mayıs 2019.

³⁷ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın II. Millî Eğitim Şurası (15-21 Şubat 1943) için bkz., https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164619_2_sura.pdf.

³⁸ Türkiye'nin UNESCO üyeliği hakkında bkz., 25 Mayıs 1946 tarihli ve 4895 sayılı kanun. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/6316.pdf>.

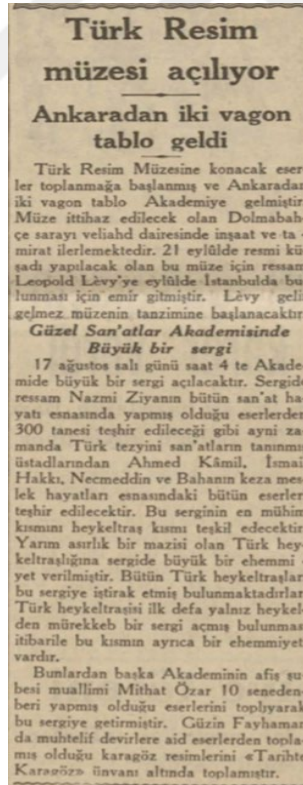
³⁹ ICOM Türkiye Milli Komitesi için bkz., <https://icomturkey.org/tr>.

Bakanlığı tarafından öğretmenler için müzelerden eğitim konusunda nasıl yararlanacaklarını açıklayan bir el kitabı çıkarılması gündeme gelmiştir.

1.15: Türk Tarih Kurumu

Kaynak: Türk Tarih Kurumu, <https://www.ttk.gov.tr/belgelerle-tarih/fotograflarla-ttk/>, Çevrimiçi 28 Şubat 2021.

Resim 3.16: Türk Resim Müzesi Açılıyor

Kaynak: İstanbul Üniversitesi, Cumhuriyet Gazetesi, 15 Ağustos 1937, http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/GAZETE/cumhuriyet//cumhuriyet_1937/cumhuriyet_1937_agustos_/cumhuriyet_1937_agustos_15_.pdf, Çevrimiçi, 14 Nisan 2021.

5-15 Şubat 1962 tarihleri arasında toplanan VII. Milli Eğitim Şurası'nda "Eski Eserler ve Müzeler Komitesi" tarafından hazırlanan raporda; "Pedagoji Müzeleri kurulması, müzecilik alanında uzman kişilerin yetiştirilmesi ve okullardaki eğitimin desteklenmesi amacıyla müze gezilerinin düzenlenmesi" konuları ele alınmıştır.⁴⁰ 1965'den 1980'e kadar resim, heykel, tabiat ve sanayi tarihi içerikli müzeler açılmıştır (Karadeniz ve Okvuran, 2018, s. 104).

1970 yılında Anadolu Medeniyetleri Müzesi hem müze binası içinde hem de okullarda konferanslar ve seminerler düzenleyerek ilk müze eğitimi uygulamalarına başlamıştır (Demirdelen, 2012, s. 209). 1980 yılında İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Derneği tarafından eğitim amaçlı "müze atölye çalışmaları" gerçekleştirilmiştir (Güler, 2019, s. 73).

1985 yılında hazırlanan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, "Milli Kültür" başlığı altında; "Müzeler sadece sergileme ve tanıtma faaliyetleri ile sınırlı kalmayarak, halkın ve yetişen genç nesillerin eğitimi için gerekli olan konferans, sergi ve seminer gibi eğitim çalışmalarına ağırlık vereceklerdir." Maddesiyle müzelerin eğitim işlevi vurgulanmıştır.⁴¹

1986 yılında T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından "Okul Müzeleri Yönergesi" yayımlanmıştır. Bu yönerge ile her okulda "kendi tarihi, Türk eğitim tarihi ve Türk tarihi ile ilgili değer taşıyan belge ve eşyaların toplanması, arşivlenmesi ve kronolojik bir sıra ile teşhir edilmesi" amacıyla "Okul Müzesi" kurulması öngörülmüştür.⁴²

1992 yılında T.C. Millî Eğitim Bakanlığı'nın 1986'da yayımladığı Okul Müzeleri Yönergesi kapsamında her ilde bir lisede "Cumhuriyet Müzesi" adı altında okul müzesi kurma kararı almış, 1995 yılına kadar da 69 okulda Cumhuriyet Müzesi kurulmuştur. Bu müzeler "Türk tarihinde bilhassa Cumhuriyet devrinde eğitimdeki

⁴⁰ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı VII. Millî Eğitim Şurası için bkz., 5-15 Şubat 1962, http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_01/28122537_sura_7.pdf.

⁴¹ Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı içi bkz., <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Be%C5%9Finci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1985-1989.pdf>.

⁴² T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Müzeleri Yönergesi için bkz., <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/273.pdf>.

gelişmeleri göstermek, çocuklarımızda ve gençlerimizde mili kültür varlıklarını koruma alışkanlığı ve şuuru geliştirmektir” amacıyla kurulmuştur.⁴³

1989 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı’nın, 1997 yılında Ankara Üniversitesi Disiplinler arası Müze Eğitimi Ana Bilim Dalı’nın kurulması, müze ve müze eğitimi açısından önemli gelişmelerdendir. 1990’da Ankara Üniversitesi’nde ilk “Oyuncak Müzesi” ve Antalya Arkeoloji Müzesi’nde çocuk bölümü kurulmuştur. 1995 yılında İstanbul Arkeoloji Müzeleri bünyesinde “Çocuk Müzesi” oluşturulmuştur. Aynı yıl Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde “Müzedeki Yaratıcı Drama Atölyeleri” gerçekleştirilmiştir (Karadeniz ve Okvuran, 2018, s. 105-106).

Müzelerin dışında kazı projelerinde de kültür varlıklarını tanıtmak, sevdirmek ve korumak amacıyla çocuklara yönelik etkinlikler yapılmaya başlanmıştır. 2002-2003 yılları arasında Çatalhöyük Araştırma Projesi, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve Akdeniz Havzası’nda yer alan 5 Prehistorik alanı kapsayan “Temper” projesine katılmıştır. Proje kapsamında 2003 yılı kazı sezonu sırasında, 8-12 yaş arası çocuklara yönelik olarak eğitsel etkinlikler, genel arkeoloji ve Çatalhöyük üzerine dört ders kitabı hazırlanmıştır. Temper projesi son bulduktan sonra 2004 yılı kazı sezonunda Çatalhöyük çevresinde bulunan ilkokul öğrencilerine Çatalhöyük’ü tanıtmak, kültür varlıklarına karşı koruma ve sahiplenme duyguları kazandırmak amacıyla “Çatalhöyük Arkeoloji Atölyesi” kurulmuştur (Doughty, 2004).

2003’te Yıldız Teknik Üniversitesi ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri iş birliği ile “Okul-Müze Günleri” projesi gerçekleştirilmiştir. Yine 2003 yılında Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde Eğitim Bölümü kurulmuş, okullar için sadece rehberli turlar değil, aynı zamanda okul öncesi ve okul çağı çocukları, gençler ve yetişkinler için atölye çalışmaları, yayınlar, konferanslar ve seminerler düzenlemeye başlamışlardır (Demirdelen, 2012, s. 210; Sağır, Demirdelen ve Alpagut, 2014, s. 385).

2004 yılında T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında “...öğrencilerin çeşitli sanat dalları hakkında bilgilendirilmelerini ve sanat bilinçlerinin oluşmasını sağlamak, sanata ve sanatçıya ilgilerini artırmak, sanata

⁴³ Cumhuriyet Müzeleri’nin kurulma amacı hakkında bkz., Tebliğler Dergisi, 13 Nisan 1992, sayı 2356, <http://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/viewcategory/56-1992>.

yönelik yeteneklerinin ortaya çıkarılmasına yardımcı olmak” amacıyla Kültür, Sanat ve Eğitim İş birliği Protokolü imzalanmış, böylece sanat ve müze eğitimi alanlarında önemli bir adım atılmıştır.⁴⁴

2009 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne bağlı Müze Yönetimi Ana Bilim Dalı açılmıştır. Yine 2009 yılında T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından çocukların müzeleri sevmesini sağlamak, yaratıcı becerilerini geliştirmek ve kalıcı bir öğrenme sağlamak amacıyla “Çocuk Dostu Müze” programı geliştirilmiştir. 2007-2015 yılları arasında müzelerde etkinlik ve ziyaretçi sayılarının arttığı, müzelerde teknoloji kullanımının yaygınlaştığı görülmüştür (Karadeniz ve Okvuran, 2018, s.108). T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, öğretmenlerin ders işlerken müzelerden daha fazla yararlanması gerektiğini günümüzde de vurgulamakta, bu alanda çalışmalar yapmaktadır. Güzel Sanatlar Liseleri ve İmam Hatip Liseleri’nde “Müze Eğitimi” seçmeli dersleri verilmektedir.⁴⁵

2011 yılında İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü, müze yoluyla eğitim imkanlarında daha fazla yararlanmak adına “Müze Yoluyla Eğitim Çalıştayı” düzenlemiştir. Çalıştay kapsamında “Müze Eğitimi” başlıklı bir rehber yayımlamıştır (İstanbul İl Milli Eğitim, 2011).

2014 yılında hazırlanan Onuncu Kalkınma Planı’nda “Kültür ve Sanat” başlığı altında;

- “Kültürümüzün özgün yapısını ve zenginliğini kaybetmeden gelişime açık olması ve evrensel kültür birikimine katkıda bulunması, kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılımın bir yaşam alışkanlığı olarak gelişmesi sağlanacaktır.”
- “Okuma kültürü yaygınlaştırılacak, çocukların erken yaşlarda kültür ve sanat eğitimi almaları sağlanacaktır.”

ifadelerine yer verilerek sanat eğitiminin gelişimine destek verilmiştir.⁴⁶

Günümüzde İstanbul’da müze eğitimi alanında yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak özel müzeler tarafından gerçekleştirilmektedir. Sadberk Hanım Müzesi, Rahmi M. Koç Müzesi, Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi, İstanbul Modern

⁴⁴ Kültür, Sanat ve Eğitim Protokolü için bkz., <https://guzelsanatlar.ktb.gov.tr/TR-3337/milli-egitim-bakanligi-ile-kultur-ve-turizm-bakanligi-a-.html>.

⁴⁵Müze Eğitimi seçmeli dersleri hakkında bkz., T.C. MEB, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_02/21173451_ort_ogrtm_hdc_2018.pdf.

⁴⁶ Daha fazla bilgi için bkz., “Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı”, <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf>.

Sanat Müzesi, Pera Müzesi ve Arter bunlardan birkaç tanesidir (Akmehmet ve Ödekan, 2006, s. 56).⁴⁷

Müzeler oluşturdukları eğitim programları ile çocukların zihinsel, sosyal, duyuşsal, motor, dil ve bilişsel gelişimlerine katkıda bulunup, estetik duygularını, yaratıcılıklarını geliştirmeyi ve eleştirel yaklaşıma yöneltmeyi hedeflemektedirler. Aynı zamanda müzeler dernekler ve organizasyonlardan da eğitim konusunda destek almaktadır. 1990 yılında İnci San ve Tamer Levent öncülüğünde Ankara’da tiyatro ve eğitim ilişkisini incelemek amacıyla Çağdaş Drama Derneği kurulmuştur.⁴⁸ Çağdaş Drama Derneği kurulduğu yıldan itibaren hazırladıkları yaratıcı drama eğitimleri ile T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, devlet müzeleri ve özel müzelerle iş birliği içindedir.⁴⁹

Türkiye’nin diğer illerinde de müze eğitim faaliyetleri hem devlet müzeleri hem de özel müzelerde devam etmektedir. Bu faaliyetler T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve T.C. Millî Eğitim Bakanlığı gibi kamu kurumların iş birliğinde gerçekleştirilmektedir. 2019 yılının Ocak iki bakanlık arasında “Ortaöğretimde Müze Eğitimi İş Birliği Protokolü” imzalanmıştır. Bu protokolle;

- “T.C. Millî Eğitim Bakanlığı’nda görev yapan öğretmenlerin müze ve öğren yerlerine ücretsiz girmesi”,
- “Müzelerde eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yapılabilmesi için eğitim ortamlarının düzenlenmesi”,
- “Ortaöğretim kurumlarında seçmeli ders olarak ‘Müze Eğitimi’ dersi konulması ve bu derslerin uygulamalı olarak müze ve öğren yerlerinde yapılması”

hakkında kararlar alınmıştır.⁵⁰

⁴⁷ Müzelerin eğitim aktiviteleri için bkz., Sadberk Hanım Müzesi Eğitim ve Aktiviteler, <https://www.sadberkhanimmuzesi.org.tr/tr/egitim-ve-aktiviteler>; Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Eğitim Programları, <https://www.sakipsabancimuzesi.org.tr/sayfa/egitim-programlari>; İstanbul Modern Sanat Müzesi Eğitim Programları, <https://www.istanbulmodern.org.tr/egitim/ucretsiz-egitim-programlari>; Arter, <https://www.arter.org.tr/ogrenme-programi>, Rahmi M. Koç Müzesi, <http://www.rmkmuseum.org.tr/istanbul/muzede-egitim/muzede-egitim>; Pera Müzesi Öğrenme, <https://www.peramuzesi.org.tr/pera-ogrenme>.

⁴⁸ İnci San (1936): İnci San, 1959 yılında Ankara Üniversitesi’nde, önce Alman Dili ve Edebiyatı bölümünü, sonra 1965 yılında Sanat Tarihi ve Arkeoloji bölümünü bitirmiştir. 1974 yılında “Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık” adlı doktora tezini vermiştir. 1977-1978 yılında Almanya’nın Stuttgart şehrinde “sanat eğitimi ve pedagojisi” alanında çalışmalar yapmıştır. Daha fazla bilgi için bkz., San, İ. (2018). Yaratıcı Drama ve Müze, Ankara, Yeni İnsan Yayınevi, s.2.

⁴⁹ Çağdaş Drama Derneği için bkz., <http://yaticidrama.org/hakkimizda/tarihce/>, <http://yaticidrama.org/hakkimizda/isbirligi-yaptigimiz-kurumlar/>.

⁵⁰ Ortaöğretimde Müze Eğitimi İş Birliği Protokolü için bkz., <https://istanbul.meb.gov.tr/www/muze-egitim-programi/icerik/2243>.

2019 yılında T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hayata geçirilen “Müze Eğitimi Sertifika Programı” çerçevesinde öğretmenlere müzelerde eğitim verilmeye başlanmıştır.⁵¹ Öğretmenlerin bilgi ve birikimlerinin artması ve müzelerin sınıf ortamı olarak kullanılmasını sağlamak için düzenlenen “Müze Eğitimi Etkinlikleri” ilk olarak Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde gerçekleştirilmiştir.⁵²

Yine 2019 yılında İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından “Müze ile Keşfediyorum Projesi” başlatılmış böylece çocuklara ve gençlere müze kültürü kazandırmak amaçlanmıştır. 2020 Haziran ayına kadar İstanbul’da bulunan müzelerle ilgili yürütülen projede 12 farklı atölye bulunmaktadır.⁵³

2020 yılının başından beri devam eden ve bütün dünyayı etkileyen Covid-19 salgınından dolayı ülkemizdeki müzeler kapılarını kapatmak zorunda kalmıştır. Bu nedenle devlet müzeleri ve özel müzeler fiziksel ortamdaki müze eğitim faaliyetlerine ara vermiş, bir kısmı bu eğitimleri sanal ortama taşıyarak çevrimiçi gerçekleştirmiştir. Müzeler teknoloji aracılığıyla ziyaretçileri için hazırladıkları çevrimiçi eğitimler ve etkinlikler sayesinde daha da ulaşılabilir hale gelmiştir. Ayrıca müzeler sosyal medya platformlarını kullanarak yaptıkları canlı yayınlar ve video paylaşımlarıyla ziyaretçileri ile iletişimlerini sürdürmüştür. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından birçok devlet müzesi ve ören yerinin sanal müze uygulamaları yapılmıştır.⁵⁴

Çeşitli video konferans platformları ve sanal müzeler aracılığıyla çevrimiçi rehberli turlar, konuşmalar ve eğitim çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Çevrimiçi etkinlik yapan bazı müzeler ve sergi alanları;

- Meşher sergi alanı güncel sergisi kapsamında farklı yaş gruplarına yönelik çevrimiçi çocuk atölyeleri ve turları gerçekleştirmektedir.⁵⁵

⁵¹ Müze Eğitimi Sertifika Programı için bkz., <https://www.meb.gov.tr/muzelerde-ders-donemi-basliyor/haber/18570/tr>.

⁵² Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde gerçekleştirilen etkinlikler için bkz., <https://www.meb.gov.tr/muzelerde-ders-donemi-basliyor/haber/18570/tr>.

⁵³ Müze ile Keşfediyorum Projesi için bkz., <https://istanbul.meb.gov.tr/www/muze-ile-kesfediyorum-projesi/icerik/2915>.

⁵⁴ Boztepe, A. Ş. (17. 12. 2020), “Yeni Sanal Müzeler Ziyaretçilerini Bekliyor”, Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/yeni-sanal-muzeler-ziyaretcilerini-bekliyor/2080233>, Çevrimiçi, 20 Mart 2021.

⁵⁵ Meşher çocuk atölyeleri için bkz., <https://www.meshher.org/Events/>.

- İstanbul Modern Sanat Müzesi, “4-7 ve 8-12 yaş grubu çocuklar” için hafta sonları “Çevrimiçi Modern ve Çağdaş Sanat Programı” düzenlemektedir.⁵⁶
- Pera Müzesi koleksiyonları ve geçici sergilerine paralel olarak farklı yaş gruplarına yönelik çevrimiçi etkinlikler hazırlamaktadır.⁵⁷
- Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi pandemi sebebiyle yüz yüze yapılamayan eğitimleri çevrimiçiye taşımıştır.⁵⁸
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından pandemi sebebiyle evde kalmak zorunda olan çocuklar için içerisinde çevrimiçi müze ve çocuk tiyatro linklerinin yer aldığı bir bildiri yayımlanmıştır.⁵⁹
- Bursa Büyükşehir Belediyesi Müzeler Şube Müdürlüğü tarafından okul gruplarına hafta içi rehberli sanal müze gezileri düzenlenmektedir.⁶⁰

Ülkemizde yer alan devlet müzeleri, özel müzeler ve sivil toplum kuruluşları karşılaştıkları zor durumlara rağmen, çocukların yaşam boyu eğitimlerine katkı sağlamak, onlara kültür varlıklarını tanıtmak, sevdirmek, kültürel miras ve müze bilinci kazandırmak gibi amaçlar doğrultusunda hazırladıkları müze eğitimi çalışmalarına devam etmektedir.

⁵⁶ İstanbul Modern Sanat Müzesi çocuk eğitimleri için bkz., https://www.istanbulmodern.org/tr/egitim/cocuklara-cevrimici-modern-ve-cagdas-sanat-programi_2534.html.

⁵⁷ Pera Müzesi çevrimiçi etkinlikleri için bkz., <https://www.peramuzesi.org.tr/pera-ogrenme>.

⁵⁸ Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi çevrimiçi çocuk atölyeleri için bkz., <https://erimtanmuseum.org/tr/egitim/cevrimici-cocuk-atolyesi>.

⁵⁹ Daha fazla bilgi için bkz., T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Müdürlüğü, <https://ailevecalisma.gov.tr/chgm/sayfalar/cocuklar-icin-koronavirus-bilgilendirmesi/>,

⁶⁰ Bursa Müzesi rehberli sanal müze gezisi için bkz., <https://www.bursamuze.com/rehberli-sanal-muze-gezisi-1092/>.

İKİNCİ BÖLÜM

MÜZE EĞİTİMİNİN TEMELLERİ

2.1 Müze Eğitiminin Amaçları

Müze Eğitimi, ziyaretçiler ile müze koleksiyonu arasında etkileşim yaratarak yaşam boyu eğitimlerine katkı sağlama sürecidir. Müze eğitimcileri tarafından hem yetişkin hem de çocuk eğitimi ile ilgili programlar hazırlanmaktadır. Müze eğitimi, çocuklar açısından sadece müzeyi ziyaret etmek ile sınırlı değildir. Müze gezisi sırasında yapılan her eğitim çalışması ile çocuklar için yeni öğrenme alanları yaratılmaktadır (Akmehmet, 2013, s. 133; Onur, 2013, s. 46-50). Müzelerdeki eğitimler çocukların;

- Sanat eserinin ne demek olduğunu anlamalarını,
- Yeni deneyimler elde etmelerini,
- Aktif olmalarını,
- Görsel duyarlılık kazanmalarını,
- Kendilerini tanımalarını,
- Kendilerini ifade etmelerini,
- İfade zenginliği kazanmalarını,
- Koleksiyonlar aracılığıyla geçmiş ve gelecek arasında bağ kurmalarını ve geleceğe dönük düşüncelerini,
- Zamanlarını yaratıcı bir biçimde değerlendirmelerini,
- Merak duygularının harekete geçmesini,
- Yaratıcılıklarının gelişmesini,
- Hayal gücünün kuvvetlenmesini,
- Kişisel beğenilerinin ve estetik duygularının gelişmesini,
- Kelime dağarcıklarının gelişmesini,
- Empati duygularının gelişmesini,
- Müze kültürü kazanmalarını,
- Kültürler arası anlayış geliştirmelerini,

- Eserlerin nasıl korunacağını öğrenmelerini,
- Müzeleri gezerken daha bilinçli bakmalarına

olarak sağlamaktadır (Sezgin ve Karaman, 2009, s. 24-26; Önder, Abacı ve Kamaraj, 2009, s. 105-106)

Her müzenin sunduğu eğitim programı, müzenin türüne, koleksiyonuna bağlı olarak değişmektedir ve programlar kendilerine özgüdür. Müzede öğrenme nesneler aracılığıyla öğrenmedir, duyguları temel alır ve yaşantıya dayalıdır. Müzelerdeki öğrenme eğitici olduğu kadar aynı zamanda hoşla gitmeli ve eğlendirmelidir. Bu amaçların gerçekleşmesi için programlar, müze pedagojisi ve müzelerin eğitim politikaları doğrultusunda hazırlanmaktadır.

2.2 Müze Pedagojisi

Günümüze kadar eğitim ve öğretim alanında ortaya çıkan gelişmeler, müzelerdeki öğrenme ve öğretme uygulamalarını etkilemiştir. Müzelerin eğitim alanında etkin bir şekilde kullanılması için müze pedagojisi ortaya çıkmıştır. Müze pedagojisi sayesinde her yaştan ziyaretçi için iletişimi ve etkileşimi geliştiren bir öğretim alanı oluşturulmak istenmektedir (Paykoç ve Baykal, 199, s. 104).

Müzelerdeki eğitim programları, eğitim alanındaki belirli kuramlardan yola çıkarak şekillenmiş, müze pedagojisi özellikle davranışçı, yapılandırmacı ve postmodern eğitim kuramları çerçevesinde geliştirilmiştir.

Davranışçı kuram, 20. yüzyılın başında ünlü psikologlar Ivan Pavlov, John Watson ve Burrhus Frederic Skinner'ın çalışmaları sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu psikologların çalışmalarının odak noktasını insan ile hayvan davranışları ve gözlenebilir durumların incelenmesi oluşturmaktadır (Ağır, 2010, s. 50-52).

Davranışçılar, insanların ve hayvanların çevreleriyle olan etkileşimlerinin aynı olduğu kanısındadır. Pavlov, deneylerini hayvanlar üzerinde, Watson ise insanlar üzerinde yapmıştır. Davranışçı kuramda öğrenme, uyarıcı ile tepki arasında kurulan bağ sonucunda oluşmaktadır ve buna klasik koşullanma denilmektedir. İç ve dış olaylar, insanı (ya da hayvanı) harekete geçiren uyarıcılardır. Aldığımız bir tat,

gördüğümüz bir ışık, renk, resim ya da duyduğumuz bir ses bizi harekete geçiren uyarıcı olabilir. Uyarıcıların kişileri etkilemesi sonucu ortaya çıkan fizyolojik veya psikolojik değişime ise tepki adı verilmektedir. Uyarıcı ile tepki arasındaki bağın güçlenmesi sonucunda öğrenme kalıcı olmaktadır. Watson'a göre insan zihni doğuştan boş bir levhadır ve öğrenme sadece insanların çevreleriyle olan etkileşimleri sonucunda ortaya çıkar. Bu modele göre, müzeye ziyarete gelen bir çocuk, sergi alanında gördüğü bir eseri severse ya da katıldığı eğitim etkinliği hoşuna gidecek şekilde programlandıysa, olumlu bir koşullanma yaşar ve böylece müzede bir davranış öğrenebilir (Ağır, 2010, s. 53-75; Riedler, 2016, s. 62-63).

Bu kuram, insan davranışının sadece uyarıcı ile tepki arasındaki ilişkinin bir sonucu olduğunu söylemesinden dolayı eleştirilmesine rağmen, müzelerde sergi tasarımı yapılırken sıklıkla kullanılmıştır (Riedler, 2016, s. 63). Davranışçı kuramdan yola çıkılarak hazırlanan eğitim programları, müze eğitimcilerinin bilgi verirken öğrencileri pasif konuma koyarak onlara ne yapmaları gerektiğini söyleyen, didaktik ve yetersiz programlar olarak tanımlanmaktadır. Farklı ziyaretçi gruplarına özgü sergi tasarımlarının yapılması konusunda davranışçı yaklaşımın yetersiz kalmasının sebebi öğrenme davranışının kültürlerarası değişim göstermesidir. Kültürel çeşitlilik gösteren ziyaretçi kitlesine sahip müzelerin, herkese uyacak tek bir eğitim programı hazırlaması söz konusu değildir. Bu sebeple, 20. yüzyılın sonlarına doğru davranışçı kuramın etkisi azalmış, ziyaretçilerin aktif olduğu yapılandırmacı kurama geçilmiştir (Hein, 1998, s. 37-38, Aydın, 2000, s. 184-186; Ağır, 2010, s. 53-86; Riedler, 2016, s. 64).

Yapılandırmacı kuram, John Dewey, Jean Piaget ve Lev Vygotsky'nin çalışmalarına dayanmaktadır. Piaget, bilginin çocukların çevresiyle aktif olarak etkileşimi sırasında ortaya çıktığını öne sürmektedir (Pehlivan, 2011). Vygotsky ise çocukların neyi nasıl düşünmesi gerektiğini içinde bulunduğu sosyal çevreden (özellikle yetişkinlerden) öğrenmeye başladığını söylemiştir. Öğrenme yetişkinler aracılığıyla başlatılsa bile çocuk zamanla "problem çözme işleminin" sorumlusu haline gelecek ve bunu bağımsız olarak yapabilecektir (Riedler, 2016, s. 65). Yani çocuklar, kendi başlarına öğrenene kadar akranlarından, yetişkinlerden ve öğretmenlerinden yardım alabilmektedir.

Dewey'e göre ise, çocuklar yaparak ve tecrübe ederek öğrenir. Fakat deneyimlerle öğrenme, kişilerin çevreleri ile olan basit etkileşimlerden daha fazlasını gerektirmektedir. Deneyimin kalitesi ve gerçek yaşam durumlarının karışımı sonucunda “gerçek zihinsel öneme sahip bir tür kavrayış” ortaya çıkmaktadır (Ünver, 2016, Riedler, 2016, s.65). Dewey'e göre müze deneyimlerinin bizi değiştirme gücü vardır ve müzelerde öğrenme sadece dokunarak öğrenmeyi değil aynı zamanda hissederek de öğrenmeyi içermelidir.

Yapılandırmacı yaklaşımdan yola çıkarak müzelerde eğitim modelleri hazırlanmıştır ve günümüzde de hala yapılandırmacı yaklaşımın etkisi görülmektedir. Müzelerdeki eğitim programlarında da çocuklar bilgiyi yapılandırır, yorumlar ve hayata uyarlar. Eğitimci, çocukların öğrenmelerini kolaylaştırıcı bir rehber, bir yardımcı veya bir kılavuz konumundadır ve öğrencileri sürece dâhil ederler (Pehlivan, 2011). Öğrencilerin seçme hakkına sahip olduğu eğitim ortamları hem öğrenmeye dayalı hem de eğlenceye dayalı deneyim sunmaktadır.

Postmodern eğitim anlayışı, 1960 ve 1970'lerde “Kavramsal Sanat” hareketinin ve sanat kuramlarının sorgulanması sonucu ortaya çıkan Postmodern yaklaşımdan geliştirilmiştir. Bu yaklaşımda öğrenme, iş birliğine dayalı, esnek, sosyal ve bilginin keşfedildiği bir sürecin sonucunda gerçekleşmektedir. Merkezinde diyalogik eğitimin olduğu bu yaklaşım ile çocuklara bilgiyi paylaşma, sorgulama, risk alma, farklılıklara saygı duyma, değişme ve öğrenmeyi öğrenme gibi olanaklar sunulmaktadır (Riedler, 2016, s. 61).

Postmodern eğitim, değişime açık, eleştirel yaklaşımın merkeze alındığı, bilginin yeniden yorumlandığı, yaşam boyu öğrenmeyi benimseyen bir eğitim sistemidir. Bu eğitim sisteminin sonucunda müze eğitmeninin “uzman” rolü değişmiş, sorular sorarak diyaloglar başlatan, ortaya fikir atarak çocukları düşünmeye sevk eden, kendi bilgisini çocuklarla iş birliği içinde paylaşan “hem öğreten hem de birlikte öğrenen rehber” konumuna gelmiştir. Bu kuramların ortaya çıktığı zamanda çağdaşlaşma süreci içinde olan günümüz müzeleri, kitle iletişim araçları, eğitim programları ve etkinliklerle ziyaretçilere ulaşabilecekleri “yeni müzecilik” anlayışını benimsemişlerdir (Okan, 2015, s. 189; Riedler, 2016, s. 61).

Sonuç olarak, müzelerdeki eğitim programları hazırlanırken, çocuklarda veya diğer gruplar üzerinde öğrenmeyi zenginleştirmeye yönelik en etkili modelin postmodern eğitim modeli olduğu düşünülmektedir (Riedler, 2016, s.74).

Davranışçı, yapılandırmacı ve postmodern eğitim modelleri dışında günümüzde özellikle okul öncesi çocuklara sanat eğitimi verilirken, Montessori ve Waldorf eğitim yaklaşımlarından da yararlanılmaktadır.

Montessori eğitimi, 20. yüzyılın başlarında Maria Montessori tarafından geliştirilmiştir.¹ Bu eğitim her bir çocuğun bireyselliğine azami ölçüde uyan, Piaget ve Vygotsky gibi yapılandırmacılığa ve etkin doğal öğrenmeye dayalı bir yaklaşımdır.² Bu yaklaşıma göre eğitimin amacı, çocuğun bağımsız olmasını sağlamaktır. Yani çocuklar bilgiyi öğretmenlerden değil, gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanan ortam ve bu ortamı keşfedecekleri materyaller sayesinde deneyimler kazanarak öğrenmektedir. Öğitmenler, rehber ve gözetmen konumundadır. Hazırlanan ortamlar çocukların araştırma yapmalarına, denemelerine, hata yapmalarına ve hatayı düzeltmelerine olanak sağlar (Aykaç, 2016, s. 24). Montessori eğitiminde hareket özgürlüğü vardır. Hareket, çocuğun büyümesi, zihinsel ve bedensel kontrolü için önemlidir. Çocuklar aktiftir ve kendi hızları ile gelişmelerini sağlayacak ortamlar yaratılır.

Montessori'nin çocuk merkezli eğitim yaklaşımı, bebeklik (0-6 yaş), çocukluk (6-12 yaş), ergenlik (12-18 yaş) ve olgunluk olarak dört sürece ayırmıştır. Her dönemin kendine özgü özellikleri vardır ve eğitimler bu özelliklere göre tasarlanmalıdır.

¹ Maria Montessori (1870-1952): Bilim insanı ve eğitimci Maria Montessori, 1896 yılında Roma Üniversitesi'nden İtalya'nın ilk kadın tıp doktoru olarak mezun olmuştur. Üniversite yıllarından itibaren zihinsel engelli çocukların eğitim sorunları ile ilgilenmeye başlamıştır. 1899 yılında Orthophrenic okulunda yöneticilik yaptığı sırasında zihinsel eksikliğin pedagojik bir problem olduğu hükmüne vararak araştırmalar yapmaya başlamıştır. Araştırmaları sonucunda kendi adıyla anılacak olan yöntemi geliştirmiştir. Roma'nın San Lorenzo bölgesinde "Casa dei Bambini"yi (Çocuklar Evi) kurmuştur. Hakkında daha fazla bilgi için bkz., Britannica, T. Editors of Encyclopaedia, "Maria Montessori", Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Maria-Montessori>, Montessori Australia, "Biography of Dr. Maria Montessori", <https://montessori.org.au/biography-dr-maria-montessori>.

² Montessori ve Kaynaştırma Eğitimi Geliştirme Derneği, Montessori Eğitimi için bkz., <http://www.montessori.org.tr/montessori/montessori-nedir/>.

ICOM Türkiye'nin "Müzelerin Teşkilatlanması Pratik Ögütler" kitabında;

"Esas bakımından Montessori sistemininkine benzeyen, fakat müzelerde kullanılış yerine göre biraz değiştirilmiş olan eğitim 'malzemesi' de kullanılabilir. Yahut çocuklara, zevkle seyrettikleri eşyayı bir nevi özetleyen resimler yaptırılabilir."

öğüdü verilerek müzelerde verilen eğitimlerde Montessori yaklaşımından yararlanılması önerilmiştir.

Günümüz müze eğitim programları hazırlanırken, Montessori eğitiminden yararlanılarak çocukların gelişimsel özelliklerine göre eğitim materyalleri ve ortamlar hazırlanmaktadır.

Bir diğer çocuk merkezli eğitim anlayışı olan Waldorf Yaklaşımı, Avusturyalı filozof Rudolf Steiner'in 1919 yılında Almanya'da yaptığı araştırmalara dayanmaktadır.³ Waldorf'ta gelişim her biri 7 yıllık olan (0-7 yaş, 7-14 yaş ve 14-21 yaş) üç süreçten oluşmaktadır ve her evre çocuğun hislerini, dünyayı algılayışını ve öğrenme biçimini şekillendirmektedir (Aykın, 2019). Her çocuğun farklı ihtiyaçları, karakterleri, düşünce ve duygu kapasitesi vardır. Programlar çocukların gelişim özellikleri göz önüne alınarak hazırlanır, duygusal ve ruhsal gelişimleri desteklenir. Hazırlanan programlar sonucu çocukların başarılı olması değil, mutlu olması önemlidir.

Waldorf yaklaşımının amacı, sanat yardımıyla çocuklarda irade, duygu ve düşüncenin ve bunların sonucunda benlik bilincinin geliştirilmesidir (Aykaç, 2016, s.

³ Rudolf Steiner (1861-1925): Avusturyalı, bilim insanı, filozof, eğitimci ve sanatçı olan Rudolf Steiner, 1879-1883 yılları arasında Viyana Teknik Üniversitesi'nde fen ve matematik okumuştur. 1891 yılında Rostock Üniversitesi'nde felsefe alanında doktora yapmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında savaşın anlamsızlığını ve yeni toplumsal biçimlere duyulan ihtiyacı sorgulayan Steiner, geleceğin ihtiyaçlarını karşılamak için bireylerin farklı şekilde eğitilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. 1919 yılında Waldorf yaklaşımını geliştirmiştir. Waldorf yaklaşımı, çocukların yaratıcılıklarını bulmalarına, kendileri için düşünebilen, kendi kararlarını verebilen ve hayatta kendi amaçlarını ve yönlerini bulabilen özgür bireyler olmalarını sağlamaya çalışan eğitim anlayışı ile bilinmektedir. Daha fazla bilgi için bkz., Jewett, P. C., "Waldorf school", Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/Waldorf-school>; "Steiner, Rudolf", Encyclopedia of World Biography, <https://www.encyclopedia.com/people/philosophy-and-religion/other-religious-beliefs-biographies/rudolf-steiner>; Steiner Education Australia, "About Rudolf Steiner And The Growth Of The Steiner/Waldorf Education Movement", <https://www.steinereducation.edu.au/steiner-education/about-rudolf-steiner-and-the-growth-of-the-steiner-waldorf-education-movement/#:~:text=Rudolf%20Steiner%20was%20an%20Austrian,%2C%20social%20renewal%2C%20the%20environment>.

25). Müze eğitiminin amaçları ile ortak amaçlara sahip olan Waldorf yaklaşımı, müze eğitim programları hazırlanırken yararlanılan bir yaklaşımdır.

Bu yaklaşımda öğretmenler, her çocuğun farklı birer birey olduğunu kabul etmektedirler. Çocuklara stresten uzak, rahatlatıcı, öğrenmeyi teşvik edici, yaşayarak, deneyimleyerek öğrenmelerini sağlayan ortamlar yaratmak öğretmenlerin görevidir.⁴

Müze eğitim programları hazırlanırken verilen eğitimin daha verimli ve etkili olması için farklı eğitim kuramlarından ve yaklaşımlarından yararlanılmaktadır. Fakat her çocuğun müze deneyimi öznel bir deneyim olduğundan dolayı müze eğitimleri sırasında çocukların özelliklerine göre müze pedagojisinin içeriği çocukların geri bildirimlerine göre şekillenebilmektedir.

2.3 Müze Eğitimi Politikası

Günümüzde eğitim, müzelerin merkezinde yer almaktadır. Her müze, ziyaretçilerine, kapsamlı, çeşitli, benzersiz bir fırsat sunmak ve yaşam boyu öğrenmelerine katkı sağlamak için eğitim programları hazırlamaktadır.

Müzelerdeki eğitim programlarından başarılı sonuçlar alınması için programların iyi bir şekilde planlanması ve uygulanması gerekmektedir. Planlama ve uygulama aşamasının başarılı olması için ise 1970’li yıllardan beri müzeler, yazılı müze eğitimi politikası geliştirmeye başlamıştır (Akmehmet, 2013, s. 141). Müzelerin koleksiyonu, personeli ve konumu farklı olduğundan dolayı her müzenin kendine özgü bir eğitim politikası bulunmaktadır. Eğitim politikası hazırlanırken müzeler, eğitimin kendileri için ne ifade ettiğini tanımlayıp, bu doğrultuda eğitim öncelikleri ile ilgili kısa ve uzun stratejiler belirlemektedir.

Ülkemizde müze eğitim politikaları, müze pedagojisi, müze eğitiminin amaçları, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı’nın hazırladığı mevzuatlar, stratejik planlar, kalkınma planları

⁴Waldorf Yaklaşımı hakkında daha fazla bilgi için bkz., AÇEV Okul Öncesi, Waldorf Yaklaşımı, <https://www.acevokuloncesi.org/index.php/egitim-programi/farkli-program-ve-yaklasimlar/waldorf-yaklasimi>.

ve faaliyet raporlarında belirtilen sanat eğitimi politikaları esas alınarak hazırlanmaktadır.⁵

2004 yılında T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ile T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında imzalanan “Kültür, Sanat ve Eğitim İş birliği Protokolü” ile sanat ve müze eğitimi alanları kapsamında önemli bir adım atılmıştır.

T.C. Strateji ve Bütçe Bakanlığı’nın hazırladığı On Birinci Kalkınma Planı’nda (2019-2023) eğitim, çocuk ve kültür-sanat alanına ilişkin başlıklar altında yer alan politikalarda;

- “Öğrencilerin bilimsel, kültürel, sanatsal, sportif ve toplum hizmeti alanlarındaki etkinliklere katılımları desteklenecek, öğrenci yeterliliği üzerindeki etkisi izlenecektir.”
- “Çocukların sportif, sanatsal, kültürel ve bilimsel aktivitelere yönelmesini özendirmeye yönelik uygulamalar geliştirilecektir.”
- “Kültür ve sanatın bir yaşam alışkanlığı olarak gelişmesi için erken yaşlardan itibaren kültür ve sanat eğitimi verilecektir.”

maddeleri yer almaktadır.⁶ Bu politika maddeleri T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın stratejik planlarını şekillendirmektedir.

2019 yılının ocak ayında T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ile T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında “Ortaöğretimde Müze Eğitimi İş Birliği Protokolü” imzalanarak müze eğitimi teşvik edilmektedir.⁷

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın 2019-2023 yıllarını kapsayan stratejik planında “Kültürel zenginliğimiz ve çeşitliliğimizin evrensel kültüre katkı sağlayacak şekilde korunarak geliştirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması” amacı yer almaktadır. Belirlenen amacın gerçekleştirilmesine yönelik hedefler ve ihtiyaçlar maddeleri müze eğitimi de kapsamaktadır;

Hedef; “Kültür varlıklarının müzelere kazandırılarak çağdaş müzecilik anlayışı ile sergilemesi ve müzelerin yaygınlaştırılması.”

⁵ T.C. Millî Eğitim Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı bkz., http://www.meb.gov.tr/stratejik_plan/; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı için bkz., <https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/67667,ktb20192023stratejikplani23mbpdf.pdf?0>.

⁶ T.C. Strateji ve Bütçe Bakanlığı 2019-2023 On Birinci Kalkınma Planı için bkz., http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/11/ON_BIRINCI_KALKINMA-PLANI_2019-2023.pdf.

⁷ Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı Müze Eğitimi Sertifika Programı için bkz., <https://www.meb.gov.tr/muzelerde-ders-donemi-basliyor/haber/18570/tr>.

İhtiyaç; “Müzelerin yaşayan müzelere dönüşümünü sağlamak için müzelerin ziyaretçi, öğrenci ve araştırmacılara hizmet verebilecek kütüphane, eğitim atölyeleri, toplantı ve gösteri salonu, geçici sergi alanları, kafeterya ve restoranları içerecek konseptte düzenlenmesi.”⁸

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve T.C. Strateji ve Bütçe Bakanlığı tarafından hazırlanan planlar ve uygulamalar sanat eğitiminin gelişimine zemin hazırlayan maddeleri içermektedir. Müzeler bu maddeler ışığında kendi eğitim politikalarını hazırlamaktadır.

Müze eğitim politikası, kamu kurumları tarafından belirlenen politikalar dışında, müzenin genel politikasında yer alan, açıkça tanımlanmış amaç ve hedeflerle birlikte planlanmalı, geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Eğitim politikasının, müzenin genel politikası doğrultusunda yapılması, müzenin misyonu ve imajıyla uyumlu olmasını sağlamaktadır. Müzede çalışan bütün ekip, özellikle küratöryel ekip, politika hazırlanırken bu sürece dahil olmaktadır (Talboys, 2005, s. 42).

Müze eğitimi politikasının hazırlanması;

- Eğitimle ilgili genel bir çerçevenin oluşması,
- İş doyumunun arttırılması,
- Sunulan hizmetin geliştirilmesi,
- Ziyaretçi sayısının artması,
- Zamanın daha verimli kullanılması,
- Eğitim programları için sponsor kazanılması ve
- Müzenin eğitim alanında bir kimlik kazanması açısından yararlıdır.

Müze eğitimi politikasının başarılı olabilmesi için ayrıntılı bir araştırma yapılmaktadır. Araştırma yapılırken;

- Müzede eğitimin rolü nedir?
- Müzenin ziyaretçi kitlesi nedir?
- Potansiyel ziyaretçileri kimler olabilir?
- Mevcut ve potansiyel ziyaretçi kitlesinin beklentileri nelerdir?

⁸Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı için bkz., <https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/67667,ktb20192023stratejikplani23mbpdf.pdf?0>.

- Eğitim hangi gruplar (Okulöncesi, okul çağı, yetişkin, özel gereksinimli çocuklar ve yetişkinler) için nasıl hazırlanacaktır?
- Ziyaretçilere sağlayacağı faydalar nelerdir?
- Ziyaretçiler programlardan ücretli mi, ücretsiz mi yararlanacaktır?
- Ziyaretçilere hangi konuda (koleksiyon, müze binası, müzenin bulunduğu alan, restorasyon, kültürel mirasın korunması ya da arkeoloji, sanat tarihi vs. gibi spesifik konular) eğitim verilecektir?
- Potansiyel ziyaretçilerin müzeye gelmesi için hangi stratejiler belirlenecektir?
- Müze, eğitim için hangi kaynaklara (koleksiyon, bütçe, mekân, zaman) sahiptir?
- Eğitim için ayrılan mekanlarda vestiyer, tuvalet mevcut mudur?
- Müze binasının getirdiği sınırlamalar nelerdir?
- Müze bünyesinde yer alan eğitimcilerin uzmanlık alanları nelerdir?
- Hangi eğitimci, hangi ziyaretçi grubuyla daha etkin bir şekilde ilgilenebilir?

gibi bazı sorular cevaplandırılmaktadır. Bu sayede temel amaçlar ve ilkeler belirlenmektedir. (Hooper-Greenhill, 1991, s. 8; Talboys, 2005, s. 41; Akmehtmet, 2013, s. 142)

Eğitim politikası, müzenin genel misyonu ışığında hazırlanan eğitim misyonunu, ziyaretçi gruplarını, potansiyel ziyaretçi gruplarını, eğitim stratejilerini, 3 ya da 5 yıllık eğitim eylem planını, kullanacak kaynakları ve bütçeyi içermektedir. Oluşturulan eğitim stratejileri ve eylem planı, eğitim dünyasında gelişmeler yaşandıkça yenilenmektedir (Hooper-Greenhill, 1991, s. 9; Cossons, 2005, s. 6-9).

Müze eğitimi politikasının öncelikli hedeflerinden biri eşit erişimdir. Müzeyi ziyaret edebilme imkânı bulamayan okul grupları ve diğer potansiyel ziyaretçiler için müze eğitimi politikalarında, toplumun her kesimine eğitim sunabilmek adına stratejiler geliştirilmektedir. Türkiye’de Rahmi M. Koç Müzesi, Amerika’da Boston Güzel Sanatlar Müzesi, Hollanda’da Van Gogh Müzesi ve Avusturalya’da bulunan

Victoria Müzeleri gibi bazı müzeler, gezici müze, öğrenme kitleri ve sosyal yardım programları hazırlamaktadır.⁹

Eğitim politikası içindeki en önemli maddelerden birini bütçe, mekân, zaman ve koleksiyonu içeren kaynak kısmı oluşturmaktadır. Eğitim uzun vadeli bir girişimdir ve yıldan yıla bütçe belirlenmeden eğitim eylem planı yapılamamaktadır. Müzenin genel bütçesinin bir kısmının eğitime ayrılması ya da sponsorların bulunması eğitim programlarının hazırlanması açısından önemlidir. Bütçenin eğitim programlarına dengeli bir biçimde dağıtılması eğitimin niteliğini arttırmaktadır. (Hooper-Greenhill, 1991, s. 10).

Koleksiyon müzenin en önemli kaynağını oluşturmaktadır. Programlar koleksiyonlardan ve düzenlenen sergilerden yola çıkarak, eğitim vermek için belirlenen yaş gruplarının gelişim özelliklerine göre geliştirilmektedir.

Müze içinde eğitim amaçlı kullanılan sergi salonları, açık alanlar ve özel olarak tahsis edilen mekanlar eğitim politikasında belirtilmektedir. Eğitimler sergi salonlarında yer alan bir eserin önünde yere oturarak, müze bünyesinde yer alan açık alan da veya müze binasında eğitim için özel olarak ayrılan odalarda da yapılmaktadır.

Eğitim politikalarında yer alan stratejiler, belirlenen eğitim misyonu doğrultusundaki amaç ve hedefleri göstermektedir. Amaçlar müzenin uzun dönemde gerçekleştirmek istedikleridir. Belirlenen amaçlara ulaşmak adına kısa dönemli hedefler belirlenmektedir. Eylem planları ise belirlenen hedeflere nasıl ulaşılabileceğini göstermektedir. Örnek olarak Amsterdam’da yer alan Van Gogh Müzesi, 2017-2020 eğitim politikasında, Hollanda’da yaşayan herkes için müzeyi ulaşılabilir kılmayı amaçlamaktadır.¹⁰ Bu doğrultuda Hollanda’da erasmus yapan Türk, Faslı ve Surinamlı gençler için, sanat ve kültür organizasyonu “Fonds21’in” desteğiyle 2017

⁹ Müzeler hakkında daha fazla bilgi için bkz., Rahmi Koç Müzesi, <http://www.rmkmuseum.org.tr/istanbul/muzede-egitim/muzede-egitim>; Boston Güzel Sanatlar Müzesi, <https://www.mfa.org/programs/school-programs/outreach>; Victoria Museums, <https://museums victoria.com.au/learning/outreach-program/>.

¹⁰ Van Gogh Müzesi 2017-2020 Müze Eğitimi Politikası için bkz., https://vangoghmuseum-assetserver.appspot.com/serve?id=5662628160471040&filename=Van-Gogh-Museum_Education-Policy_2017%E2%80%932020.

yılında bir proje başlatmış, 2020 yılına kadar belirlenen hedef kitlenin müzeye katılımını arttırmak adına eylem planı hazırlamaktadır.¹¹

Eğitim politikası içinde belirlenen her maddenin, müze eğitimcisinin çalışması ve sunabileceği hizmet üzerinde uzun vadeli bir etkisi olmaktadır. Hazırlanan müze eğitimi politikası rehberliğinde, müze eğitim ekibi tarafından programlar geliştirilmekte ve uygulanmaktadır (Hooper-Greenhill, 1991, s. 11-15; Onur, 2013, s. 50-54)

2.4 Müzelerde Eğitim Programı Planlama

Müze eğitim programı, müzenin sahip olduğu koleksiyon, müzenin belirlemiş olduğu misyon, vizyon ve hazırladığı eğitim politikasında yer alan amaçlar ve hedefler çerçevesinde geliştirilmektedir. Eğitim programları hazırlanırken, müzelerin eğitim politikalarında yazan amaçların yanı sıra, müze pedagojisi ve müzenin bulunduğu ülkenin eğitim bakanlığının ya da eğitimi denetlemekle görevli diğer idari kurumların hazırladığı öğretim programlarında yazan amaçlardan da yararlanılmaktadır.

Eğitim programları, müze eğitimi alanında yeterli bilgi ve deneyime sahip, ziyaretçilere müzenin koleksiyonu ve sergileri hakkında bilgi veren, yaşam boyu öğrenmeye katkı sağlayan eğitim uzmanları tarafından geliştirilmektedir (Akmehmet, 2003, s. 143; Güler, 2019, s. 77-78) Eğitim programları, planlama, uygulama ve değerlendirme olmak üzere üç aşamaya ayrılarak hazırlanmaktadır (Akmehmet, 2003, s. 143).

Planlama aşamasında ilk olarak eğitim verilecek hedef kitlenin yaş grubu, gelişimsel özellikleri, öğrenme durumları, bireysel farklılıkları, ortak özellikleri belirlenmektedir (Johnson, 2009, s. 9). Hedef kitlenin özellikleri belirlendikten sonra müzenin sahip olduğu koleksiyona ve düzenlediği sergilerle bağlantılı olacak şekilde, sergi ekibi ile iş birliği yapılarak öğretilecek konular seçilmektedir. Konuların seçilmesinin ardından müze eğitimcileri tarafından içerik hazırlanmaktadır (Johnson, 2009, s. 9-11).

¹¹ 1998 yılında kurulan Fonds21 Hollanda'da yer alan sanat ve kültür kurumları ile iş birliği yapıp gençlere ve topluma olumlu bir katkı sağlamayı amaçlayan bir fondur.

İçerik kısmında etkili bir eğitim planlamak için, açık hedefler ve ilkeler belirlenmektedir. Farklı içerikler geliştirilerek hedef kitleyi, eğitim programlarına dahil etmenin birden fazla yolu düşünülmektedir. İçerik kısmında öğrenme yöntemleri belirlenerek, programda kullanılacak eğitim materyalleri hazırlanmaktadır. İyi bir müze eğitimi programı;

- Hedef kitlenin eserlere yakından bakmalarını, anlamalarını ve ilişki kurmalarını sağlayan,
- Diyalojik eğitimi içeren,
- Öğretici olduğu kadar zevkli bir öğrenme alanı oluşturan,
- Hedef kitlenin aktif katılımını, düşünce ve duygularını rahat bir şekilde ifade etmelerini,
- Yeni bilgiler keşfetmelerini ve sorgulamalarını sağlayan,
- Bütün duyu organlarını harekete geçirecek bir eğitim materyali içeren etkili bir ortam yaratmayı

amaçlamaktadır (Akmehmet, 2003, s. 144; Johnson, 2009, s. 9-11; Burnham ve Kai-Kee, 2015, s. 34-39).

Planlama aşamasının en önemli kısmını bütçe oluşturmaktadır. Hedeflerin gerçekleştirilmesinin maliyeti, oluşturulacak bütçe ile şekillenmektedir. Müzeler hazırladıkları eğitim programlarını, müzenin genel bütçesinden pay ayrılarak, hükümetlerin ayırdığı ödenekler ya da bağış, hibe ve sponsorluk yoluyla gerçekleştirebilmektedir.

Bir sponsor, sponsorluğunu yaptığı kuruma veya etkinliğe para, malzeme ve hizmet sağlayarak katkıda bulunabilmektedir. Sponsorluk faaliyetleri müzelerin bulundukları ülkelerin yönetim sistemlerine göre değişmektedir.

Ülkemizde 2004 yılında çıkarılan kanun ile müze sponsorluk çalışmaları kolaylaştırılmaya çalışılmıştır. 5225 sayılı “Kültür Yatırımlarını ve Girişimlerini Teşvik Kanunu” ile “Bireyin ve toplumun kültürel gereksinimlerinin karşılanması; Sanatsal ve kültürel değerlerin üretilmesi ...” amaçlanmaktadır (Kilimci, 2004, s. 23-28; Huber, 2009, s. 131-135).¹²

¹² 5225 Sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu, Resmî Gazete, Sayı 21.07.2004/25529, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040721.htm>; Teşvik Faaliyetleri

Bağış ise daha çok kişiler, vakıflar ve şirketler tarafından özel müzeleri desteklemek adına yapılmaktadır. Bağışlar ve sponsorlar müzenin amaçlarının gerçekleştirilmesini sağlayan önemli kaynaklardır. Hazırlanan programlar için bütçe belirlendikten sonra planlama kısmı tamamlanarak uygulama kısmına geçilmektedir.

Eğitim programları uygulamada işlerlik kazanmaktadır. Uygulama kısmında her süreç gözden geçirilmekte ve programın işleyişi dikkatle incelenmektedir. Hazırlanan programların gerçekleştirilmek istenen amaçlara uygun olup olmadığı, hedef kitlenin isteklerini karşılayıp karşılamadığı bu kısımda belirlenmektedir. Uygulama kısmında elde edilen veriler ve ziyaretçilerin geribildirimleri değerlendirme kısmı için önem taşımaktadır (Akmehmet, 2003, s. 145).

Değerlendirme kısmında uygulama aşamasında elde edilen bilgiler toplantı yapılarak gözden geçirilmektedir. Programlara katılım düşükse, kurumsal ve eğitim hedeflerine ulaşılmasını sağlamıyorsa ve maliyet fazlaysa programlar yeniden düzenlenmekte ve geliştirilmektedir (Huber ve Johnson, 2009, s. 106-108).

Aşağıda ülkemizdeki önemli müzelerde gerçekleştirilen çocuk eğitimlerinden örnekler yer almaktadır:

2003 yılında Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde kurulan “Eğitim Bölümü”, okul gruplarına yönelik rehberli turlar, okul öncesi ve okul çağı çocuklar, gençler ve yetişkinler için atölye çalışmaları hazırlamaktadır. Ayrıca “Müzeler Haftası” kapsamında “Çocuk Şenliği” ve “Çocuk Olimpiyatları” düzenlemektedir (Usal ve Laboç, 2019, s. 261-262) (Resim 2.1).¹³

Anadolu Medeniyetleri Müzesi eğitim bölümünün hazırladığı programların amacı;

- Çocukların ve gençlerin hayal güçlerinin ve yaratıcılıklarının artması,
- Geçmiş kültürler ile günümüz arasındaki benzerliklerden ve farklılıklardan yola çıkarak bilgiler üretebilmeleri,
- Ziyaretçilerin yaşam boyu eğitim sürecine katkı sağlamak

olarak belirtilmektedir (Sağır vd. 2017, s. 385) (Resim 2.2).

için bkz., <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44790/sikca-sorulan-sorular.html>; Sponsor Olunabilecek Faaliyetler için bkz., <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44794/sponsor-olunabilecek-faaliyetler.html>,

¹³ Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi hakkında daha fazla bilgi için bkz. <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=AMM01&DistId=AMM>.

Resim 2.1: Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-160516/anadolu-medeniyetleri-muzesi-egitim-faaliyetleri.html>, Çevrimiçi, 5 Mart 2021.

Resim 2.2: Anadolu Medeniyetleri Müzesi Mozaik Atölyesi

Kaynak:
<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/yazdir?2D7C3C6A43FB4C4F4360BB4AF1FDB7EA>
, Çevrimiçi, 5 Mart 2021.

Mardin Müzesi'nde 2010 yılından beri müze eğitimi çalışmaları yapılmaktadır.¹⁴ 5-18 yaş arası gençler için sikke basma, kök boya baskı, ebru, seramik ve arkeopark gibi çeşitli atölyeler düzenlenmektedir.¹⁵ Mardin Müzesi eğitim programları (Ek 1):

- Bilim, sanat ve arkeoloji gibi konularda ziyaretçileri bilgilendirmek,
- İçinde bulundukları kültürü ve farklı kültürleri derinlemesine tanıtmak,
- Ziyaretçilerin sosyalleşmelerine katkı sağlamak amacıyla

hazırlanmaktadır (Usal ve Laboç, 2019, s.265) (Resim 2.3-2.4).

Resim 2.3: Mardin Müzesi Yaz Okulları Afişi

Kaynak: <https://kulturlimited.com/mardin-muzesi-yaz-okulu-etkinlikleri-basliyor/>, Çevrimiçi, 5 Mart 2021.

¹⁴ Mardin Müzesi hakkında daha fazla bilgi için bkz., <http://www.mardin.gov.tr/muzeler>, <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=MRD01&DistId=MRK>.

¹⁵ Daha detaylı bilgi için bkz., Mardin Müzesi Müdürlüğü, <https://youtu.be/Nino1I2M8VQ>.

Resim 2.4: Mardin Müzesi Arkeopark

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-109008/mardin-muzesinin-arkeoparki-uluslararası-tasarim-iletis-.html>, Çevrimiçi, 5 Mart 2021.

Çorum Müzesi’nde 2011 yılında hizmete açılan “Çocuk Eğitim Atölyesi”, Eğitim Atölyesi, Teşhir Salonu, Hitit Evi, Drama Salonu, Kazı Havuzu ve Seramik Çarkları gibi eğitim birimlerinden oluşmaktadır. Çorum Müzesi, Türkiye’de bir ilk olan “Yatılı Müze Eğitimi” çalışmaları da yapmaktadır (Karadeniz ve Okvuran, 2014, s.872; Yılmaz, 2015, s. 263-265).¹⁶

Çorum Müzesi, okul öncesi çocuklarından, yetişkinlere kadar her yaş grubuna yönelik eğitim programlarıyla;

- Müzeleri eğitimde sürekli yararlanılacak kurumlar haline getirmeyi,
- Müze kaynaklarının eğitimde kullanılmasını,
- Çocukların ve yetişkinlerin eğitimlerine katkıda bulunmayı,
- Kültür varlıklarını koruma bilincini geliştirmeyi

amaçlamaktadır. (Yılmaz, 2015, s. 263 – 270).

¹⁶Çorum Müzesi hakkında daha fazla bilgi için bkz., <https://corum.ktb.gov.tr/TR-58707/muzeler.html>; Müze eğitim etkinlikleri ile ilgili daha fazla bilgi için bkz.; <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-137964/minikler-tarih-yaziyor.html>, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-208170/corum-muzesi-egitim-calismalari.html>.

Resim 2.5: Çorum Müzesi Kazı Havuzu Etkinliği

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-208170/corum-muzesi-egitim-calismalari.html>,
Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

Resim 2.6: Çorum Müzesi

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-234019/corum-muzesin-mudurlugu-egitim-etkinlikleri.html>,
Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

Aydın Arkeoloji Müzesi'nin müze eğitim birimi ve Aydın İl Milli Eğitim arasında 2016 yılında “Müze Okul” eğitim projesi iş birliği protokolü imzalamıştır (Resim 2.7).¹⁷

Bu protokol ile,

- Çağdaş müzecilik anlayışını oluşturmak,
- Öğrencilerin müze ve müzecilik kültürünü yaşayarak öğrenmelerini sağlamak

amaçlanmaktadır.¹⁸

2016 yılından beri İlkokul öğrencileri için antik dönem giysi boyama çalışmaları, hikâye tamamlama ve mühür atölyesi gibi çeşitli eğitim programları yapılmaktadır (Usal ve Laboç, 2019, s. 264) (Resim 2.8).¹⁹

Resim 2.7: Aydın Arkeoloji Müzesi “Müze Okul Eğitim Projesi” Afişi

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-164109/aydin-muzesinde--muze-okul--projesi.html>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

¹⁷ Aydın Arkeoloji Müzesi hakkında daha fazla bilgi için bkz. <https://muze.gov.tr/muze-detay?DistId=MRK&SectionId=AYD01>; <https://aktuelarkeoloji.com.tr/kategori/kulturel-miras/aydin-arkeoloji-muzesi>.

¹⁸ Aydın Arkeoloji Müzesi çocuk etkinlikleri için bkz., <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-164109/aydin-muzesinde--muze-okul--projesi.html>; <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-164791/aydin-muzesinde-muze-okul-projesi.html>.

¹⁹ Aydın Arkeoloji Müzesi eğitim çalışmaları için bkz., <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-227274/aydin-muzesi-egitim-calismalari.html>.

Resim 2.8: Aydın Arkeoloji Müzesi “Augustus’la Tanışalım”

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-164791/aydin-muzesinde-muze-okul-projesi.html>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

Batman Müzesi tarafından 2015 yılında “Müzepark Projesi” gerçekleştirilmiştir (Resim 2.9). Bu proje ile müze bahçesinde tarihi yaşam alanları, kazı alanları oluşturulmuştur. Hazırlanan programlar ilkokuldan, liseye kadar tüm öğrencileri kapsamaktadır.²⁰

Resim 2.9: Batman Müzesi “Müzepark”

kaynak: <http://www.batman.gov.tr/batman-muzesi-ve-muzepark>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

²⁰ Batman Müzesi hakkında daha fazla bilgi için bkz.; <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=BAT01&DistId=MRK>.

2017-2018 eğitim yılı boyunca “Gezici Müze Etkinliği” kapsamında 42 köy okulunda eğitim etkinliği gerçekleştirilmiştir. Ulaşım ve maddi yetersizlikten dolayı Batman Müzesi’ni ziyaret edemeyen çocuklara müze bilincini aşlamak, müzedeki eserleri tanıtmak için slayt ve animasyon gösterimi yapılmıştır (Resim 2.10).²¹ Ayrıca Batman Müzesi tarafından, görmeyen ve az gören ziyaretçiler için, müzedeki eserlerin kopyaları çıkarılarak, dokunarak algılamalarını sağlayan ve Braille alfabesi ile yazılmış bilgiler içeren programlar gerçekleştirilmektedir.²²

Batman Müzesi’nin gerçekleştirdiği Müzepark Projesi kapsamında;

- Tarihi yaşam alanı sayesinde ziyaretçilerin tarihi yaşayarak ve uygulayarak öğrenebilmelerini,
- Tarih bilincini aktarmayı,
- Arkeolojik kazıların nasıl yapıldığını anlatmayı,
- Müzeyi ziyaret eden her grup için müzeyi ulaşılabilir kılmayı

amaçlayan programlar hazırlamaktadır (Usal ve Laboç, 2019, s.266-267) (Resim 2.11).

Resim 2.10: Batman Müzesi “Gezici Müze Etkinliği”

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-178820/batman-muzesi-egitim-faaliyetleri.html>, Çevrimiçi 7 Mart 2021.

²¹ Batman Müzesi eğitim çalışmaları için bkz., <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-196805/batman-muzesi-egitim-calismalari.html>.

²² Batman Müzesi “Engelsiz Müze” eğitim çalışmaları için bkz., <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-149154/batman-muzesi-mudurlugunde-gerceklestirilen-engelsiz-mu-.html>.

Resim 2.11: Batman Müzesi

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-196805/batman-muzesi-egitim-calismalari.html>,
Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ

İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Topkapı Sarayı'nın dış avlusunun kuzeyinde, Darphane ve Gülhane Parkı tarafından çevrelenmiş olan platoda yer almaktadır. Müzelere, Topkapı Sarayı, Darphane ve Gülhane Parkı arasındaki bir iç yoldan (Osman Hamdi Bey Yokuşu) ulaşılmaktadır. Osmanlı döneminde kurulan İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Arkeoloji Müzesi, Eski Şark Eserleri Müzesi ve Çinili Köşk Müzesi olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

3.1. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Tarihçesi

Ülkemizdeki ilk müzecilik faaliyetleri 1846 yılında dönemin devlet adamı Ahmet Fethi Paşa tarafından Aya İrini Kilisesi içinde toplanan koleksiyonların sınıflandırması ile başlamıştır. “Mecma-i Esliha-ı Atika” (Eski Silah ve Zırh Koleksiyonu) ve “Mecma-i Asar-ı Atika” (Eski Eserler Koleksiyonu) olmak üzere iki bölüme ayrılan koleksiyonun sonucunda, “Mecma-i Esliha-ı Atika”dan Askeri Müze, “Mecma-i Asar-ı Atika”dan ise İstanbul Arkeoloji Müzeleri doğmuştur (Dolunay, 1972, s.2, Atagök, 1997, s. 1323).

Sadrazam Ali Paşa döneminde 1869 yılında koleksiyonlar “Müze-i Hümayun” (İmparatorluk Müzesi) adı altında yeniden düzenlenmiş, müzeye müdür olarak Galatasaray Mektebi öğretmenlerinden olan İrlanda asıllı müzeci Edward Goold atanmıştır (Dolunay, 1973, s. 2, Başgelen, 2010, s. 5).¹

“Osmanlı Müzeciliği” adlı kitabında Wendy Shaw bu yeni oluşum için;

“Evrensel kabul edilen arkeoloji bilimini benimseyen bir kurum olarak yeni müze, Osmanlı Devleti'nin uluslararası bir elit kültürü paylaştığına işaret eder. ‘Müze’ sözcüğü aynı zamanda kurumun Avrupa müzeleri gibi eğitim işlevi üstlendiğini de ifade eder: Müze, kamunun – yani Osmanlı elitleri ile yabancı

¹ Daha fazla bilgi için bkz., “Goold, Edward”, Düünden bugüne İstanbul Ansiklopedisi, cilt 3, s.403, 1994, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı.

ziyaretçilerin – özenle düzenlenmiş tarihi eserlerin değerlendirilmesi kanalıyla devletin gücünü algılayabileceği bir mekandır.”

tanımını yapmıştır (Shaw, 2015, s. 103).

1872 yılında müze müdürlüğü görevine Goold’dan sonra Avusturya Lisesi Müdürü, Alman Tarihçi ve Arkeolog Anton Dethier getirilmiştir.² Aynı yıl Anton Dethier müze için yeni bir katalog hazırlamış ve eser toplayarak müzeyi zenginleştirmiştir. Eski eserlere verilen önem nedeniyle Aya İrini’nin ülkenin birçok yerinden gelen eserlerle dolmasından dolayı yeni bir binaya gereksinim duyulmuştur. Anton Dethier yeni bir müze binası yapılmasını önermiş fakat maliyeti yüksek olduğundan dolayı kabul görmemiştir (Kutlu, 2010, s. 405). Daha sonra Maarif Nazırı Abdülatif Suphi Paşa, arkeolojik eserlerin bulunduğu “Mecmua-ı Asar-ı Atika” bölümünün Fatih Sultan Mehmet döneminden kalan Çinili Köşk’e (1472) taşınmasını ve yeni bir müzenin kurulmasını önermiştir (Dolunay, 1973, s. 2).

Resim 3.1: Çinili Köşk (Salt Araştırma, Ülgen Ailesi Arşivi)

Kaynak: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/83291>, Çevrimiçi 28 Şubat 2021.

² Eyice S., “Dethier, Anton Philippe”, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, cilt 3, s. 41-42, 1994, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı.

Sivil mimari örneklerinden biri olan Çinili Köşk'ün bir müzeye dönüşmesi için 1875 yılında Romanyalı mimar Monterano tarafından çinilerin üzeri sıva ile kaplanmış ve binanın dışına bir merdiven eklenerek değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler daha sonraki yıllarda kaldırılmıştır. 17 Ağustos 1880 yılında Çinili Köşk müze olarak açılmıştır.³ 1981 yılında İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ne bağlanmıştır (Shaw, 2015, s. 116; Dilbaz, 2012, s. 680) (Resim 3.1).

1881 yılında Anton Dethier'in ölümüyle müze müdürlüğüne, Ressam, Arkeolog ve Müzeci Osman Hamdi Bey'in getirilmesiyle Osmanlı müzeciliğinde önemli gelişmeler yaşanmıştır (Eyice, 1985, s. 1603) (Resim 3.2).⁴ Osman Hamdi Bey, eski eserler konusunda uzman ihtiyacını karşılamak amacıyla 1882 yılında yurt dışındaki arkeoloji eğitimi veren okulları örnek alarak Sanayi-i Nefise Mektebi'ni kurmuş ve buranın müdürü olmuştur. 1917 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi'nin Cağaloğlu'na taşınmasıyla dönemin Müzeler Genel Müdürü Halil Edhem Bey, Yakın Doğu medeniyetlerine ait eserlerin ayrı sergilenmesinin doğru olacağını düşünmüş, binanın “Eski Şark Eserleri Müzesi” olarak düzenlenmesini sağlamıştır (Kızıltan, Yağcı vd., 2008, s. 15, Kutlu, 2010, s. 410; Dilbaz, 2012, s. 681) (Resim 3.3).⁵

İki katlı binada Kadeş Antlaşması, Akad Kralı Naramsin'in Steli, Zincirli Heykeli gibi eserlerin yanı sıra Anadolu, Mısır, Arap ve Mezopotamya eserleri de sergilenmektedir (Özet, 2002, s. 81).

³ 1939 yılında Çinili Köşk Topkapı Sarayı Müzesi'ne devredilmiştir ve müze içinde yer alan eserler Topkapı Sarayı Müzesi, Türk ve İslam Eserleri Müzesi ve Ankara Etnografya Müzesi'ne taşınmıştır. 1953 yılında “Fatih Müzesi” adını alan Çinili Köşk 1967 yılında tekrar Topkapı Sarayı Müzesi'ne bağlı olarak hizmet vermiştir (Aydın, 2007, s.11-14)

⁴ Osman Hamdi Bey (1842-1910): Müzeci, arkeolog ve ressam olan Osman Hamdi Bey 1860 yılında hukuk eğitimi alması için babası tarafından Paris gönderilmiştir. Paris'te güzel sanatlara olan ilgisinin ağır basmasıyla resim eğitimi almaya başlar. 1869 yılında Paris'ten geri dönüşünün ardından Bağdat Valisi Midhat Paşa'nın teklifiyle “Vilâyet Umûr-ı Ecnebiyye” (Bağdat Yabancı İşleri) müdürlüğü, 1977 yılında “Altıncı Daire-i Belediye” başkanlığı yapmıştır. 1881 yılında Müze-i Hümayun müdürlüğüne getirilmiştir. Daha fazla bilgi için bkz., Gündüz, F., “Osman Hamdi Bey”, TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/osman-hamdi-bey>; Pera Müzesi, <https://www.peramuzesi.org.tr/sergi/osman-hamdi-bey/194>; Osman Hamdi Bey, <http://www.osmanhamdibey.gov.tr/TR-50945/biyografi.html>; Yaman Y. Z., “Osman Hamdi Bey”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, cilt 6, s. 161-163, 1994, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı.

⁵ Eski Şark Eserleri Müzesi'nin düzenlenmesi için Alman Asurolog Eckhard Unger İstanbul'a davet edilmiştir. 1917-1919 ve 1932-1935 yılları arasında müzenin teşhiri ile ilgili çalışmış ve eserler üzerine yayınlar yapmıştır. Daha sonra yapı Unger'in ilkelerine göre 1963-1974 yılları arasında tekrar düzenlenmiştir (Kızıltan, Yağcı vd., 2008, s.15)

Resim 3.2: Hamdi Bey İstanbul Asar-ı Atika Müzeleri Müdürü iken (Salt Araştırma)

Kaynak: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/111102>, Çevrimiçi, 28 Şubat 2021.

Resim 3.3: Eski Şark Eserleri Müzesi (Salt Araştırma)

Kaynak: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/93523>, Çevrimiçi, 28 Şubat 2021.

Osman Hamdi Bey, Osmanlı'daki ilk bilimsel kazı çalışmalarını yapmıştır. 1883 yılında Nemrut Dağı (Adıyaman), 1887 yılında Sayda (Lübnan), 1891-92 yıllarında Lagina (Muğla) kazılarını yürütmüş ve çıkan eserleri müzeye getirmiştir (Yaman, 1994, s. 162; Başgelen, 2010, s. 9-21, Küçükhasaköylü, 2013, s. 52).⁶ Başta Sayda'dan gelen lahitler ve diğer eserlerin Çinili Köşk'e sığmaması sonucunda yeni bir müze yapılması için çalışmalara başlanmıştır. Osman Hamdi Bey müzeyi Fransız asıllı mimar Alexandre Vallaury'ye projelendirmiştir.⁷ Alexandre Vallaury müzenin koleksiyonunda yer alan "Ağlayan Kadınlar Lahdi"nden esinlenerek Neoklasik üslupta bir yapı tasarlamıştır (Çelik, 2016, s. 33; Dolunay, 1973) (Resim 3.4).

Resim 3.4: Ağlayan Kadınlar Lahdi (Salt Araştırma, Ülgen Ailesi Arşivi)

Kaynak: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/68213>, Çevrimiçi, 28 Şubat 2021.

Arkeoloji Müzesi'nin yapımı 1891-1907 yılları arasında üç aşamada tamamlanmıştır. 1891 yılında açılan ilk binanın yapımına önce tek katlı bir dikdörtgen olarak başlanmış ardından ikinci bir kat daha eklenmiştir. Bina iki ana

⁶ Sayda'da yapılan kazıdan, İskender Lahdi, Ağlayan Kadınlar Lahdi, Satrap Lahdi, Lykia Lahdi, Tabnit Lahdi vd., olmak üzere 11 lahit getirilmiştir (Başgelen, 2010, s.17).

⁷ Akpolat M. S., "Alexandre Valluary", Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, cilt 7, s. 164 – 165, 1994, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı.

salon ve giriş bölümünden oluşmaktadır. (Batur, 1994, s. 310). Yeni bina 13 Haziran 1891 yılında “Lahitler Müzesi” adı altında açılmıştır (Pasinli, 1994, s. 308) (Resim 3.5).

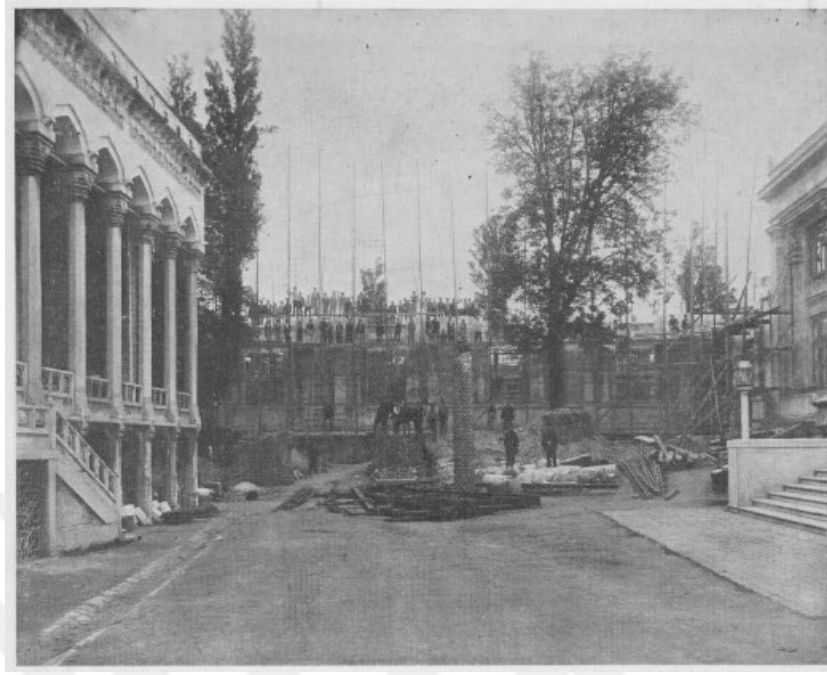
İlerleyen yıllarda müzeye gelen yeni eserlerden dolayı ek binalara gereksinim duyulmuştur. Kuzeye eklenen birinci ek bina 1903 yılında, güneydeki ikinci ek bina ise 1907’de tamamlanmış ve Alexandre Vallaury tarafından tasarlanmıştır (Resim 3.6-3.7). Eklenen bölümlerle Çinili Köşk’ü “U” biçiminde üç taraftan kuşatarak müze binası 9000 m²’lik bir alanı kaplamıştır (Batur, 1994, s. 310-311; Akpolat, 1991, s. 123; Sade, 2005, s. 40; Yarımay, 2018, s. 55) (Resim 3.8).

Resim 3.5: İstanbul Arkeoloji Müzeleri (Salt Araştırma)

Kaynak: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/115204>, Çevrimiçi, 28 Şubat 2021.

Ek binaların yapımı bittikten sonra müze içerisinde yeni düzenlemeler yapılmıştır. Yapının alt katında 20, üst katında 16, toplamda 36 adet teşhir salonu bulunmaktadır. Müze binasında kütüphane ve fotoğraf bölümü mevcuttur. Ayrıca üç müze yapısının açıldığı avlu şeklinde olan geniş bir bahçe alanı bulunmaktadır (Başgelen, 2010, s. 29).

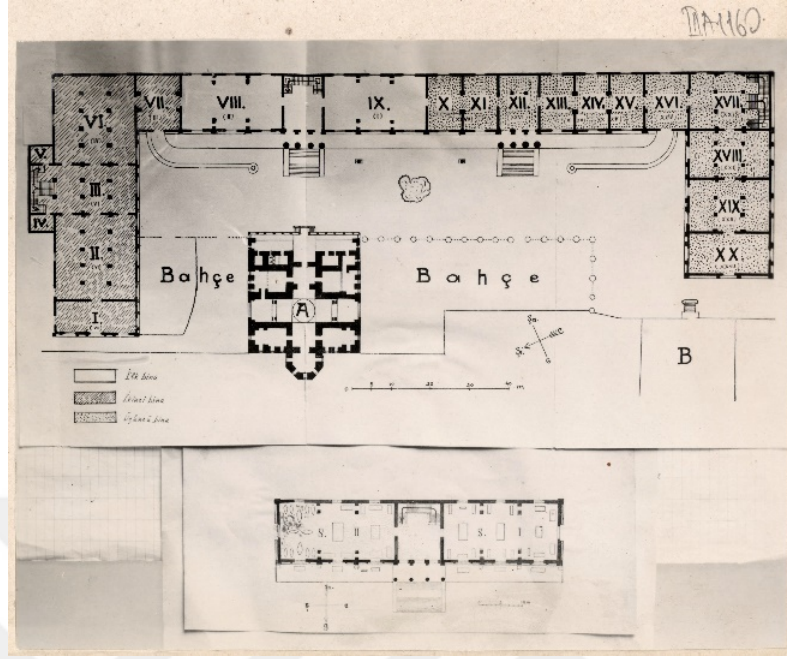
Resim 3.6: Lahitler Müzesi'ne ilave olunan ikinci kısım inşa halinde (Salt Araştırma)

Kaynak: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/99264>, Çevrimiçi, 28 Şubat 2021.

Resim 3.7: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Ek Bina (Salt Araştırma)

Kaynak: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/99264>, Çevrimiçi, 28 Şubat 2021.

Resim 3.8: İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve Çinili Köşk'ün Planı (Salt Araştırma, Ülgen Ailesi Arşivi)

Kaynak: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/70287>, Çevrimiçi, 28 Şubat 2021.

Resim 3.9: Atatürk İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nden çıkarken (1936)

Kaynak: Son Posta Gazetesi, 11 Şubat 1936, http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/GAZETE/son%20posta/son%20posta_1936/son%20posta_1936_subat_/son%20posta_1936_subat_11_.pdf, Çevrimiçi, 27 Mart 2021.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri ile ilgili teşhir-tanzim ve restorasyon çalışmaları Cumhuriyet döneminde devam etmiştir (Resim 3.9). Osman Hamdi Bey döneminde yapılan Arkeoloji Müzesi'nin inşası üzerinden uzun bir zaman geçtiği için bina eskimeye başlamış ve yeni eserlerin gelmesiyle de sergi alanları kalabalıklaşmıştır. Bu nedenle hem binayı restore etmek hem de yeni sergileme alanları yapmak için 1988 yılından itibaren çalışmalara başlanmıştır. Müzenin Topkapı Sarayı'na bakan cephesine yapılan altı katlı yeni ek binanın inşası 1991 yılında sona ermiştir. (Yarımay, 2018, s. 59). 13 Haziran 1991 tarihinde müzenin kuruluşunun 100. yılında, ana bina restore edilmiş ve yeniden düzenlenen 8-20 numaralı salonlar ile ek binanın üst iki katı yeni teşhirle ziyarete açılmıştır. Ek binada "Anadolu ve Troia Kùltürleri" ile "Anadolu'nun Çevre Kùltürleri" bölümü yer almaktadır (Pasinli, 1994, s. 309; Dilbaz, 2012, s. 693).

Genel olarak bakıldığında müze binası, alt katta 20, üst katta 16 olmak üzere toplamda 36 sergi salonundan oluşmaktadır. Eski binada alt katta;

- 1. Salonda Likya Anıtları,
- 2. Salonda Anadolu'da Antik Çağ Mimarlığı,
- 3. Salonda Sidamara (Anadolu) tipi lahitler,
- 4.-5. Salonlar depo,
- 6. Salonda Antik Mezar Kùltü,
- 7.-9. Salonlarda Sidon (Sayda) Kral Nekropolü,
- 10. Salonda Fenike'de bulunmuş Mısır tipi Lahitler,
- 11.-20.Salonlarda Arkaik Dönemden Roma Dönemi'ne kadar olan heykel sanatı

eserleri yer almaktadır (Başgelen, 2010, s.29).

Üst kat salonlarında ise vitrin içinde, geldikleri yerlere ve çeşitlerine göre düzenlenen küçük eserler sergilenmektedir. Sayısı 450 bini bulan sikke kabineside üst kat salonlarında yer almaktadır. Üst katta 500 m²'lik bir alanı kaplayan kütüphane de bulunmaktadır (Dolunay, 1973, s. 2-3; Pasinli, 1994a, s. 312; Dilbaz, 2012, s. 692-696).

1993 yılı İstanbul Arkeoloji Müzeleri "Avrupa Konseyi Müze Ödülü" ne layık gör÷lmüştür. 1995 yılında İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde ek binada "Çağlar

Boyu İstanbul” ve “Çocuk Müzesi” bölümleri oluşturulmuştur (Pasinli, 1994, s. 309; Dilbaz, 2012, s. 696; Karadeniz ve Okvuran, 2018, s. 105).

1998-2000 yılları arasında Eski Şark Eserleri Müzesi’nin bakım ve onarımı yapılmış ve sergileme düzeni yenilenmiştir (Aydın, 2007, s. 13).

2002-2004 yılları arasında Çinili Köşk Müzesi’nde restorasyon ve onarım çalışmaları yapılmış ve sergileme düzeni tamamen yenilenerek 2005 yılında tekrar ziyarete açılmıştır (Kızılatan, Yağcı vd., 2008, s. 15).

2011 yılında depreme karşı güçlendirme, restorasyon ve teşhir – tanzim çalışmaları kapsamında;

- Klasik bina alt kat: Salon 1, Salon 16-20 arası,
- Klasik bina üst kat: Salon 21-36 arası

geçici olarak kapatılmıştır.

2014 yılında ise müze için Boris Micka Associates (BMA) firması İstanbul Arkeoloji Müzeleri için bir master plan hazırlamıştır. Topkapı Sarayı ve Aya Sofya Müzesi’nin ziyaretçi sayısı 3 milyonun üzerindeyken iki anıt arasında İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nin ziyaretçi sayısının çok daha az olduğunu belirten BMA, İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nin olduğu bölüme Darphane-i Amire binasını da dahil edip yeniden yapılandırarak ana turizmin bir parçası haline getirmeyi hedeflemektedirler.⁸

2019 yılında Arkeoloji Müzesi içinde klasik binada alt katta yer alan “Sidon Kral Nekropolü” ile “Antik Çağ Heykeltıraşlığı” salonları yenilenerek ziyaretçilere açılmıştır. 2020 yılının sonunda ise Arkeoloji Müzesi Ek Binası restorasyon kapsamında geçici olarak kapatılmıştır.⁹

⁸ Boris Micka Associates firmasının yaptığı master planı daha detaylı incelemek için bkz.: <http://www.borismicka.com/master-plan-for-istanbul-archaeological-museums-and-topkapi-area-turkey/>.

⁹ Daha fazla bilgi için bkz., KVMGM, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-46782/gecici-sureyle-kapali-olan-muzeler-ve-bagli-birimler.html>.

3.2 İstanbul Arkeoloji Müzeleri Koleksiyonu

Kurulduğu yıldan itibaren dünyanın sayılı müzeleri arasında bulunan İstanbul Arkeoloji Müzeleri çeşitli uygarlıklara ait geniş ve zengin bir koleksiyona sahip olan Çinili Köşk, Eski Şark Eserleri Müzesi ve Arkeoloji Müzesi binalarından oluşmaktadır (Dilbaz, 2012, s. 696).

Resim 3.10: Çinili Köşk Müzesi Planı¹⁰

Çinili Köşk Müzesi 7 adet teşhir salonundan oluşmaktadır (Ek 2). Salonlarda Selçuklu ve Osmanlı'nın çini ve seramik örnekleri sergilenmektedir (Aydın, 2007, s.30-64) (Resim 3.10).

- Salon 1: Selçuklu Dönemi sergi salonunda 11.-13. yüzyıl İran ve Anadolu Selçuklularına ait çini ve seramik örnekleri yer almaktadır.
- Salon 2-7: Osmanlı Dönemine ait çini ve seramik eserler yer almaktadır.
- Salon 2: Slip Teknikli ve Milet İş Eserler.
- Salon 3: Renkli Sır Teknikli Eserler.
- Salon 3-4: İznik Yapımı Eserler (Resim 3.11).

¹⁰ Çinili Köşk Müzesi planı tarihi olmayan İstanbul Arkeoloji Müzeleri broşüründen (Ek 2) alınmıştır.

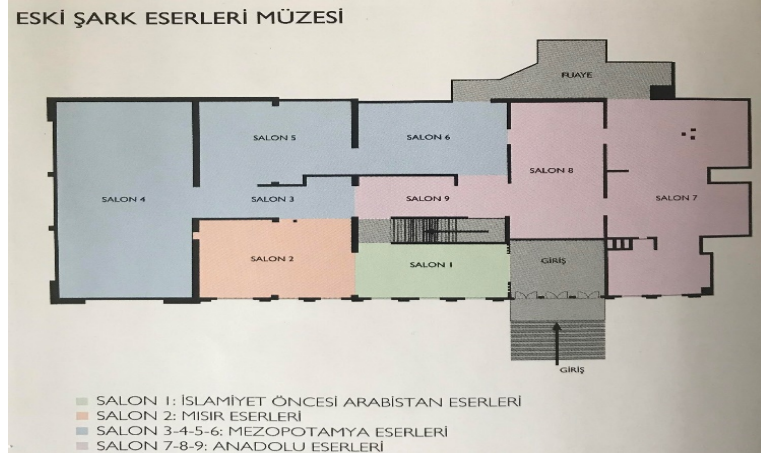
- Salon 5: Kütahya Yapımı Eserler (Resim 3.12).
- Salon 6: Çanakkale Yapımı Eserler.
- Salon 7: İznik Yapımı Eserler.

Resim 3.11: Tabak 1530-1545 (Hazar Arık Arşivi)

Resim 3.12: Tabak 18.yy. ikinci yarısı-19. yy. (Hazar Arık Arşivi)

Resim 3.13: Eski Şark Eserleri Müzesi Planı¹¹

Eski Şark Eserleri Müzesi 9 adet teşhir salonundan oluşmaktadır. Koleksiyonlarında İslamiyet öncesi Arap Yarımadası eserleri, Antik Mısır eserleri, Mezopotamya'dan Sümer, Akad, Babil, Asur uygarlıklarına ait eserler ve Anadolu'nun Hitit, Urartu uygarlıklarına ait eserleri yer almaktadır (Kızıltan, Yağcı vd., 2008, s. 18-113) (Resim 3.13).

- Salon 1: İslamiyet Öncesi Arabistan Eserleri.
- Salon 2: Mısır Eserleri.
- Salon 3-6: Mezopotamya Eserleri (Resim 3.14).
- Salon 7-9: Anadolu Eserleri (Resim 3.15).

Resim 3.14: Taş Kalıp (Asur Dönemi)¹²

¹¹Eski Şark Eserleri Müzesi planı tarihi olmayan İstanbul Arkeoloji Müzeleri broşüründen (Ek 2) alınmıştır.

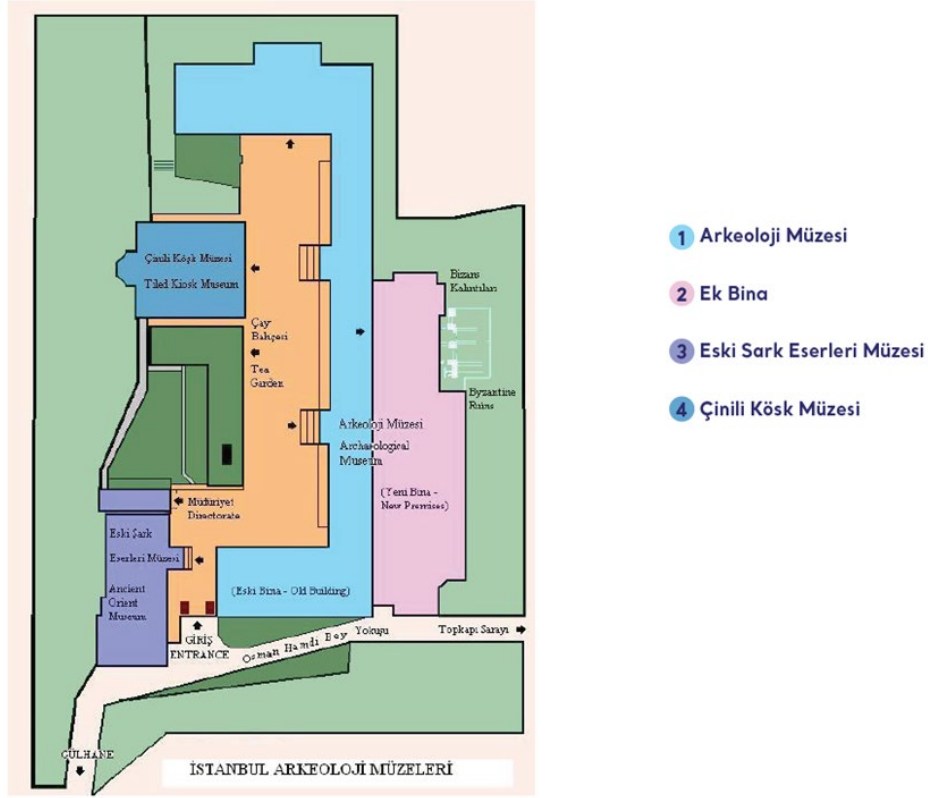
Resim 3.15: Kadeş Antlaşması (Hazal Arık Arşivi)

Arkeoloji Müzesi ana binasında alt katta 20, üst katta 16 olmak üzere toplam 36 adet teşhir salonu bulunmaktadır. Ana binanın güneydoğu duvarına bitişik ek binada ise Çocuk Müzesi, Assos Sergi Salonu, İstanbul'un Çevre Kültürleri: Trakya, Bithynia – Bizans, Yunan – Roma Çağı, Çağlar Boyu İstanbul, Anadolu'nun Çevre Kültürleri: Kıbrıs, Suriye, Filistin sergi salonları yer almaktadır (Başgelen, 2010, s. 29, Pasinli, 2012, s. 6-159) (Resim 3.16).

- Salon 1: Likya Anıtları.
- Salon 2: Anadolu'da Antik Çağ Mimarlığı.
- Salon 3: Sidamara (Anadolu) Tipi Lahitler.
- Salon 4-5: Depo.
- Salon 6: Antik Mezar Kültü.
- Osman Hamdi Bey Salonu.
- Salon 7-9: Sidon Kral Nekropolü (Resim 3.17).
- Salon 12 – 20: Arkaik Dönem'den Roma Dönemi'ne Heykel Sanatı (Resim 3.18).

¹² Kadeş Antlaşması, Kızıltan, Z., Yağcı, G. vd., Eski Şark Eserleri Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri, 2008, s. 69.

- Salon 12: Giriş ve Tanrı Bes Heykeli.

Resim 3.16: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Planı¹³

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde alt katta yer alan, 1, 16, 17, 18, 19, 20 numaralı salonlar ve üst kattaki salonların ve ek binanın tamamı ziyarete kapalıdır.¹⁴ Üst katta yer alan sergi salonlarının tamamı değiştiği için yeni planlara ulaşılamamıştır. Alt katta ve üst katta kapalı olan salonların 2021 yılı içerisinde açılması planlanmaktadır. Ek binanın açılış tarihi ise belli değildir.¹⁵

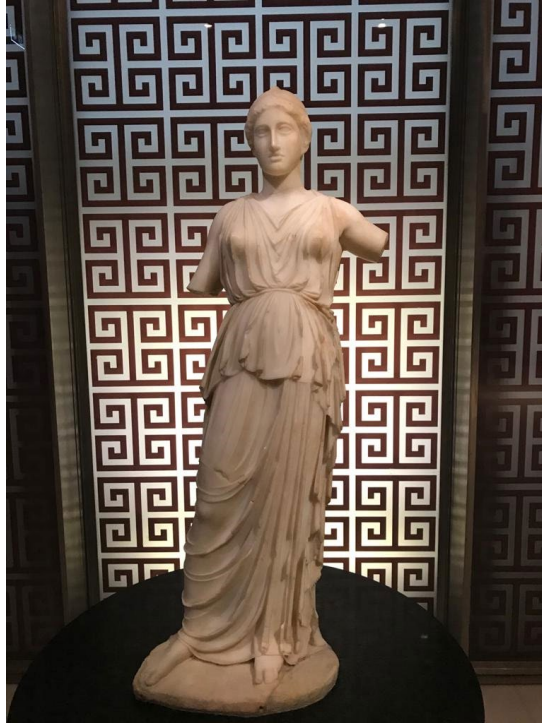
¹³ İstanbul Arkeoloji Müzeleri planı tarihsiz İstanbul Arkeoloji Müzesi broşüründen (Ek 3) alınmıştır.

¹⁴ Daha fazla bilgi için bkz. <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=IAR01&DistId=IAR>.

¹⁵ İstanbul Arkeoloji Müzesi Müdür Yardımcısı Gülçay Yağcı ile yapılan 10 Şubat 2021 tarihli sözlü görüşme referans alınmıştır. (G. Yağcı, 2021, Sözlü Görüşme)

Resim 3.17: Ağlayan Kadınlar Lahdi (Hazal Arık Arşivi)

Resim 3.18: Athena Heykeli, Roma Dönemi (Hazal Arık Arşivi)

3.3 İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çocuk Etkinlikleri

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin müze eğitimi adına attığı en önemli adımlardan biri 1995 yılında Arkeoloji Müzesi'nin güneydoğusunda yer alan Ek Bina'nın zemin katında açılan “Çocuk Müzesi” bölümüdür (Resim 3.19).

Çocuk Müzesi'nin düzenlemesi 3-14 yaş grubu çocuklar için Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Mimar Nevhiz Koyukan, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde Hititolog olarak görev yapan Fatma Yıldız, müze uzmanları ve Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden akademisyenlerin ortak çalışması ile gerçekleştirilmiştir (Atik, 1996, s. 73; Varlıer, 2009, s. 90-91; Vancı, 2021)

Resim 3.19: Çocuk Müzesi'nde Atölye Çalışması

(Mina Kiraz Vancı Arşivi)

Yaklaşık 100 m²'lik bir alanı kapsayan Çocuk Müzesi'nde müze koleksiyonları arasından çocuklarda merak uyandıracakı düşünülen “insan ve hayvan figürinleri, müzik aletleri, yazıyla ilgili araç-gereçler, tabletler, oyuncaklar” gibi cam, maden ve pişmiş toprak gibi çeşitli malzemelerden yapılan eserlerin sergilendiği vitrinler yer almaktadır. Çocuk Müzesi'nin içinde bu vitrinlerle birlikte Paleolitik, Neolitik ve Kalkolitik Çağ'daki günlük yaşamın canlandırıldığı maketler ve atölye olarak hazırlanmış, iç kısmında dolaplı masaların bulunduğu ve üst katına da çıkılabilen bir kale bulunmaktadır. Ayrıca mekânın çeşitli yerlerine uygarlık

tarihindeki önemli gelişmeleri resimli metinlerle anlatan bilgi panoları ve sualtı arkeolojisini anlatan resimler asılmıştır (Varlıer, 2009, s. 97; Vancı, 2021) (Resim 3.20-3.21).

Mekânın bir bölümü çocukların kısa filmler izleyebileceği “medya köşesine” ayrılmıştır. Ek Bina’nın girişi ile Çocuk Müzesi arasında kalan alanda çocukların içine girebileceği boyda bir “Troia Atı” maketi yer almaktadır. Maketin arkasında ise tarih öncesi dönemden sahneleri içeren, gerçek boyuta yakın iki tane canlandırma yer almaktadır (Vancı, 2021).¹⁶

Resim 3.20: Çocuk Müzesi’nde yer alan eski çağlardaki günlük yaşam canlandırması (Mine Kiraz Vancı Arşivi)

¹⁶ İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde yer alan Çocuk Müzesi bölümü ile ilgili bütün bilgilerde Müze Uzmanı Mine Kiraz Vancı ile 28 Şubat 2021 yılında yapılan yazılı görüşmeler referans alınmıştır.

Resim 3.21: Çocuk Müzesi’nde yer alan eski çağlardaki günlük yaşam canlandırması (Mine Kiraz Vancı Arşivi)

Çocuk Müzesi ile genç ziyaretçilerin müze içerisinde aktif olarak yer alabilecekleri bir mekân yaratarak eğlenerek öğrenmeleri amaçlanmaktadır (Atık, 1996, s. 73)

Çocuk Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nin 2011 yılında başlanan depreme karşı güçlendirme, restorasyon ve teşhir–tanzim çalışmalarından dolayı geçici olarak ziyarete kapalı durumdadır.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde yapılan bir diğer önemli eğitim çalışması 2003 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı koordinatörlüğünde, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yürütülen “Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı” projesidir. “Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı Projesi” ile müze-toplum bağlantısını kuvvetlendirmek, müzelerin eğitim yöntemlerini geliştirmek, müze ve müzecilik konusunda farkındalık yaratmak amaçlanmıştır. Projenin ilk faaliyet ürünü “Okul-Müze Günleri”dir. “Okul-Müze Günleri”, 2004-2005 Eğitim Öğretim Yılı’nda, “Okul-Müze Günleri Çalışma Grubu” tarafından hazırlanmıştır (Atagök, Özkasım, Akmehtmet, 2006, s. 2-3).¹⁷ Proje kapsamında 2006

¹⁷Okul-Müze Günleri Çalışma Grubu: “Doç. Dr. Müzeyyen Sevinç, Doç. Dr. Alev Önder, Yard. Doç. Dr. Oya Abacı, Dr. Işık Kamaraj, Nazan Atasoy, Fatoş Keçeli, Nihal Dinç, Berna Erkün; Çağdaş Drama Derneği’nden Şadan Selvi, Nilay Yılmaz, Ahval Ateş, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği’nden Asuman Çataltepe, Süreyya Tuğ; Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı’ndan Maggie Pınar, Feride Altan; İstanbul Arkeoloji Müzeleri uzmanlarından Çiğdem Girgin, Gülbahar B. Çelik, Havva

yılında bu grup tarafından, “Okul-Müze Günleri Öğretmen Paketi” ICOM Türkiye Milli Komitesi desteği ile YTÜ matbaası tarafından ile basılmıştır (Vancı,2021).

“Okul-Müze Günleri” projesi kapsamında 4.-5. ve 6.-7. sınıf öğrencilerinin İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çağlar Boyu İstanbul sergi salonunda yer alan eserler aracılığıyla İstanbul’un tarihini öğrenmeleri, kültürel önemini anlamaları, tarih ve kültürel varlıkların korunması bilincinin oluşturulması amaçlanmıştır (Akmehmet,2005, s. 2-4)

“Okul-Müze Günleri”,

- Okulda gezi öncesi yapılan etkinlikler,
- Müze gezisi,
- Okulda yapılan gezi sonrası etkinlikler

olmak üzere üç aşamadan oluşmuştur.

Programın yürütüldüğü süre boyunca her yıl Müzeler Haftası’nda eğitimlere katılan öğrencilerin ürettiği sanat çalışmalarında oluşan resim sergileri İstanbul Arkeoloji Müzeleri salonlarında sergilenmiştir (Vancı, 2021).

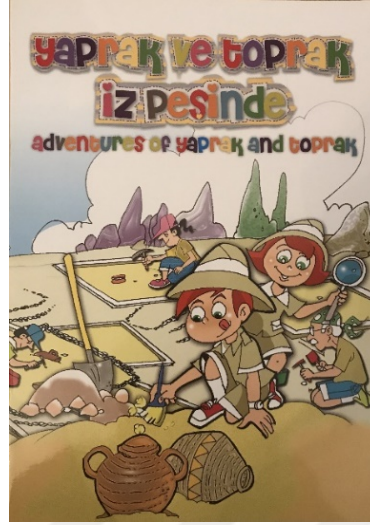
Okul-Müze Günleri kapsamında toplamda 100 gönüllü eğitilmiş, 120 okuldan 200 öğretmene ve 3270 öğrenciye ulaşılmıştır. Okul-Müze Günleri çalışmaları sonunda öğretmenler, “öğretime destek olmak amacıyla müzeleri kullanmak konusunda geliştiklerini ve müzelerin öğrencilerine katkı sağladığını” ifade etmişlerdir. Okul-Müze Günleri kapsamında hazırlanan çalışmalar ve öğretmen paketi ilerleyen yıllarda yapılan çalışmalara rehberlik etmektedir.¹⁸

2016 yılında Epos 7 Derneği ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri ortak çalışması ile Eski Şark Eserleri Müzesi için 5-9 yaş arası çocuklara özel etkinlik kitabı hazırlanmıştır. “Yaprak ve Toprak İz Peşinde” adlı etkinlik kitabında önce arkeoloji ve arkeolog kavramları tanıtılmış, ardından Eski Şark Eserleri Müzesi koleksiyonunda yer alan eserler hakkında bilgiler içeren etkinliklere yer verilmiştir (Resim 3.22).¹⁹

Koç, Mine Kiraz; Prof. Dr. Münire Erden, Prof. Dr. İnci San, Doç. Dr. Zeynep Beykont; ve Müzecilik Yüksek Lisans Programı öğrencileri ile yürütülmesini sağlayan İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürü Dr. İsmail Karamut, Müdür Yardımcısı V. Zeynep Kızıltan, Müze Uzmanı Dr. Şeniz Atik”.

¹⁸ İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü uzmanlarından Mine Kiraz Vancı ile Şubat 16 Şubat 2021’de yapılan yazılı görüşme referans alınmıştır. (Vancı, 2021,)

¹⁹ Epos 7 Tarih Kültür ve Sanat Derneği, kültürel emanetleri korumak, kültürlerarası iletişimi ağırlamak, kültür ve sanat bilincinin geliştirmek amacıyla 6 Ekim 2011 tarihinde İstanbul’da

Resim 3.22: Yaprak ve Toprak İz Peşinde Etkinlik Kitabı (Hazal Arık Arşivi)

2020 yılının aralık ayında Akademi Çocuk Markası tarafından İstanbul Arkeoloji Müzeleri için 3-7 yaş grubu çocuklara yönelik etkinlik kitabı hazırlanmıştır. İçerisinde mozaik yapma, parçaları birleştirme, vücutları tamamlama etkinlikleri ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri koleksiyonunda yer alan eserlerin çıkartmaları yer almaktadır (Resim 3.23).²⁰

Resim 3.23: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Etkinlik Kitabı (Hazal Arık Arşiv)

kurulmuştur. Daha fazla bilgi için bkz., <https://epos7.org/hakkimizda.php>, https://epos7.org/post.php?p_id=10.

²⁰ 2005 yılında kurulan Akademi Çocuk Markası, çocuklar için pedagojik içerikli, eğitici, yaratıcı, sanatsal ve eğlenceli ürünler tasarlamaktadır. Daha fazla bilgi için bkz., <http://www.akademicocuk.com/kurumsal/>.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ İÇİN EĞİTİM MODELİ TEKLİFİ

İstanbul Arkeoloji Müzeleri için hazırlanan çocuk eğitim programları, atölyeler, etkinlik kağıtları ve çevrimiçi eğitim önerileri olmak üzere üç bölüme ayrılarak 8-12 yaş grubu çocukların ilgi ve algılarına yönelik olarak hazırlanmıştır. 8-12 yaş grubu çocukların gelişim özellikleri;

- Mantık yürütmeye başlamak,
- Somut yollarla problem çözmeye başlamak,¹
- Oyunlarda gerekli olan motor becerilerde ustalık kazanmak,
- Akranları ile daha fazla vakit geçirmek,
- Okuma ve yazma alanlarında temel beceriler geliştirmek,
- Birden fazla özelliği gruplama ve sınıflandırma yapabilmek,²
- Benmerkezci konuşma ve düşüncenin azalması ve başkalarını haklarını fark etmeye başlamak şeklinde özetlenmektedir (Yavuzer, 2018, s. 11-13).³

Hazırlanan eğitim programlarına katılan çocuklara;

- Geçmiş kavramını tanımak ve zamanın geçtiğini algılamak,
- Eski uygarlıkları keşfetmek,
- Kültürel farkındalık sağlamak,
- Tarihi sevdirmek,
- Tarih bilinci kazandırmak,
- Kültür varlıklarının korunmasının önemini algılamak,
- Müzede yer alan eserleri tanımak,
- Eserleri günümüzdeki halleri ile karşılaştırarak zaman içindeki değişimi kavramak,

¹ 12 yaşından itibaren soyut düşünme gelişmektedir.

² Örneğin nesneleri şekillerine, renklerine, boyutlarına göre gruplandırabilirler.

³ Daha fazla bilgi için bkz., Child Development Guide: 6 to 12 Years (School Age), <https://www.choc.org/primary-care/ages-stages/6-to-12-years/>.

- Duyularını geliştirmek,
- Duyuşsal ve bilişsel becerilerinin gelişimine katkı sağlamak,
- Empati becerisi kazandırmak,
- İnce motor becerilerinin gelişimine katkı sağlamak,
- Eleştirel bakış açısını ve eleştirel düşünceyi kazandırmak,
- Görsel okuryazarlık becerilerini geliştirmek,⁴
- Estetik farkındalık yaratmak,
- Estetik beğeniye geliştirmek,
- Yeni ilgi alanları edinmek,
- Kelime hazinelerini (dağarcıklarını) genişletmek,
- Eğlenmek,
- Yapararak, yaşayarak öğrenme,
- İnteraktif bir müze deneyimi

gibi fırsatların sunulması amaçlanmıştır.

4.1 Atölye Çalışmaları

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin koleksiyonlarından yola çıkarak hazırlanan atölyeler, müze ile çocukları buluşturup kendilerini ifade edebilecekleri, yaratıcıklarını kullanabilecekleri aktif bir öğrenme ortamı sağlayarak, sosyal, bilişsel ve duygusal gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Yaş Grubu: 8-12 yaş grubu çocuklar.

⁴ 1960 yılında John Debes tarafından ilk defa kullanılan “görsel okuryazarlık” kavramı da 20. yüzyılın sonlarından itibaren müze eğitiminde karşımıza çıkmaya başlamıştır. John Debes, görsel okuryazarlığı “bir insanın görerek ve aynı zamanda diğer duysal yetileri ile bütünleştirerek geliştirebileceği görme yeterliliği” olarak tanımlanmıştır. John Debes ve arkadaşları tarafından 1969 yılında “Uluslararası Görsel Okuryazarlık Derneği” kurulmuştur. Görsel okuryazarlık çalışmalarının öncüleri; John L. Debes, Clarence M. Williams, Colin Murray Turbanye, Robert Mckim ve Rudolf Arnheim olarak gösterilmektedir. Daha fazla bilgi için bkz., <https://ivla.org/>. Günümüzde müze eğitimcileri tarafından “görsel okuryazarlık” kavramı, koleksiyon ve ziyaretçi arasında iletişim kurarak eserleri tanımlamayı, okumayı ve anlamayı öğretmek amacıyla kullanılmaktadır. Görsel iletişimin alanında önemli bir konuma sahip olan müzeler insanlara nesnelerin anlamlarını nasıl çözeceklerini öğrenmelerine yardımcı olan ortamlar yaratmaktadır (Rice, 1999, s. 95-99)

Süre: 30 dakika süren rehberli tur ve 60 dakika süren atölye çalışması olmak üzere toplam 90 dakika veya 20 dakika sunum ve 40 dakika süren atölye çalışması olmak üzere 60 dakika olarak düşünülmüştür. Atölye süresi çocuklardan gelen geri dönüşlere göre değişiklik gösterebilmektedir.

Rehberli tur veya sunum sırasında çocukların dil, eleştirel düşünme ve görsel okuryazarlık becerisi kazanabilmeleri için diyalojik bir eğitim verilmesi gerekmektedir. Çocukları eserleri yorumlamaya teşvik edecek sorular sorulmalıdır.

Sorulabilecek bazı sorular:

- Bu eserde sizce ne oluyor?
- Bunu sana söyleten ne görüyorsun?
- Daha başka ne bulabiliriz / söyleyebiliriz?
- Sen olsan bu esere ne isim verirdin?
- Bu esere baktığında nasıl hissettin?
- Bu eser sana ne / neyi hatırlattı?
- Bu eserde ilgini en çok ne çekti? Neden?
- Sanatçı bu eseri yaparken sence neyi amaçladı?

4.1.1 Takı Tasarımı Atölyesi

Bu atölyede çocuklar önce Arkeoloji Müzesi'ni gezip koleksiyonda yer alan küpe, kolye, yüzük, bileklik, kemer, kemer tokası, madalyon gibi eserlerden yola çıkarak eski uygarlıklarda kullanılan süs eşyalarını inceliyor ve günümüzdeki süs eşyaları ile karşılaştırarak benzerlikleri ve farklılıkları keşfediyor. Ardından uygulama aşamasına geçerek, yaratıcılıklarını ortaya çıkararak kendi eserlerini tasarlıyor. Bu atölye çocukların eski uygarlıklarda yaşayan insanların sosyal yaşantıları hakkında bilgi sahibi olmalarını, geçmiş ve günümüz arasında bağlantı kurmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Atölye sırasında kullanılacak malzemeler: Hava ile kuruyan kil, polimer kil, kürdan, ip, boncuk, fasulye (bakliyat), kâğıt havlu rulosu, tuvalet kâğıdı rulosu, kâğıt, kalem, makas, akrilik boya, suluboya, fırça, yapıştırıcı, silikon tabancası.

Atölye çalışması, sunum veya rehberli tur sırasında çocukların katılımını arttırmak için sorulabilecek bazı sorular:

- Sizce buradaki eser neye benziyor?
- Süs eşyası ne demek?
- Nelere süs eşyası denir?
- Sizce insanlar ne zamandan beri süs eşyası kullanıyor?
- Süs eşyası yaparken hangi malzemeler kullanılmaktadır?
- Bu eserin yapıldığı dönem hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Günümüzde buradaki eserlere benzeyen süs eşyası formları var mı?

gibi sorular sorularak çocukların aktif birer katılımcı olmasını sağlayan diyolojik bir eğitim amaçlanmaktadır.

4.1.2. Kilden Heykel Atölyesi

Arkeoloji Müzesi'ndeki heykel koleksiyonuna odaklanan bu atölye ile çocuklar, müze eğitimcisi eşliğinde eski uygarlıklardan günümüze heykellerin gelişimini, anlamlarını ve heykel yapımında kullanılan malzemeleri keşfediyor. Çocuklar öğrendikleri bilgilerin ışığında, kendi iç dünyalarını ve yaratıcılıklarını ortaya çıkarıp, kile form vererek heykeller yapıyorlar. Bu atölye ile çocukları üç boyutlu sanat, yapım malzemeleri ve yaratılış süreci ile tanıştırmak amaçlanmaktadır.

Atölye sırasında kullanılacak malzemeler: Hava ile kuruyan kil, polimer kil, üzerinde çalışılabilecek düz bir tahta, kürdan, boğaz çubuğu, kalın tel, fırça.

Atölye çalışması, sunum veya rehberli tur sırasında çocukların katılımını arttırmak için sorulabilecek bazı sorular:

- Heykel yapan kişilere ne ad verilmektedir?
- Heykeltıraşlar hangi malzemeleri kullanır?
- Eser hangi malzemedan yapılmıştır? Hangi malzeme kullanılmıştır?
- Gözlerinizi kapatın. Eserle ilgili neyi hatırlıyorsunuz? Eserin öne çıkan bir özelliği var mı?
- Eserde yer alan figürlerin hareketleri bize hangi bilgileri vermektedir? / bize ne anlatmaktadır?

- Bu heykel (heykeli yapılan kişi) sizce ne hissediyor?
- Bu eseri yapan sanatçı nasıl bir ifade göstermek istemiş?
- Bu eserin yapıldığı dönem hakkında ne düşünüyorsunuz?

4.1.3. İskender Lahdi Renkleniyor! Atölyesi

Arkeoloji Müzesi'nin en önemli eserlerinden biri olan İskender Lahdine odaklanan bu atölye ile çocuklar lahdin nasıl keşfedildiğini, kime ait olduğunu öğreniyor ve lahdin üzerinde yer alan kabartmaları canlı renklerine yeniden kavuşturuyorlar. Bu atölye ile estetik farkındalık yaratmak, üç boyutlu sanatın hayatımızdaki rolünü anlatmak, renklerin nasıl yaratıldığını tanıtmak ve renk kavramını geliştirmek amaçlanmaktadır.

Atölye sırasında kullanılacak malzemeler: Lahdin kabartmalarını daha iyi inceleyebilmek için büyüteç, lahit üzerinde yer alan kabartmalar ile ilgili özel olarak hazırlanmış çalışma kağıtları, renkli kumaşlar, kartonlar, boya kalemleri, yapıştırıcı.

Atölye çalışması, sunum veya rehberli tur sırasında çocukların katılımını arttırmak için sorulabilecek bazı sorular:

- Lahit ne demek?
- Büyük İskender'i hiç duydunuz mu?
- Tarihteki önemli kişilerden tanıdığınız / adını duyduğunuz başka birisi var mı?
- Ana ve ara renkler nelerdir?
- Sizce eskiden renkler nasıl yaratılıyordu?
- Hangi boya çeşitlerini biliyorsunuz? Daha önce hangilerini kullandınız?

4.1.4. Benim Arkeoloji Müzem

Müze, müzecilik, arkeoloji müzesi, sergileme kavramlarının ele alındığı, yorumlandığı müze gezisi ile başlayan bu atölye ile çocuklar İstanbul Arkeoloji

Müzeleri'nin tarihçesi, mimarisi ve koleksiyonu ile ilgili detaylı bilgiler ediniyor. Uygulama kısmında verilen malzemeler ile çocuklar kendi arkeoloji müzelerini tasarlıyor. Bu atölye, çocuklarda müze kavramını geliştirmeyi, müze bilincini güçlendirmeyi ve etkili bir müze deneyimi sağlamayı amaçlamaktadır.

Atölye sırasında kullanılacak malzemeler: Sert karton, mukavva, koli, ayakkabı kutusu, renkli karton, cetvel, kalem, makas, yapıştırıcı, çeşitli boyutlarda fırçalar, akrilik boya, guaj boya, suluboya, minik oyuncaklar, yarattıkları sanat çalışmaları, fotoğraflar.

Alternatif olarak atölye çalışması için özel bir maket hazırlanabilir, eserlerin çıkartma versiyonları üretilebilir.

Atölye çalışması, sunum veya rehberli tur sırasında çocukların katılımını arttırmak için sorulabilecek bazı sorular:

- Müze ne demek?
- Müzelerin görevleri nelerdir biliyor musunuz?
- Daha önce hangi müzelere gittiniz?
- Müzelere gittiğinizde ne görmek istersiniz? Neler yapmak istersiniz?
- Sizce kaç tür müze vardır?
- Sizce arkeoloji müzelerinde ne tür eserler vardır? Nasıl bir koleksiyona sahiptir?
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri nasıl kuruldu hiç duydunuz mu?

4.1.5. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kataloğum

Rehber eşliğinde İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ni gezen çocuklar daha sonra atölye alanına geçerek verilen malzemelerle kendi müze kataloglarını tasarlayıp, müzeden kendilerine özel katalogları ile ayrılıyor. Bu atölye ile çocuklara müze kataloglarının önemi hakkında bilgi vermek, kelime dağarcıklarını genişletmek, yaratıcılıklarını kullanabilecekleri bir alan sağlamak amaçlanmaktadır.

Atölye sırasında kullanılacak malzemeler: Mukavva, renkli karton, boya kalemleri, ip, makas, yapıştırıcı, eserlerin fotoğrafları.

Atölye çalışması, sunum veya rehberli tur sırasında çocukların katılımını arttırmak için sorulabilecek bazı sorular:

- Katalog ne demek?
- Sizce bir katalog içinde neler olmalıdır?
- Eserler hakkında ne kadar bilgi verilmelidir?

4.1.6. Mozaik Atölyesi

Bu atölye ile çocuklar, Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda yer alan mozaik eserlerden yola çıkarak, tarih öncesi yıllara kadar uzanan mozaik sanatını keşfediyor ve kendi eserlerini yaratıyor. Bu atölye ile çocuklara mozaik sanatını tanıtmak, M.Ö 3. yüzyıldan başlayarak günümüze kadar nasıl geliştiğini – değiştiğini, nasıl yapıldığını anlatmak amaçlanmaktadır.

Atölye sırasında kullanılacak malzemeler: Sert karton, mukavva, tahta veya benzeri sert bir zemin, farklı renlerde mozaik taşı, renkli karton, yapıştırıcı, kalem, makas. Alternatif olarak hazır mozaik setleri veya hama boncuğu kullanılabilir.

Atölye çalışması, sunum veya rehberli tur sırasında çocukların katılımını arttırmak için sorulabilecek bazı sorular:

- Mozaik nedir?
- Mozaik nasıl yapılır?
- Hangi malzemeler kullanılır?
- Nereelerde kullanılır?
- Daha önce hiç gördünüz mü?

4.1.7. Kil Tablet Atölyesi

Eski Şark Eserleri Müzesi koleksiyonunda yer alan tarihteki ilk yazılı barış antlaşması olarak bilinen Kadeş Antlaşması'nı odağına alan atölye ile çocuklar, Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarından günümüze kalan tabletlerin incelenmesi ile yazının ortaya çıkışını ve günümüze kadar olan yolculuğunu keşfediyorlar. Bu

atölye ile çocuklara geçmiş ile bugünü karşılaştırarak, yazının önemini anlatmak ve eski dönemlerde yaşayan insanların sosyal yaşamları hakkında bilgi vermek, zamanın geçtiğini algılatmak amaçlanmaktadır.

Atölye sırasında kullanılacak malzemeler: Hava ile kuruyan kil, sert karton, kalem, kürdan, cetvel, makas, oklava, maket bıçağı (ya da kör bir bıçak), bez, sünger, akrilik boya ve fırça.

Atölye çalışması, sunum veya rehberli tur sırasında çocukların katılımını arttırmak için sorulabilecek bazı sorular:

- Yazı ne işe yarar?
- Yazıyı kim icat etmiştir?
- Yazı neden icat edilmiştir?
- Çivi yazısı nedir?
- Hiyeroglif nedir?
- Yazı yazarken hangi malzemeleri kullanıyorlar?
- O dönemde yaşasaydınız siz ne yazmak isterdiniz?
- Günümüzde kullanılan yazıdan farklı değil mi?

4.1.8. Kilden Çanak Çömlek Atölyesi

Müze koleksiyonunda yer alan eserleri inceleyip, yorumlayıp, ilham alan çocuklar daha sonra atölyede kendi eserlerini üretiyorlar. Bu atölye ile çocuklara eski dönemlerde yaşan insanların günlük hayatlarında kullandıkları eşyalar hakkında bilgi vermek, geçmiş ve günümüz arasında bağ kurmalarını sağlamak ve el becerilerini kullanarak yaratıcılıklarını geliştirmek amaçlanmaktadır.

Atölyede kullanılacak malzemeler: Hava ile kuruyan kil, oyun hamuru, kürdan, boğaz çubuğu, akrilik boya, fırça, maket bıçağı.

Alternatif olarak kâğıt hamuru yapılabilir. Malzemeler: Un, su, tutkal, gazete kâğıdı.

Atölye çalışması, sunum veya rehberli tur sırasında çocukların katılımını arttırmak için sorulabilecek bazı sorular:

- Çömlek nedir?
- Çömlek yaparken hangi malzeme kullanılır?
- Sizce çömlek yapımına ne zaman başlanmıştır?
- Günümüzde hala yapılıyor mu?
- Seramik nedir?
- Çini nedir?
- Eserlerde hangi motifler kullanılmıştır?
- Sizce bu eser neye benziyor?
- Sizce bu eser ne işe yarıyor?

4.1.9. Sikke Atölyesi

İstanbul Arkeoloji Müzesi Sikke Koleksiyonuna odaklanan bu atölye, çocuklar ile eski uygarlıklarda para kullanılmadan önce ticaretin nasıl yapıldığı hakkında sohbet ile başlayıp, paranın icat edilmesinden sonra çağlar boyunca ticaretin ve sosyal hayatın nasıl değiştiği hakkında bilgi edinmesi ile devam ediyor. Ardından atölye çalışmasında müze koleksiyonundan ilham alarak kendi sikkelerini yapıyorlar. Bu atölye ile çocuklara eski dönemlerde yaşan insanlar tarafında ticaretin nasıl yapıldığı, insanların günlük hayatları hakkında bilgi verilmesi ve yaratıcılıklarını kullanarak kendi para tasarımlarını yapmaları amaçlanmıştır.

Atölyede kullanılacak malzemeler: Hava ile kuruyan kil, renkli oyun hamuru, akrilik boya, kalem, fırça, kürdan, üzerine desen yapabilmek için kullanılabilecek çubuklar, baskı yapabilmek için çeşitli malzemeler (makarna, yaprak, kapak vb.)

Atölye çalışması, sunum veya rehberli tur sırasında çocukların katılımını arttırmak için sorulabilecek bazı sorular:

- Sikke ne demek?
- Para ne zaman icat edildi?
- Parayı kim icat etti?
- Sizce para icat edilmeden önce insanlar nasıl alışveriş yapıyordu?
- Para hangi malzemelerden yapılır?

- Sikkeler ne anlatır? Üzerlerinde hangi desenler var?
- Hadi hayal edelim! Günümüzde para olmasaydı hayatımız nasıl olurdu? Nasıl alışveriş yapardık, istediklerimizi nasıl alırdık?

4.2 Etkinlik Kağıtları

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin koleksiyonundan yola çıkarak hazırlanan etkinlik kağıtları ile özellikle müze içerisinde yapılan atölyelere katılamayan çocukların, aileleri ile müzeyi bireysel olarak ziyaret eden çocukların ve kalabalık okul gruplarının müze içerisindeki deneyimlerini arttırmak, müzeyi daha ulaşılabilir kılmak ve bir müzeyi gezerken eğlenerek öğrenebileceklerini göstermek istenmektedir. Belirli temalar ve kavramlardan yola çıkılarak hazırlanan etkinlik kağıtları aracılığıyla çocukların ilgilerini olumlu şekilde yönlendirmek ve gelişimlerine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri için bir öğretmen rehberi ve dokuz etkinlik kâğıdı hazırlanmıştır:

1. **Öğretmen Rehberi** içinde müze gezisi öncesinde öğretmenlerin çocuklarla paylaşabileceği İstanbul Arkeoloji Müzeleri hakkında ve müze kuralları ile ilgili bilgiler, müze gezisi sırasında veya sonrasında sorulabilecek sorular ve etkinlik kağıtları yer almaktadır.
2. **Benim Eserim** etkinlik kâğıdı ile çocukların okulda veya evde farklı malzemeler kullanarak üretecekleri eserin müze gezisi sonrasında eskiz çalışmasını yapmalarına olanak sağlanarak yaratıcılıklarının canlı tutulması amaçlanmaktadır.
3. **Çinili Köşk Müzesi** etkinlik kâğıdı ile çocukların kendi eserlerini yaratmalarına olanak sağlayarak tasarım becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.
4. **Eser İncelemesi** etkinlik kâğıdı ile çocukların eserleri yorumlamaları ve farklı bakış açıları kazanmaları amaçlanmaktadır.
5. **Durum Raporu** etkinlik kâğıdı ile eserlerin nasıl korunması gerektiği hakkında bilgi verilerek, bir eseri kontrol ederken nelere dikkat edilmesi gerektiğini öğretmek amaçlanmaktadır.

6. **Müzedeki Hayvanlar** etkinlik kâğıdı ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin koleksiyonlarında bulunan gerçek ve mitolojik hayvan figürlerinden yola çıkılarak bilgi verilmesi amaçlanmaktadır
7. **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Gezi Raporu** ile çocukların bir müzeden neler beklediği, neler öğrendiği ve beğendiği eserler hakkında bilgi vermesi istenerek, müzeler hakkında neler düşündüğünü öğrenmek amaçlanmaktadır.
8. **Müzedeki Kelime Avı** etkinlik kâğıdı ile klasik bir kelime avı yerine çocukları soru sormaya teşvik ederek kelime dağarcıklarını geliştirmek amaçlanmaktadır.
9. **Müzedeki Dedektifler** (Eserlerin İsimlerini Bulma ve Eserlerin Görsellerini Bulma) etkinlik kağıtları ile çocukların müze gezisi sırasında daha iyi odaklanarak görsel ve işitsel algılarının gelişmesine katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Öğretmen Rehberi

İstanbul Arkeoloji Müzeleri üç ana birimden oluşan bir müzeler kompleksidir: Arkeoloji Müzesi, Eski Şark Eserleri Müzesi ve Çinili Köşk Müzesi. Türkiye'nin ilk müzesi olan İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin koleksiyonlarında imparatorluk topraklarından getirilen, çeşitli kültürlerle ait bir milyona yakın eser bulunmaktadır.[1]

- Öğretmen rehberi ile müze gezisi öncesine, müze gezisi sırasında ve müze gezisi sonrasında yararlanılabilecek öneriler sunulmaktadır.
- Önerilen bilgiler doğrultusunda çocukların müze gezilerinin daha verimli ve aktif geçmesi amaçlanmaktadır.

Resim 4.1: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Öğretmen Rehberi (haz. Hazal Arık)

① Arkeoloji Müzesi

Klasik bina ve ek binadan oluşan müzede, tarih öncesi çağlardan Osmanlı Dönemi'ne dek uzanan ve aralarında Antik Çağ heykelleri, İskender Lahdi, Ağlayan Kadınlar Lahdi ve Tabnit Lahdi'nin de bulunduğu önemli eserler yer almaktadır.

② Eski Şark Eserleri Müzesi

İslamiyet Öncesi Arap Yarımadası, Mısır Eserleri, Mezopotamya Eserleri, Anadolu Eserleri ve Çivi Yazılı Belgeler sergilenmektedir. Akad Kralı Naramsin'in Steli, Kadeş Anlaşması, İştâr Kapısı gibi önemli eserler koleksiyonda yer almaktadır.

③ Çinili Köşk Müzesi

1472'de Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nde inşa edilen Çinili Köşk koleksiyonlarında 11-20. yüzyıl başlarına tarihlenen Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait eserler sergilenmektedir.[2]

Ağlayan Kadınlar Lahdi
Mermer
Sayda (Lübnan)
M.Ö. 4. yüzyıl

Resim 4.2: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Öğretmen Rehberi (haz. Hazal Arık)

MÜZE KURALLARI

- Müze içerisinde yüksek sesle konuşulmaması gerektiğini,
- Eserlere ve vitrin camlarına dokunulmamasını,
- Fotoğraf çekerken eserlere zarar vermemek için flaş kullanılmamasını,
- Yiyecek ve içecek ile müzeye girilmemesini,
- Sırt çantalarının servise veya müze binası içindeki dolaplara bırakılması gerektiğini ziyaret öncesi öğretmenlerimizin hatırlatmasını rica ediyoruz.

Örnek Eser İncelemesi

İskender Lahdi
Mermer
Sayda (Lübnan)
M.Ö. 4. yüzyıl

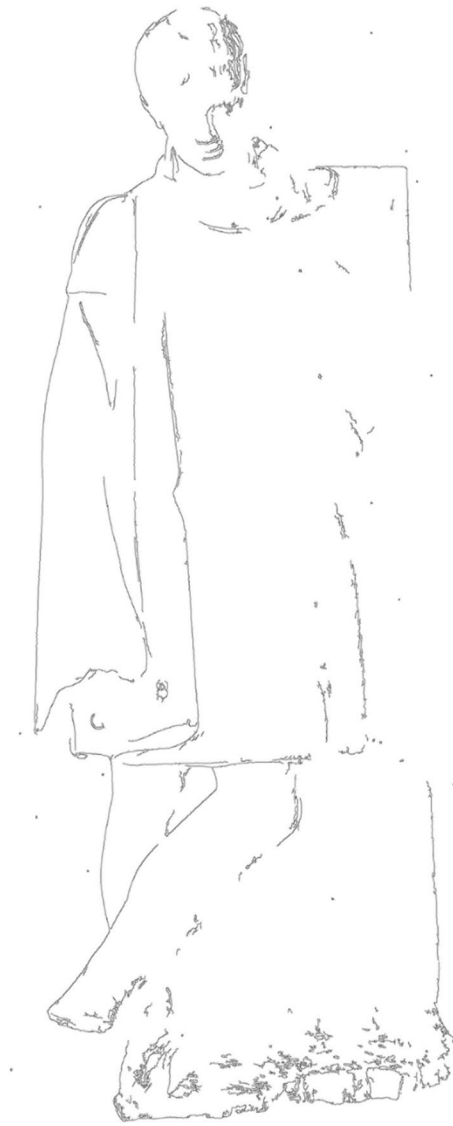
- Lahit ne demek?
- Büyük İskender'i hiç duydunuz mu?
- Tarihdeki önemli kişilerden tanıdığınız / adını duyduğunuz başka birisi var mı?
- Heykel nedir?
- Heykel yapan kişilere ne denir biliyor musunuz?
- Sizce bu lahitler renkli olabilir mi?
- Ana ve ara renkler nelerdir?
- Sizce eskiden renkler nasıl yaratılıyordu?
- Hangi boya çeşitlerini biliyorsunuz? Daha önce hangilerini kullandınız?

Resim 4.3: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Öğretmen Rehberi (haz. Hazal Arık)

Müze gezisi sonrası etkinlik önerisi

Heykeller Renkleniyor!

Şimdi sıra sende! Aşağıda yer alan heykelleri istediğin gibi renklendirebilirsin.

Resim 4.4: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Öğretmen Rehberi (haz. Hazal Arık)

Müze gezisi sonrası etkinlik önerisi

Resim 4.5: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Öğretmen Rehberi (haz. Hazal Arık)

Müze gezisi sonrası etkinlik önerisi

Resim 4.6: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Öğretmen Rehberi (haz. Hazal Arık)

Ziyaret Saatleri

Yaz Dönemi: 1 Nisan - 31 Ekim

Açılış Saati: 09:00 Kapanış Saati: 17:30

Kış Dönemi: 31 Ekim - 1 Nisan

Açılış Saati: 09:00 Kapanış Saati: 17:00

Kapalı Günler: Pazartesi

Gişe Yaz / Kış Kapanış Saatleri

Yaz Dönemi: 16:30

Kış Dönemi: 16:00

Adres: Alemdar Caddesi, Osman Hamdi Bey

Yokuşu, Gülhane

E-mail: istanbularkeoloji@ktb.gov.tr

Tel: 0212 520 77 40

Kitap Önerileri

- Alpay Pasinli, İstanbul Archaeological Museums, A Turizm Yayınları, 2001.

- Nezih Başgelen, "İstanbul Arkeoloji Müzesi İskender Lahti", Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2013.

Çocuk Kitapları

- Vesna Bikiç, Arkeoloji, Net Genç, 2016.

- Gülay Sert, Keşfedin/ Anadolu Uygarlıkları, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2019.

Kaynakça

[1]<https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=IAR01&DistId=IAR>, Çevrimiçi, 15 Ekim 2020.

[2]İstanbul Arkeoloji Müzeleri Broşürü.

Resim 4.7: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Öğretmen Rehberi (haz. Hazal Arık)

Benim Eserim

Kendi eserini yaratmaya
hazır mısın?

Nasıl bir eser yaratmak istiyorsun.?

- ☐ Heykel ☐ Çanak - Çömlek ☐ Diğer: _____
☐ Mozaik ☐ Çini _____

İlham aldığım eser:

Eserini nasıl tarif edersin? Yaratışın eserini nasıl bir hikayesi var?

Aşağıya eserinin eskizini çizebilirsin. Başyapıtını görmek için sabırsızlanıyoruz!

Eserin ismi _____

Sanatçı _____

Eserin boyutu _____

Tarih _____

Resim 4.8: Benim Eserim Etkinlik Kâğıdı (haz. Hazal Arık)

Çinili Köşk Müzesi

Çinili Köşk Müzesi koleksiyonundan en çok hangi eseri beğendin? Şimdi gözlerini kapat! En sevdiğin eserle ilgili gözünün önüne gelen ilk şey ne? Renkleri mi? Üzerindeki motifler mi? Şekli mi?

Artık sıra sende! Eğer sen bir seramik ustası olsaydın nasıl bir eser ortaya çıkarırdın?

Aşağıdaki boş alana nasıl bir eser yapmak isteğini istersen tarif edebilirsin ya da belki çizmek istersen, kolaj da güzel bir fikir ne dersin?

Eserin Adı	Ad Soyad	Sınıf	Tarih
------------	----------	-------	-------

Resim 4.9: Çinili Köşk Müzesi Etkinlik Kâğıdı (haz. Hazal Arık)

Ad Soyad: _____

Tarih _____

Okul: _____

İstanbul Arkeoloji Müzeleri _____

Eser İncelemesi

İncelediğin eserin çizimini aşağıdaki kutuya çizebilir misin?

Eserin yapıldığı malzeme nedir? Eserin rengi nedir? Üstünde süsleme var mı?

Bu eser hakkında ne düşünüyorsun? Hangi döneme ait olabilir?

Sence bu eser hangi amaçla yapılmış?

Esere yeni bir isim verseydin ne isim verirdin? Neden?

Resim 4.10: Eser İncelemesi Etkinlik Kâğıdı (haz. Hazal Arık)

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ DURUM RAPORU

KONTROL EDEN:

KONTROL TARİHİ:

ESER ADI:

HANGİ MALZEMEDEN YAPILMIŞ?

BOYUTLARI NEDİR? (YÜKSEKLİK, GENİŞLİK, DERİNLİK)

ESERİN DURUMU NASIL? KIRILMIŞ MI? BOYALARI DÖKÜLMÜŞ MÜ?
SENCE IŞIK ZARAR VERMİŞ MI? PEKİ DAHA ÖNCE RESTORE
ETMİŞLER Mİ?

Resim 4.11: Durum Raporu Etkinlik Kâğıdı (haz. Hazal Arık)

ESERLERLE İLGİLİ DURUM RAPORU HAZIRLANDIĞINDA
GÖRSELLERLE DESTEKLENMESİ GEREKİR. SENCE NİYE GÖRSELLERE
İHTİYACIMIZ VAR? AŞAĞIYA DURUM RAPORUNU YAPTIĞIN ESERİ
ÇİZEBİLİR MİSİN?

Resim 4.12: Durum Raporu Etkinlik Kâğıdı (haz. Hazal Arık)

Ad Soyad

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ

GEZİ RAPORU

Müze hakkında ne biliyordum:	Müze gezisi sırasında neler öğrendim:	En beğendiğim eserler:

Resim 4.13: Gezi Raporu Etkinlik Kâğıdı (haz. Hazal Arık)

İstanbul Arkeoloji Müzeleri

Müzedeki kelime avına hazır mısın? Müzeyi gezerken aşağıda yer alan harflere göre eser isimlerini bulabilir misin? Belki eserleri bulduktan sonra en beğendiklerini çizersin.

Müzedeki Kelime Avı

Çizim Köşesi

A	_____
B	_____
C	_____
Ç	_____
D	_____
E	_____
F	_____
G	_____
H	_____
I	_____
J	_____
K	_____
L	_____
M	_____
N	_____
O	_____
Ö	_____
P	_____
R	_____
Ş	_____
S	_____
T	_____
U	_____
Ü	_____
V	_____
Y	_____
Z	_____

Ad Soyad _____

Tarih _____

Okul _____

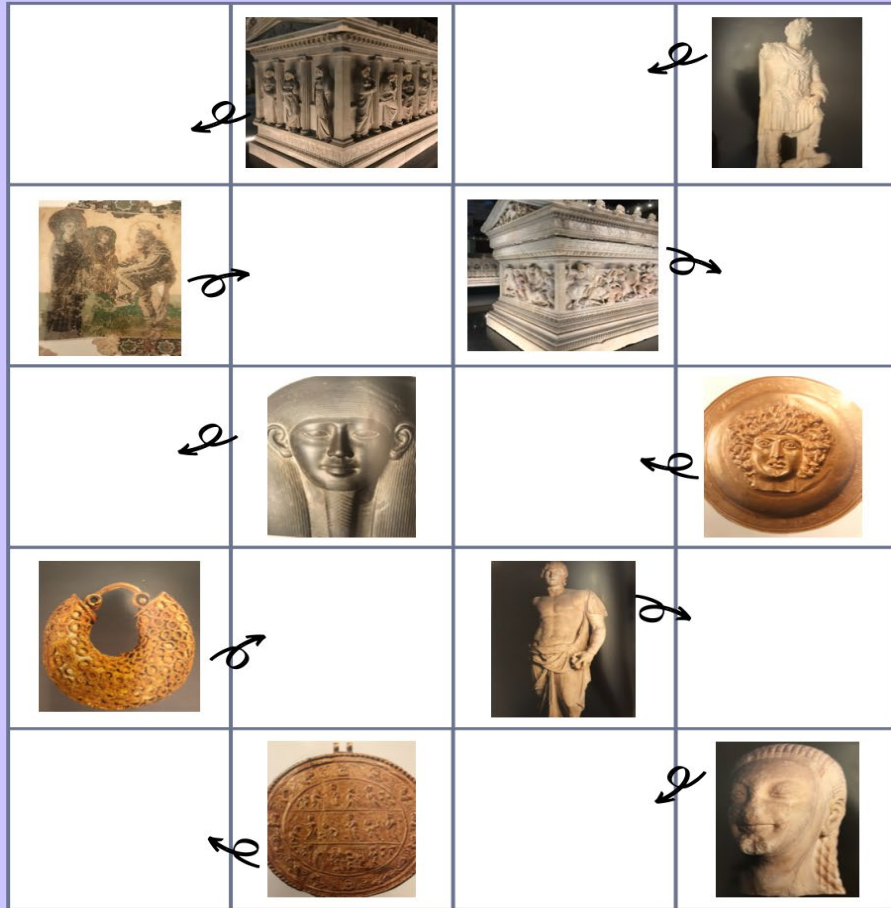
İstanbul Arkeoloji
Müzeleri

Resim 4.14: Müzedeki Kelime Avı Etkinlik Kağıdı (haz. Hazal Arık)

İstanbul Arkeoloji Müzesi

Müzedeki Dedektifler

Hadi eserlerin isimlerini bulalım!

Resim 4.15: Müzedeki Dedektifler Etkinlik Kâğıdı (haz. Hazal Arık)

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ

Müzedeki Dedektifler

Tabnit Lahdi	Dövüşçü Kabartmalı Levha	Adak Steli	Okeanos Heykeli
Büyük İskender Heykeli	Maskeli Bronz Miğfer	Likya Lahdi	İyi Çoban Heykelciği
Simurg Betimli Kabartma Levha	Frig Seramiği	İskender Lahdi	İmparator Arcadius Başı
Satrap Lahdi	Zincirli Heykeli	Kadeş Antlaşması	Altın Sikke
Gümüş Sikke	Meşe Yapraklı Taş	Akad Kralı Naramsin Steli	Ağlayan Kadınlar Lahdi

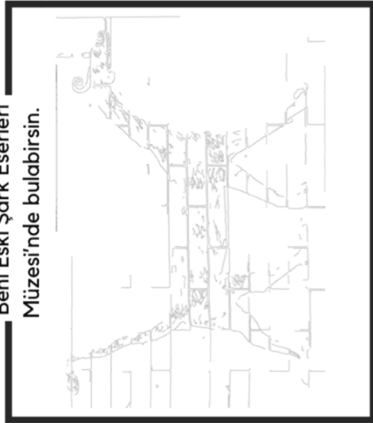
Ad Soyad:

Resim 4.16: Müzedeki Dedektifler Etkinlik Kâğıdı (haz. Hazal Arık)

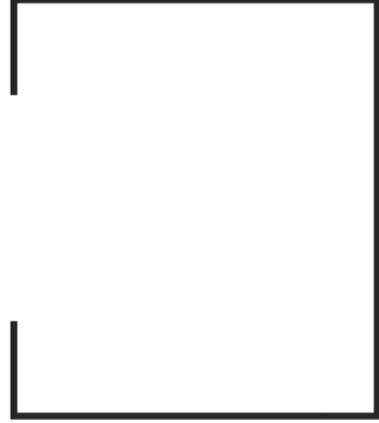
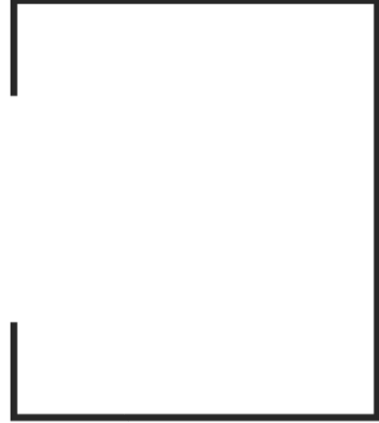
MÜZEDEKİ HAYVANLAR

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin koleksiyonunda yer alan hayvanları keşfetmeye hazır mısın? Hangisi gerçek hayatta var? Hangisi mitolojik bir hayvan? Bakalım hangilerini keşfedeceksin.

Benim adım Muşuşu.
Beni Eski Şark Eserleri
Müzesi'nde bulabirsin.

Ben Osmanlı
Döneminde yaşadım.
Beni Çinili Köşk
Müzesi'nde bulabirsin.

Resim 4.17: Müzdeki Hayvanlar Etkinlik Kâğıdı (haz. Hazal Arık)

4.3 Çevrimiçi Etkinlik Önerileri

Teknoloji günümüzde her alanda aktif bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Müzeler de 1990'lı yıllardan itibaren teknolojiyi kullanarak “Sanal Müzeler” yaratıp, koleksiyonlarını çevrimiçi ortama taşımışlardır. Sanal Müzelerin ortaya çıkması ile müzeler sadece bulunduğu ülke çapında değil dünya çapında da ulaşılabilir hale gelmiştir. Sanal Müzeler üzerinden sergi turları verilebilmekte ve çevrimiçi etkinlikler yapılabilmektedir.

1997'den itibaren ortaya çıkmaya başlayan sosyal medya platformları zaman içerisinde müzeleri de etkilemiştir. Müzelerin hedef kitleleri ile iletişim kurma biçimlerini geliştirmiştir. Sosyal medya üzerinden yayımlanan müze koleksiyonları ile ilgili iletiler, videolar ve canlı yayınlar sayesinde daha fazla ziyaretçiye ulaşılmaktadır.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ne Türkiye'nin ve dünyanın her yerinden ulaşabilmek için teknolojinin aktif bir şekilde kullanılması ve çevrimiçi etkinlikler yapılması önemlidir. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ni ziyaret etme imkânı bulamayan çocuklar için sanal müzesi üzerinden çevrimiçi olarak hazırlanan her sergi turu, etkinlik, video, oyun vb. eğitimler çocukların müze ile ilgili meraklarını gidermek, müze koleksiyonunu tanımalarını sağlamak ve eğlenceli bir müze deneyimi yaşamaları açısından önemli bir yere sahiptir.¹ Çevrimiçi etkinlikler için;

- İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan sanal müzesinin daha fazla bilgi içeren bir versiyonu geliştirilebilir,²
- Müze eğitimcileri tarafından çevrimiçi iletişim platformları üzerinden atölye çalışmaları ve sanal müze üzerinden rehberli turlar gerçekleştirilebilir,³
- Sadece çocuklar için İstanbul Arkeoloji Müzeleri web sitesi hazırlanabilir,⁴

¹ Kültür Varlıkları Genel Müdürlüğü, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Sanal Müzesi için bkz., <https://sanalmuze.gov.tr/>.

² Kültür Varlıkları Genel Müdürlüğü Troya Müzesi Sanal Müze için bkz., <https://sanalmuze.gov.tr/TR-259960/troya-muzesi---canakkale.html>.

³ Meşher, Çocuklar için Çevrimiçi Sergi Turu için bkz., <https://www.mesher.org/Events/Detail14>.

⁴ Tate Kids için bkz., <https://www.tate.org.uk/kids>.

- İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin resmî web sitesi hazırlanabilir ve yukarıda önerilen eğitim atölyelerinin çevrimiçi versiyonları konulabilir,⁵
- Müze için özel olarak hazırlanmış etkinlik kağıtlarına ve öğretmenler için hazırlanmış rehber web sitesi üzerinden ulaşılabilir,
- Web sitesine yüklenen eğitim örneklerinde yer alan videolar ve malzeme listeleri ile öğretmenler müze gezisi sonrası okulda müze ile ilgili çalışmalar gerçekleştirebilir,
- İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin kuruluşu, mimarisi, koleksiyonu, eserlerin restorasyonları ve konservasyonları ile ilgili müze uzmanları tarafından 5 dakikayı aşmayan bilgi videoları ya da animasyonlar hazırlanabilir,
- Müze uzmanları tarafından her ay belirli konular üzerine odaklanmış podcastler hazırlanabilir,⁶
- Youtube, Facebook, Instagram ve Twitter gibi sosyal medya platformları aktif olarak kullanılarak ziyaretçi ile iletişim kurma biçimleri geliştirilebilir,⁷
- Müzenin Twitter ve Instagram gibi sosyal medya platformları, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda çocuk ziyaretçiler tarafından devralınarak müze koleksiyonu ile daha iyi bağ kurabilmeleri için fırsat yaratılabilir,⁸
- Teknoloji ile iç içe büyüyen yeni nesil için İstanbul Arkeoloji Müzesi'ni yeniden inşa edebilecekleri, kendi koleksiyonlarını ve sergilerini kurabilecekleri bir simülasyon oyunu geliştirilebilir,
- Sergi salonlarına dokunmatik ekranlar yerleştirilerek çocukların eserler hakkında bilgi almaları sağlanabilir,
- Çocuklara özel olarak müze eğitimcileri tarafından sesli rehber hazırlanabilir.

⁵ İstanbul Modern Sanat Müzesi çevrimiçi çocuk eğitimleri için bkz., https://www.istanbulmodern.org/tr/egitim/cocuklara-ozel-sanatci-ve-zamani-sanal-turu_2481.html.

⁶ The British Museum Podcast için bkz., <https://britishmuseum.libsyn.com/podcast>, Meşher Podcast, <https://open.spotify.com/show/6rFwanCXAYKbH1TjEZYibE>.

⁷ Troya Müzesi instagram sayfası için bkz., <https://instagram.com/troyamuzesi?igshid=11mb76k7hlygp>.

⁸ Kids in Museum için bkz., <https://kidsinmuseums.org.uk/what-we-do/teen-digital-takeover/>.

Çevrimiçi etkinlikler, sanal müze ve sosyal medya platformları aracılığıyla uzaktan eğitim olarak gerçekleştirilmektedir. Uzaktan eğitim sayesinde İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin daha fazla ulaşılabilir olması amaçlanmaktadır.

DEĞERLENDİRME

Müzelerin toplama, koruma ve sergileme görevlerinin yanı sıra kuruldukları günden beri bağlantılı oldukları bir diğer görevleri de eğitimidir. Dünyada ve Türkiye’de müzeler kuruldukları yıllardan itibaren eğitimle bağlantılıdır.

18. yüzyılda Aydınlanma Hareketi’nin etkisiyle gerçekleşen Fransız Devrimi’nin ardından müzeler ilk defa halkın ziyaretine açılmıştır. 19. yüzyılda ise Endüstri Devrimi’nin etkisi ile değişen toplum yapısı sonucunda müze ve eğitim ilişkisi de gelişmiştir. Müzelerin ve galerilerin eğitim kurumları olarak görülmeye başlandığı bu dönemde, politik amaçla gerçekleştirilen sergilerle ideal bir toplum yaratmak üzere halkın eğitilmesi hedeflenmiştir. Müze binalarının içinde kütüphaneler, konferans salonları ve laboratuvarlar kurulmaya başlanmıştır. Özellikle en önemli hizmetleri toplumun tüm kesimlerine kültürün ve bilimin aktarılması olan eğitim amaçlı müzeler kurulmuştur. 19. yüzyılın sonlarına doğru çocuk eğitimini odak noktasına alarak özel olarak tasarlanan, müze politikalarını kökten değiştiren çocuk müzeleri kurulmaya başlanmıştır.

20. yüzyılın ilk yarısında Birinci Dünya Savaşı sırasında aksayan okul eğitimleri müzeler tarafından tamamlanmaya çalışılmıştır. Müzelerde gerçekleştirilen sergiler aracılığıyla halka, özellikle çocuklara, beslenme, sağlık ve temizlik gibi konularda eğitimler verilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında ise müzeler devletin ideolojilerini yaymak amacıyla kullanılmıştır.

20. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde endüstri toplumundan bilgi toplumuna geçiş yaşanmış ve bilginin değeri artmıştır. Bu dönemde eğitim alanındaki gelişmeler, değişen pedagojik yaklaşımlar müze eğitiminin gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Öğrenmede nesnelerle etkileşim kurup, yaparak ve yaşayarak öğrenmenin vurgulanması müze eğitiminin önemi artmıştır. Bu düşünce sonucunda okul-müze ilişkisi gelişmiştir. Müzeler kadrolarına eğitimcileri dahil etmeye başlamıştır.

İki büyük savaş sonrasında bellek önem kazanmıştır ve UNESCO, ICOM, CECA gibi uluslararası organizasyonlar kurularak müzecilik, müze eğitimi, kültürel miras alanlarında uluslararası standartların oluşturulması gibi önemli gelişmeler yaşanmıştır.

20. yüzyılın sonunda müzecilikte, koleksiyon toplayıcı ve “nesne merkezli” müze anlayışından, mevcut koleksiyonun yorumlanıp, ziyaretçiye aktarılmasına dayanan “ziyaretçi merkezli” müze anlayışa geçilmiştir. Müze eğitimcileri için insan gelişimi, iletişim teorisi ve kültürlerarası öğretim gibi konularda bilgi sahibi olmaları gibi yüksek eğitim standartları belirlenmiştir. Müze eğitimleri verilirken ziyaretçiler ile iletişimi ve etkileşimi arttırmak amacıyla müze pedagojisi ortaya çıkmıştır. Müze eğitimi alanında yeni standartlar belirlenmiştir. Teknolojinin gelişmesiyle yeni sergi teknikleri ortaya çıkmış ve yeni eğitim programları tasarlanmaya başlanmıştır.

Ülkemizde müzecilik faaliyetleri Osmanlı İmparatorluğu zamanında, Avrupa ve Amerika ile eş zamanlı olarak 19. yüzyılın sonlarına doğru kurumsallaşmış, ancak müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılması 20. yüzyılın başlarında gerçekleşmiştir. II. Meşrutiyet döneminde eğitim alanında batının örnek alınması ile resim ve el işi gibi dersler müfredata girmiştir. Nesneye ve gözleme yönelik pedagojik bir anlayışa doğru gidilmeye başlanmıştır. Dönemin önemli eğitimcileri, çocukların okul dışındaki gerçekleri ve tarihsel çevreyi tanımaları için okul-müze anlayışına vurgu yapmışlardır. Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk’ün talimatı ile yeni müzeler açılmaya başlanmıştır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında hem örgün öğretim hem de yaygın öğretim alanlarında yoğun çalışmalar yapılmıştır. Bir ülkedeki eğitim sistemi, yetiştirdiği bireyler aracılığıyla toplumun siyasi, ekonomik ve kültürel yapısını etkilemekte; aynı zamanda da ülke içinde ve dışında oluşan siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal gelişimlerden de etkilenmektedir. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından “Türk Eğitim Sistemi” hakkında rapor hazırlamaları için 1924 yılında Amerikalı eğitim kuramcısı John Dewey, 1926 yılında Alman eğitim bilimciler Oscar Frey ve George Stiehler ülkemize davet edilmiştir. Hazırlanan eğitim raporları müze eğitiminin gelişmesinde de etkili olmuştur.

Müze eğitimi 1990 yılından sonra sistematik ve dinamik bir yapıya kavuşmuştur. 1992 yılında T.C. Millî Eğitim Bakanlığı’nın yayımladığı “Okul Müzeleri Yönergesi” ile her ilden bir lise belirleyip okul müzesi açılarak çocuklarda kültürel mirası koruma bilinci geliştirmek amaçlanmıştır. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı’nın belirli aralıklarla düzenlediği çalıştaylarda, öğretmenlerin derslerinde müzeleri daha aktif bir şekilde kullanmalarını teşvik etmeye yönelik kararlar alınmaktadır.

Ülkemizde birçok devlet müzesinde çocuklar için önemli eğitim programları gerçekleştirilmektedir. Müzelerin yanı sıra kazı projelerinde de kültür varlıklarını tanıtmak, sevdirmek ve korumak amacıyla çocuk eğitimleri yapılmaktadır.

21. yüzyılda müzeler yaşayan ve yaşatan ortamlar haline gelmiştir. Müzelerin eğitim görevi günümüzde ayrılmaz bir parçası ve temel işlevlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Müzeler, okullardaki eğitime paralel olarak hazırladıkları eğitim programları ile farklı bir eğitim alanı yaratarak müze kültürü bilinci oluşturmaya amaçlamaktadır. Eğitim programlarını hazırlayanlar alanlarında uzman ve pedagojik anlamda eğitilmiş kişilerdir.

Müze eğitim programları hazırlanırken dikkat edilmesi gereken en önemli unsurların başında müze pedagojisi ve müzelerin hazırladıkları eğitim politikaları yer almaktadır. Eğitim politikalarında müzeler, eğitimin kendileri için ne ifade ettiğini tanımlayıp, eğitim öncelikleri doğrultusunda kısa ve uzun stratejilerini belirtmektedir. Hazırlanan eğitim politikası rehberliğinde müze eğitim ekibi tarafından programlar geliştirilmektedir. Bir müzenin eğitim departmanı olamasa bile müze eğitimi ile ilgili bakış açılarını yansıtan eğitim politikası mutlaka olmalıdır.

Müze eğitim programları müzenin koleksiyonu, eğitim politikası ve müze pedagojisi dikkate alınarak oluşturulmaktadır. Müze eğitimi sürekli ve yaşam boyu eğitimidir. Hazırlanan programlarda her zaman yaş grupları dikkate alınmaktadır. Her yaş grubunun gelişim özellikleri ve aldıkları eğitim farklı olduğu için programlar bu bilgiler ışığında gözden geçirilerek değerlendirilmekte ve sürekli geliştirilmektedir.

Hazırlanan müze eğitim programlarının amaçları çoğunlukla ilgiler, tutumlar, bakış açıları, değerler ve bilinç geliştirmeye yönelik, sosyal ve duyuşsal niteliktedir. Müze eğitimi programlarının başlıca amaçları;

- Müze koleksiyonu ve çocuklar arasında bağ kurmak,
- Hayal etmeye sevk etmek,
- Yaratıcılıklarını tetiklemek,
- Gözlem yapmaya teşvik ederek yorumlama ve iletişim becerilerini geliştirmek,
- Estetik farkındalık yaratmak,

- Farklı kültürler hakkında bilgi edinmelerini ve saygı duymalarını sağlamak,
- Çocukların empati kurmalarını sağlayarak yaşam boyu eğitim sürecinde çok yönlü öğrenmeyi gerçekleştirmek,
- Tarih bilinci edinmelerini sağlamak,
- Görsel okuryazarlık becerisi kazandırmak,
- Eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek,
- Eğlenerek bilgilendirmek,
- Müze kültürünü aşlamak,
- Kültürel mirasın korunmasının

önemini anlatmaktır.

Bütün bu amaçların gerçekleştirilebileceği en önemli müzeler arkeoloji müzeleridir. Arkeolojik eserler insanlık tarihinin öğrenilmesi için birincil kaynaklardır. Arkeoloji müzeleri, ziyaretçileri geçmiş uygarlıklar hakkında bilgilendirir, kendi geçmişleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar ve yaşam boyu eğitimlerine katkıda bulunur. Arkeoloji müzesi eğitiminin, empati kurma, kültürel mirası koruma ve sürdürme, geçmiş, günümüz ve gelecek arasında bir bağ kurma, kendi kültürünü ve diğer kültürleri tanıma ve anlama gibi birçok kapsamı vardır.

Bu çalışmada ülkemizdeki ve dünyadaki arkeoloji müzelerinde gerçekleştirilen çocuk eğitim programları örnek alınarak İstanbul Arkeoloji Müzeleri için bir çocuk eğitim programı oluşturulmaya çalışılmıştır. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde daha önce çocuk eğitimi ile ilgili çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Fakat proje temelli oldukları için süreklilik sağlanamamıştır.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri, bir milyonu aşkın koleksiyonu ile dünyanın en önemli müzeleri arasında yer almaktadır. Böyle bir konuma sahip olan müzenin çocuk eğitimine katkısı çok önemlidir. Müze kültürünün ve kültürel mirasın korunmasının önemini çocuklara aşlamak için sürekliliği sağlanabilen eğitim çalışmaları gerçekleştirilmelidir. Bu doğrultudan yola çıkarak tezin başlığı “İstanbul Arkeoloji Müzeleri İçin Çocuk Eğitim Modeli Oluşturulması” olarak belirlenmiştir.

Tez kapsamında, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin çocuklar tarafından daha ulaşılabilir hale gelmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda atölye çalışmaları,

etkinlik kağıtları ve çevrimiçi eğitim önerileri olmak üzere farklı alternatifler sunularak eğitim programları hazırlanmıştır.

Bu çalışmada İstanbul Arkeoloji Müzeleri için geliştirilen eğitim programları sayesinde müze ile çocuklar arasında aktif bir iletişim ve anlamlı bir ilişki kurulmaya çalışılarak, çocukların müzede edindikleri deneyimi arttırmak istenilmektedir. Eğitim programları hazırlanırken çocukların gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak yaş sınırı 8-12 yaş grubu çocuklar olarak sınırlandırılmıştır.

Eğitim programı hazırlanırken 8-12 yaş grubu çocukların;

- Mantık yürütme,
- Motor becerilerini daha iyi bir şekilde kullanma ve kontrol etme,
- Zamanlarının çoğunu okulda geçirdikleri için, daha sosyal, daha işbirlikçi olmaları,
- Bilişsel sürecin gelişimi ile birlikte mizahın gelişmesi gibi gelişimsel özellikleri dikkate alınmıştır.

Hazırlanan eğitim modelinde ilk olarak İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin koleksiyonlarından yola çıkılarak dokuz atölye çalışması tasarlanmıştır. Tasarlanan her atölye çalışması ile çocuklara aktif bir müze deneyimi ve atölyelere özel kazanım fırsatları sunulmak istenmiştir. Bunlar;

1. “Takı Tasarımı Atölyesi” ile eski uygarlıklarda yaşayan insanların süs eşyaları aracılığıyla sosyal yaşantıları hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanarak, geçmiş ve gelecek arasında bağlantı kurdurmak,
2. “Kilden Heykel Atölyesi” ile üç boyutlu sanat, yapım malzemeleri hakkında bilgi vermek ve üç boyutlu ifade yeteneklerini geliştirmek,
3. “İskender Lahdi Renkleniyor! Atölyesi” ile müzenin en önemli eserlerinden biri olan İskender Lahdi'nin keşfedilme süreci hakkında bilgi vermek, renklerin nasıl yaratıldığını anlatmak ve renk kavramlarını geliştirmek,
4. “Benim Arkeoloji Müzem Atölyesi” ile müze ve müzecilik kavramları, İstanbul Arkeoloji Müzeleri binaları, müzenin kurucuları ve mimarisi hakkında bilgi verilerek tasarım becerilerini geliştirip, müze ve kültürel miras bilincini güçlendirmek,

5. “İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kataloğum Atölyesi” ile kelime dağarcıklarını geliştirmek, müze katalogları hakkında bilgi verdikten sonra yaratıcılıklarını kullanarak kendilerine özgü müze kataloğu yapmalarını sağlamak,
 6. “Mozaik Atölyesi” ile mozaik sanatını tanıtmak, yapım aşamasını anlatmak ve günümüze kadar nasıl bir değişim gösterdiği hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak,
 7. “Kil Tablet Atölyesi” ile yazının ortaya çıkışı, nasıl kullanıldığı, günümüze kadar nasıl bir değişim gösterdiği ve eski dönemde yaşayan insanların sosyal yaşantıları hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak,
 8. “Kilden Çanak Çömlek Atölyesi” ile eski dönemlerde yaşayan insanların günlük hayatlarında kullandıkları eşyalar hakkında bilgi vermek ve geçmiş ile günümüz arasında bağ kurmalarını sağlamak,
 9. “Sikke Atölyesi” ile paranın nasıl ortaya çıktığı, para ortaya çıkmadan önce insanların nasıl alışveriş yaptığı, eski dönemde yaşayan insanların ticaret ve sosyal hayatları hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak
- amaçlanmaktadır.

Müze içinde yapılan atölye çalışmaları sayesinde çocuklar mekanla daha fazla bağ kurabilmektedirler. Atölye çalışmaları, çocukların yaş gruplarına göre odaklanma süreleri göz önünde bulundurularak 60 dakika veya 90 dakika olarak ön görülmektedir. Odaklanma süreleri yaş gruplarına göre değişiklik göstermektedir. Çocukların dikkatleri dağılıyorsa 5-10 dakika gibi kısa bir mola verildikten sonra çalışmaya geri dönmeleri tekrardan odaklanmalarını sağlamaktadır.

İkinci olarak müze içerisinde yapılan atölyelere katılamayan çocukların, öğretmenleri ve aileleri eşliğinde gerçekleştirdikleri müze ziyaretleri sırasında daha aktif olmalarını sağlamak ve müze deneyimlerini arttırmak amacıyla etkinlik kağıtları tasarlanmıştır. Tasarlanan etkinlik kağıtları ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nin, çocuklar için daha da ulaşılabilir hale gelmesi istenmektedir. Ayrıca öğrencileri ile müze gezisine gelen öğretmenlerin daha verimli bir gezi programı hazırlamaları için “Öğretmen Rehberi” hazırlanmıştır.

Son olarak çevrimiçi etkinlik önerileri sunulmuştur. Günümüzde teknoloji sayesinde “Sanal Müzeler” yaratılmaktadır. Sanal müzelerin ortaya çıkması ile

müzeler dünya çapında ulaşılabilir hale gelmiştir. Sanal müzeler sayesinde geniş kitlelere çevrimiçi tur verilebilmektedir. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin sanal müzesi mevcuttur. Fakat serbest bir şekilde dolaşılabilen, eserlere yaklaşılabilen ve bilgi veren bir tasarım değildir. Sanal müze tasarımının geliştirilmesi ve çocuklar için eserleri açıklayan bilgilerin eklenmesi ile müzeyi fiziksel ziyaret edemeyen çocuklar için müze deneyimi fırsatı yaratılacaktır. Sanal Müzeler aracılığıyla müzede yer alan koleksiyonu gören çocuklarda merak duygusu uyanmaktadır ve müzeyi fiziksel ziyaret etmek istemektedirler. Çevrimiçi etkinlik önerileri ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin ulaşılabilirliğinin artması, ziyaretçi sayısının yükselmesi ve müze eğitimi açısından önemli bir konuma gelmesi umulmaktadır.

2020 yılının başından bu yana hala devam etmekte olan Covid-19 salgını sebebiyle hazırlanan etkinlikler uygulanamamıştır ve bu sebeple uygulama sonucu değerlendirmesi yapılamamıştır.

“İstanbul Arkeoloji Müzeleri için Çocuk Eğitim Modeli Oluşturulması” adlı tez çalışmasının yapılmasındaki amaç müzelerde gerçekleştirilen eğitim çalışmalarının çocuklar için önemini bir kere daha vurgulamaktır. Müze eğitimi ile çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal, motor ve dil gelişimine önemli katkılar sağlanmaktadır. Hazırlanan her etkinlik çalışması ile çocukları farklı konular hakkında bilgilendirerek, aktif olarak katılabilecekleri, merak duygularını harekete geçirerek eğlenirken öğrenebilecekleri, müze ve kültürel miras bilincinin aşılanabileceği bir müze deneyimi yaratmak/ yaşatmak amaçlanmaktadır.

Müzeler yarattıkları eğitim ortamları ile çocukların yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini ortaya çıkararak kendi eserlerini üretmeye teşvik eder. Müze eğitmenleri veya rehberler eşliğinde müzeyi gezen çocuklara eserler hakkında sorular sorulması çocukların yorumlama becerilerinin gelişmesini sağlarken kendilerini ifade edebilecekleri, empati kurabilecekleri bir ortam yaratır.

Çocukların müze ziyaretleri sırasında yaşayacakları her deneyim, gelişim özellikleri, bilgi birikimleri ve ilgi alanlarının farklı olmasından dolayı öznedir. Bu sebeple hazırlanan her eğitim programı çok yönlü bir şekilde hazırlanmalıdır ve yaş gruplarının geri bildirimleri göz önünde bulundurularak sürekli güncellenmelidir. Müzelerin koleksiyonlarından yola çıkarak, farklı konularda ve hedef yaş grubuna uygun olarak hazırlanan eğitim programları ile çocuklar ve müze arasında anlamlı bir

etkileşim yaratılmaktadır. Eğitim programları sayesinde çocuklara duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilecekleri farklı bir öğrenme alanı oluşturulur. Müzeler eserlerin sergilendiği ve eserlerin hikayelerinin anlatıldığı mekanlardır ve müze eğitimi sayesinde çocuklar bu hikayelere dahil olabilmektedir. Özellikle arkeoloji müzeleri, çocuklara geçmişteki insanların çevrelerine nasıl tepki verdiğini ve bu tepkilerin geçmişe, günümüze ve geleceğimize nasıl etki ettiği hakkında bilgi vermektedir.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri koleksiyonundan yola çıkarak bilim, sanat, matematik, tıp, politika, din, beşerî ve sosyal bilimler hakkında bilgi edinebilmek mümkündür. Tez içerisinde yer alan etkinlik çalışmaları aldığım eğitimler doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu çalışmada yer alan eğitim çalışmaları farklı branşlara göre uyarlanabilir. Müzelerde verilen çocuk eğitiminin önemine değinerek hazırlanan “İstanbul Arkeoloji Müzeleri için Çocuk Eğitim Modeli Oluşturulması” adlı tez çalışması ile mevcut koşullar içinde yapılabilecek, uygulanabilir ve temel bir müze eğitim programı hazırlanmak istenmiştir.

SONUÇ

Müze eğitimi, çağdaş müzeciliğin vazgeçilmez bir parçasıdır. Günümüzde müzeler sadece toplayan, koruyan ve sergileyen kurumlar olmaktan çıkmıştır. Hazırladıkları eğitim programları ile ziyaretçilerine yeni deneyimler sunan, yaşam boyu eğitimlerine katkı sağlayan, eğlenirken bilgilendiren, müze kültürünü ve kültürel miras bilincini geliştiren kurumlar haline gelmiştir. Bilinçli bir toplumun oluşması için müze eğitimine duyuların en hızlı geliştiği çocukluk döneminde başlanması gerekmektedir. Müze eğitimleri sayesinde çocuklara zengin deneyimler sunulmaktadır.

Ülkemizde müzelerden eğitim amacıyla yararlanmak müzelerin kurulduğu ilk yıllara kadar uzanmaktadır. Ancak müze eğitimi ile ilgili çalışmalar 1990'lardan itibaren hızlanmaya başlamıştır. Günümüzde ise eğitim çalışmaları müzelerin vazgeçilmez bir parçasıdır. Ülkemizde birçok ilde yer alan devlet müzelerinde ve özel müzelerde çocuklar için çok kapsamlı eğitimler düzenlenmektedir. İstanbul'da ise çocuk eğitimleri daha çok özel müzelerde tarafından gerçekleştirilmektedir.

İstanbul'da yer alan en önemli müzelerden biri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'dir. Sahip olduğu geniş kapsamlı koleksiyonu ile dünyadaki en önemli müzeler arasında yer almaktadır. Tezinde konusunu oluşturan İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde zaman zaman eğitim programları yapılmıştır fakat proje bazlı olduğu için süreklilik sağlanamamıştır. 1995 yılında İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde "Çocuk Müzesi" kurulmuştur. Ek binada yer alan Çocuk Müzesi aracılığıyla müzeyi ziyaret eden çocuklara etkileşimli bir müze deneyimi sunulmuştur. Çocuk Müzesi 2011 yılından beri restorasyon çalışmalarından dolayı kapalı durumunda olduğu için müze eğitim çalışmaları yine durmuştur. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin kalıcı bir eğitim programına sahip olması çocukların müzeleri sevmesi, müze koleksiyonu aracılığıyla bilgi edinebilmesi, yaşam boyu eğitimlerine katkı sağlanması, müze kültürü ve kültürel miras bilincinin aşılması açısından çok büyük önem arz etmektedir.

Bir çocuğun gelişimine katkı sağlamak müzelerin başlıca görevleri arasındadır. Müzeler çocuklara farklı öğrenme ortamları sunmaktadır. Müzeler tarafından hazırlanan aktif katılıma teşvik eden, yeni deneyimler sunan, eğitici,

öğretici, eğlenceli ve keyifli eğitim çalışmaları ile çocuklara müze ve kültürel miras bilinci aşılanmalıdır.

Müze eğitimi yaşam boyu devam eden bir eğitimidir. Her yaş grubunun eğitim gelişimi farklı olduğu için müzeler eğitim içeriklerini hazırlarken yaş gruplarına dikkat etmelidir. Bu yüzden eğitimleri alanlarında uzman ve pedagojik anlamda eğitilmiş kişiler hazırlamalıdır. Hazırlanan eğitimler uygulandıktan sonra çocuklardan gelen geri bildirimlere göre sürekli gözden geçirilmeli, değerlendirilmeli ve geliştirilmelidir.

Tez kapsamında, İstanbul Arkeoloji Müzeleri için çocuk eğitim modeli oluşturularak atölyeler, etkinlik kağıtları ve çevrimiçi etkinlikler olmak üzere farklı alternatifler ve öneriler sunulmuştur. Hazırlanan eğitim modeli ile çocukların İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nden bir eğitim kaynağı olarak yararlanabilmesi amaçlanmıştır. Bu tez çalışmasının İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve diğer müzeler için eğitim programları kapsamında bir öneri olması temenni edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abacı, O.: 2005 **Çocuk ve Müze**, İstanbul, Morpa Kültür Yayınları.
- Adıgüzel, Ö., Öztürk F.: "Türk Eğitim Düşüncesinde Okul Müzesinden Müze
1999 Pedagojisine Değişim", **Eğitim ve Bilim**, s. 73-81.
- Ağır, S. M.: 2010 **Çağdaş Psikoloji Akımları**, İstanbul, İstanbul
Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Akmehmet, K. T.: 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Arkeoloji
Müzelerinin Nesne Merkezli Eğitim Etkinlikleriyle
Kullanılması, İstanbul Teknik Üniversitesi,
Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Akmehmet, K. T.: 2013 "Müzeler ve Eğitim", **Müzecilik ve Sergileme**,
Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, s. 128-154.
- Akmehmet, K. T.: 2014 "Eğitim ve Müzeler", **Müzeler , Oyunlar,
Oyuncaklar ve Çocuklar**, İzmir, Dokuz Eylül
Üniversitesi Yayınları.
- Akmehmet, K. T., "Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi", **İTÜ Dergisi/b**
Ödekan, A.: 2006 **Sosyal Bilimler**,3(1), s. 47 58.
- Akpolat, M. S.: 1991 **Fransız Kökenli Levanten Mimar Alexandre
Vallaury**, Ankara, Hacettepe Üniversitesi,
Yayınlanmamış Doktora Tezi.

- Akpolat, M. S.: 1994 “Alexandre Valluay”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, cilt 7, s. 164-165.
- Ata, B.: 2002 **Müzelerle ve Tarihi Mekanlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin “Müze Eğitimine” İlişkin Görüşleri**, Ankara, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Atagök, T.: 1997 “Müzecilik”, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, İstanbul, Yem Yayınları, s. 1320-1325.
- Atagök, T.: 1999 "Türkiye'de Çocuk Müze İlişkilerinin Dünü ve Bugünü", **Cumhuriyet ve Çocuk, II. Ulusa Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri**, Ankara, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, s. 95-102.
- Atagök, T.: 1999a “Yaşayan Müze ve Eğitim”, **Sanat Dünyamız**, 71, s. 223-227.
- Atagök, T., Özkasım, H., Ahmehmet, K. T.: 2006 **Okul – Müze Günleri Öğretmen Paketi**, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Anonim: 1993 “İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu”, **Grolier International Americana Encyclopedia**, cilt 3, s. 58, Medya Holding Aş.

- Anonim: 1994 “Goold, Edward”, **Dünden bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, cilt 3, s. 403, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı.
- Anonim: 2018 "Steiner, Rudolf”, **Encyclopedia of World Biography**,
<https://www.encyclopedia.com/people/philosophy-and-religion/other-religious-beliefs-biographies/rudolf-steiner>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.
- Atik, Ş.: 1996 **Müzelerin Tanıtımında Görsel – İşitsel Yöntemlerin Kullanımı ve İstanbul Arkeoloji Müzesi’nde Gerçekleme**, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ayas, N.: 1948 **Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitimi Kuruluşlar ve Tarihçeler**, Ankara, Milli Eğitim Basımevi.
- Aydın, H.: 2000 “Öğrenme ve Öğretme Kuramlarının Eğitim İletişimine Katkısı”, **Kurgu Dergisi**, Sayı 17, s. 183-197.
- Aydın, N.: 2007 **Çinili Köşk Müzesi**, İstanbul, İstanbul Arkeoloji Müzeleri.
- Aykaç, V.: 2016 "Erken Çocukluk Döneminde Sanat Eğitimi", **Çocukta Sanat Eğitimi ve Yaratıcılık**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, s. 2-34.

- Baran, A. T.: Tarihsiz “Hüseyin Vasıf Çınar”, **Atatürk Ansiklopedisi**, [https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/H%C3%BCseyin_Vas%C4%B1f_%C3%87%C4%B1nar_\(1896-2_Haziran_1935\)](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/H%C3%BCseyin_Vas%C4%B1f_%C3%87%C4%B1nar_(1896-2_Haziran_1935)), Çevrimiçi, 25 Mayıs 2019.
- Baran, A. T.: Tarihsiz “Mustafa Necati”, **Atatürk Ansiklopedisi**, [https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Mustafa_Necati_\(1894-1_Ocak_1929\)](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Mustafa_Necati_(1894-1_Ocak_1929)), Çevrimiçi, 25 Mayıs 2019.
- Başar, H.: 2001 **Satı Bey'in Eğitim ile İlgili Görüşleri**, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Başar, H.: 2003 “Satı Bey ve Eğitim ile İlgili Görüşleri”, **Değerler Eğitimi Dergisi**, 1(2), s. 47-67.
- Başgelen, N.: 2010 **Müze-i Hümayun'dan Günümüze İstanbul Arkeoloji Müzesi**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Batır, B.: 2018 "Türkiye'de Mektep Müzesi'nin Açılışı ve Sergilenen Eşyaların Listesi", **ERDEM**, s. 5-34.
- Batur, A.: 1994 “Arkeoloji Müzesi Binası”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, cilt 1, s. 310-311.
- Bayraktar, M. F.: 1992 "Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/baltacioglu-ismayil-hakki>, Çevrimiçi, 25 Mayıs 2019.

- Boztepe, A. Ş.: 2020 “Yeni Sanal Müzeler Ziyaretçilerini Bekliyor”, **Anadolu Ajansı**, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/yeni-sanal-muzeler-ziyaretcilerini-bekliyor/2080233>, Çevrimiçi, 20 Mart 2021.
- Britannica, T. Editors of “Jean Piaget”, **Encyclopedia Britannica**, Encyclopaedia: 2020 <https://www.britannica.com/biography/Jean-Piaget>, Çevrimiçi, 10 Mart 2021.
- Britannica, T. Editors of “Maria Montessori”, **Encyclopedia Britannica**, Encyclopaedia: 2020 <https://www.britannica.com/biography/Maria-Montessori>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.
- Burke, P.: 2001 **Bilginin Toplumsal Tarihi**, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Burnham R., Kai-Kee, E.: 2015 **Müze Dersleri - Yorum ve Deneyim**, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları.
- Buzpınar, Ş. T.: 2009 "SÂTI‘ el-HUSRÎ", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/sati-el-husri>, Çevrimiçi, 25 Mayıs 2019.
- Cossons, N.: 2005 “Policy and style”, **Forward Plannig: A handbook of business, corporateand development planning for museums and galleries**, Ed. by Timothy Ambrose, Sue Runyard, Londra, Taylor & Francis e-Library, s. 6-9.

- Çelik, Z.: 2016 **"Asar-ı Atika, Osmanlı İmparatorluğu'nda Arkeoloji Siyaseti"**, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları.
- Çıldır, Z.: 2014/3 "Türkiye'de Bir Eğitim Ortamı Olarak Müzelerin Kullanımına ilişkin Eğitimciler Tarafından Hazırlanan Raporlar", **Folklor Edebiyat**, s. 317-331.
- Demirdelen, H.: 2012 "Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Etkinlikleri", **Müzebilimin ABC'si**, İstanbul, Ege Yayınları, s. 209-227.
- Dewey, J.: 1939 **Türkiye Maarifi Hakkında Rapor**. İstanbul Devlet Basımevi.
- Dilbaz, B. K.: 2012 "İstanbul Arkeoloji Müzeleri", **İstanbul 'un Kitabı Fatih II**, İstanbul, Fatih Belediyesi Kültür Yayınları, s. 676-697.
- Dolunay, N.: 1973 **"İstanbul Arkeoloji Müzeleri"**, İstanbul, Ak Yayınları.
- Doughty, L.: 2003 "Akdeniz Havzasında Prehistorya Eğitim ve Yönetim 2003 yılı 'Temper' Projesi", **Çatalhöyük 2003 Archive Report**, http://www.catalhoyuk.com/archive_reports/2003/ar03_22.html, Çevrimiçi, 14 Mayıs 2020.

- Duman, A.: Tarihsiz “Saffet Arıkan”, **Atatürk Ansiklopedisi**, [https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Saffet_Ar%C4%B1kan_\(1888-26_Kas%C4%B1m_1947\)](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Saffet_Ar%C4%B1kan_(1888-26_Kas%C4%B1m_1947)), Çevrimiçi, 26 Mayıs 2019
- Ellenbogen, M. K. “The Museum as an Educational Institution”, <https://education.stateuniversity.com/pages/2254/Museum-an-Educational-Institution.html>, 24 Ocak 2020.
- Erkılıç, T. A.: 2013 "Yaygın Eğitim", **Türk Eğitim Tarihi**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, s. 245-169.
- Eyice, S.: 1985 "Arkeoloji Müzesi ve Kuruluşu", **Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi 6**, İstanbul, İletişim Yayınları, s. 1596-1604.
- Eyice, S.: 1994 “Anton Philippe Dethier”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, cilt 3, s. 41-42.
- Eyice, S.: 1994a “Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, cilt 1, s. 311-312.
- Gouinlock, J. S.: 2020 “John Dewey”, **Encyclopedia Britannica**, <https://www.britannica.com/biography/John-Dewey>, Çevrimiçi, 10 Mart 2021.

- Guerrieri, M.: 2002 “Müze: Hatıra ve Gerçeğin Sahnesi”, **Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi: Bir kuruluşun Öyküsü**, Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Yayınları, s. 53-117.
- Güler, A.: 2019 "Müzecilik ve Müzede Eğitimin Tarihsel Gelişimi", **Müzede Eğitim Öğrenme Ortamı Olarak Müzeler**, Ed. Serap Buyurgan, Ankara. Pegem Akademi, s. 59-87.
- Gündüz, F.: 2007 “Osman Hamdi Bey”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/osman-hamdi-bey>, Çevrimiçi, 4 Aralık 2019.
- Hassan, S.: 2017 **Müzelerde Çocuklara Yönelik Sanat Etkinlikleri**, İstanbul Kültür Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Hein, G. E.: 2002 **Learning in the Museum**, İngiltere, Taylor&Fransis Group.
- Hooper-Greenhill, E.: 1991 **Writing a Museum Education Policy**, University of Leicester.
- Hooper-Greenhill, E.: 1999 **Müze ve Galeri Eğitimi**, Ankara, Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Huber, K. A.: 2009 “Financing Museum Education Programs”, **The Museum Educator’s Manual**, United States, AltaMira Press, s. 131-140.

Huber, K. A., Johnson, A.: “Planning and Managing Museum Programs and Special Events”, **The Museum Educator’s Manual**, United States, AltaMira Press, s. 95-108.

İsmayilov, N. G.: 2007 **Modern Sanat Müzeleri ve Toplum İlişkisi**, İstanbul, Yeditepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü: 2011 **Müze Eğitimi**, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yayınları.

Jewett, P. C.: “Waldorf school”, **Encyclopedia Britannica**, <https://www.britannica.com/topic/Waldorf-school>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

Johnson, A.: 2009 “Museum Education and Museum Educators”, **The Museum Educator’s Manual**, United States, AltaMira Press, s. 7-14.

Kalyoncuoğlu, Z.: 2010 “Köy Enstitüleri’nde Hasan Ali Yücel’in Yeri”, **Folklor/Edebiyat** , (64) , s. 237-244.

Karadeniz, C., Okvuran, A.: 2014 “Müzede Bir Gece: Ankara Üniversitesi Öğrencileri ile Çorum Arkeoloji Müzesi’nde Müze Eğitimi”, **İlköğretim Online**, 13(3),s. 865-879, Çevrimçi, 14 Mayıs 2020, <http://ilkogretim-online.org.tr/index.php/io/article/view/2151>.

- Karadeniz, C., Okvuran, A.: 2018 "Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye'de Müze Eğitimi: Tarihsel Gelişim ve Gelecek Tasarıları", **Milli Folklor(118)**, s. 101-113.
- Karagöz, S., Duman, T.: 2014 "1908-1928 Yılları Arası Süreli Yayınlarda Yer Alan Eğitim Görüşleri Ve Öneriler", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 7, Sayı: 35, s. 576-594
- Kızıltan, Z., Anılır, Y., Dönmez, A., Yağcı, G.: 2008 **Eski Şark Eserleri Müzesi**, İstanbul, İstanbul Arkeoloji Müzesi.
- Kilimci, Ç. A.: 2004 **Müzelerde Sponsorluk**, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kutlu, B.: 2010 "İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin Kuruluşu", **İmparatorluk Başkentinden Kültür Başkentine İstanbul**, İstanbul, Kitabevi, s. 403-419.
- Küçükasköylü, N.: 2013 "Türkiye'de Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi", **Müzecilik ve Sergileme**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, s. 48-70.
- Mayfield, I. M.: 2005 "Children's Museums, Purposes, Practices and Play?", **Early Child Development and Care**, Vol. 175, No. 2, s. 180-189.
- Okan, B.: 2015 "Günümüzde Müzecilik Anlayışı", **Sanat ve Tasarım Dergisi**, 5(2), s. 187-198.

- Onur, B.: 2012 **Çağdaş Müze Eğitim ve Gelişim**, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları.
- Onur, B.: 2013 **Müze ve Oyun Kültürü**, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları.
- Önder, A., Abacı, O., “Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı Projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesi’ndeki Marmara Örneklem”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 25, 2009 (I), s. 101-117.
- Kamaraj, I.: 2009
- Özet, A.: 2002 **Türkiye Müzeleri**, İstanbul, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Özmen, S. S.: 2018 "Müze Eğitiminin Gelişimi", **Humanitas (Sosyal Bilimler Dergisi)**, 3(1), s. 301-324.
- Pasinli, A.: 1994 “Arkeoloji Müzeleri”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, cilt 1, s. 307-310.
- Paykoç, F., Baykal, S.: 2000 “Müze Pedagojisi : Kültür, İletişim ve Aktif Öğrenme Ortamı Olarak Müzelerin Etkinliğine İlişkin Bir Çalışma”, **Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme**, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, s. 102-113

- Paykoç, F.: 2003 "Türkiye'de Müze Uygulamaları: Tarihçe ve Örnekler", **Müze Eğitimi Semineri(I) Akdeniz Bölgesi Müzeleri**, Antalya, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, s. 49-59.
- Paykoç, F.: 2008 "Müzede Düşünerek, Dokunarak, ve Hissederek Öğrenme", **Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik II**, Ankara, VEKAM, s. 113-129.
- Riedler, M.: 2016 "Sanat Müzelerinde Öğretme ve Öğrenme Kuramları ve Bu Kuramların Müze Uygulamalarını Oluşturma Şekillendirme ve Dönüştürmeye Yönelik Etkileri", **Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi**, 10(19), s. 61-78.
- Rice, D.: 1989 "Museums and Visual Literacy", **Journal of Aesthetic Education**, 23(4), s. 95-99.
- Sade, F. Ö.: 2005 "Türkiye'de Tasarlanmış Müze Yapıları", İstanbul Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sağır, E., Demirdelen, H., Alpagut, A.: 2017 "Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Etkinlikleri ve Müze Eğitim Atölyesi", **Milli Eğitim Dergisi**, 46 (214), s. 385-388.
- San, İ.: 2018 **Yaratıcı Drama ve Müze**, Ankara, Yeni İnsan Yayınevi.
- Sezgin, M., Karaman, A.: 2009 **Müze Yönetimi ve Pazarlama**, Konya, Çizgi Kitabevi.

- Schouten, F.: 1987 “Museum education: A continuing challenge”, **Museum**, 156, s. 240-243.
- Shabbar N.: 2001 “Çocuklar İçin Müze Eğitimi”, **Kent, Toplum, Müze Deyimler – Katkıları**, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, s. 68-73.
- Shaw, W. M.: 2015 **Osmanlı Müzeciliği, Müzeler, Arkeoloji ve Tarihin Görselleştirilmesi**, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Şanal, M.: 2002 “Mustafa Sâtı Bey (Sâtı-El-Husri) (1880-1968), Hayatı ve Türk Eğitim Tarihi İçerisindeki Yeri”, **Milli Eğitim Dergisi**, Kış-Bahar 2002, Sayı 153-154, https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/153-154/sanal.htm, Çevrimiçi 15 Mart 2021
- Sayar, A. G.: 2013 "Yücel, Hasan Âli", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/yucel-hasan-ali>, Çevrimiçi, 26 Mayıs 2019.
- Saydam, S.: 2003 “Cumhuriyet Kuşağının Not Karnesi İsmail Hakkı Tonguç”, **Bütün Dünya Dergisi**, Mayıs 2003, s. 16-23.
- Şimşek, M.: 2016 "Denetim Tebliğlerine Göre Okullarda Müze Eğitimi", **Yaşadıkça Eğitim**, s. 21-30.
- Talboys K. G.: 2005 **Museum Educator's Handbook**, İngiltere, Ashgate Publishing.

- Usal, Y., Laboç, O.: 2019 "Müze-Okul İşbirliği", **Müzedede Eğitim Öğrenme Ortamı Olarak Müzeler**, Ed. Serap Buyurgan, Ankara. Pegem Akademi, s.247-282.
- Ünal, Y.: Tarihsiz "Maarif Vekaleti", **Atatürk Ansiklopedisi**, https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Maarif_Vek%C3%A2leti, Çevrimiçi, 25 Mayıs 2019.
- Varlier, M. B.: 2009 **A Proposal for the Interior Layout and Activity Programming: The Children's Museum Within The İstanbul Archeological Museums**, İstanbul, Koç Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yalçın, G.: 2020 "İsmail Hakkı Tonguç'un sırrı neydi?", **Cumhuriyet Gazetesi**, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ismail-hakki-tongucun-sirri-neydi-1746877>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.
- Yaman, Z. Y.: 1994 "Osman Hamdi Bey", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, cilt 6, s. 161-163.
- Yarımay, Ö.: 2018 **İstanbul'da Müze Olarak Tasarlanan Yapıların Mimari Kimlik Bağlamında İredelenmesi**, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yavuzer, H.: 2018 **Okul Çağı Çocuğu**, İstanbul, Remzi Kitabevi.

Yener, E.: 2020 “Aydın Arkeoloji Müzesi” **Aktüel Arkeoloji**
<https://aktuelarkeoloji.com.tr/kategori/kulturel-miras/aydin-arkeoloji-muzesi>, Çevrimiçi, 9 Mayıs 2020.

Yılmaz, M.: 2015 “Çorum Müzesi Müze Eğitim Çalışmaları”, 5. Çorum Kazıve Araştırmalar Sempozyumu, yay. Önder İpek, Çorum, Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayın No: 15, s. 263-272.

Çevrimiçi Kaynakça

AÇEV Okul Öncesi, “Waldorf Yaklaşımı”,
<https://www.acevokuloncesi.org/index.php/egitim-programi/farkli-program-ve-yaklasimlar/waldorf-yaklasimi>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

Akademi Çocuk, “Hakkımızda”,
<http://www.akademicocuk.com/kurumsal/>, Çevrimiçi, 12 Mart 2021.
American Alliance of Museums, “About”
<https://www.aam-us.org/programs/about-aam/>, Çevrimiçi, 25 Ocak 2020.

Amerikan Doğa Tarihi Müzesi, “About”,
<https://www.amnh.org/about>, Çevrimiçi, 24 Ocak 2020.

“Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Faaliyetleri Sürüyor”,
<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/yazdir?2D7C3C6A43FB4C4F4360BB4AF1FDB7EA>, Çevrimiçi, 5 Mart 2021.

"Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin (Kurşunlu Han ve Mahmud Paşa Bedesteni) restorasyon sırasındaki fotoğrafları, yapıların planları ve çizimleri, Ankara-Plans, drawings and photographs taken during the restoration process of Museum of Anatolian Civilizations' (Kurşunlu Han and Mahmud Paşa Bedesteni), Ankara", SALT Araştırma,

<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/88751>, Çevrimiçi, 28 Şubat 2021.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi,

<https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=AMM01&DistId=AMM>,

Çevrimiçi, 11 Mayıs 2020.

Arter, "Öğrenme Programı",

<https://www.arter.org.tr/ogrenme-programi>, Çevrimiçi, 20 Ekim 2019.

Association of Children's Museum, "About",

<https://www.childrensmuseums.org/about/about-acm>, Çevrimiçi, 25 Mart 2021.

"Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin I. Dönem 4. Yasama Yılı'nı Açış Konuşmaları",

https://www.tbmm.gov.tr/tarihce/ataturk_konusma/1d4yy.htm, Çevrimiçi, 1 Mayıs 2020.

Aydın Müzesi,

<https://muze.gov.tr/muze-detay?DistId=MRK&SectionId=AYD01>,

Çevrimiçi, 9 Mayıs 2020.

Batman Müzesi,

<https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=BAT01&DistId=MRK>,

Çevrimiçi, 11 Mayıs 2020.

British Library Online Gallery,

<http://www.bl.uk/onlinegallery/onlineex/earlyphotos/t/largeimage54517.html>,

Çevrimiçi 3 Haziran 2020.

British Museum, “British Museum Story”

<https://www.britishmuseum.org/about-us/british-museum-story>, Çevrimiçi, 16 Ocak 2020.

Biblioteca Digital Hispanica,

<http://bdh.bne.es/bnearch/detalle/bdh0000067837>, Çevrimiçi, 3 Haziran 2020.

Boston Güzel Sanatlar Müzesi, “Distance Learning Programs”,

<https://www.mfa.org/programs/school-programs/outreach>, Çevrimiçi, 17 Nisan 2020.

Bursa Müze, “Rehberli Sanal Müze Gezisi”,

<https://www.bursamuze.com/rehberli-sanal-muze-gezisi-1092/>, Çevrimiçi, 26 Mart 2021.

CECA,

<http://network.icom.museum/ceca/about/what-is-ceca/>, Çevrimiçi 26 Aralık 2019.

Charleston Museum,

<https://www.charlestonmuseum.org/support-us/about-the-museum/>,

Çevrimiçi, 16 Ocak 2020.

Chicago Sanat Enstitüsü,

<https://www.artic.edu/about-us/mission-and-history>, Çevrimiçi, 24 Ocak 2020.

Children’s Health Orange County, “Child Development Guide: 6 to 12 Years (School Age)”,

<https://www.choc.org/primary-care/ages-stages/6-to-12-years/>, Çevrimiçi, 17 Mart 2021.

Cornell University Library Digital Collections, A.D. White Architectural Photographs Collection,

<https://digital.library.cornell.edu/catalog/ss:3874430>, Çevrimiçi, 3 Haziran 2020.

Cumhuriyet Gazetesi, 15 Ağustos 1937,

http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/GAZETE/cumhuriyet//cumhuriyet_1937/cumhuriyet_1937_agustos_/cumhuriyet_1937_agustos_15_.pdf, Çevrimiçi, 14 Nisan 2021.

Çağdaş Drama Derneği, “Tarihçe”,

<http://yaraticidrama.org/hakkimizda/tarihce/>, Çevrimiçi, 26 Mart 2021.

Çağdaş Drama Derneği, “İş Birliği Yaptığımız Kurumlar”,

<http://yaraticidrama.org/hakkimizda/isbirligi-yaptigimiz-kurumlar/>, Çevrimiçi, 26 Mart 2021.

Dokuz Eylül Üniversitesi Köy Enstitüleri ve İsmail Hakkı Tonguç Araştırma Merkezi, “İsmail Hakkı Tonguç Yaşam Öyküsü”,

<http://web.deu.edu.tr/ketam/index.php/hakkimizda/ismail-hakki-tongucun-yasam-oykusu>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

DÖSİMM, “Anadolu Medeniyetler Müzesi”,

<http://www.dosimm.gov.tr/muze/4>, Çevrimiçi, 11 Mayıs 2020.

Epos 7 Tarih Kültür ve Sanat Derneği, “Hakkımızda”,

<https://epos7.org/hakkimizda.php>, Çevrimiçi, 12 Mart 2021.

Epos 7 Tarih Kùltür ve Sanat Derneği, “Yaprak ve Toprak İz Peşinde”,

https://epos7.org/post.php?p_id=10, Çevrimiçi, 12 Mart 2021.

Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi, “Çevrimiçi Çocuk Atölyesi”

<https://erimtanmuseum.org/tr/egitim/cevrimici-cocuk-atolyesi>, Çevrimiçi, 19 Mart 2021.

"Eski Şark Eserleri Müzesi-Musée des Arts d'Orient", SALT Araştırma,

<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/93523>, Çevrimiçi, 28 Şubat 2021.

Essential Surrey, “Haslemere Educational Museum”,

<https://www.essential Surrey.co.uk/locations/haslemere-educational-museum/>,
Çevrimiçi, 25 Şubat 2021.

Excellence and Equity,

<http://ww2.aam-us.org/docs/default-source/resource-library/excellence-and-equity.pdf>, Çevrimiçi, 23 Mart 2020.

Hands On! International Association of Children in Museums,

<https://www.hands-on-international.net/about-hands-on/>, Çevrimiçi, 25 Mart 2021.

Haslemere Museum, “About”,

<http://www.haslemeremuseum.co.uk/about.html>, Çevrimiçi, 21 Ocak 2020.

ICOM,

http://archives.icom.museum/hist_def_eng.html, Çevrimiçi, 23 Mart 2020.

ICOM Turkey,

<https://icomturkey.org/tr>, Çevrimiçi, 26 Aralık 2019.

International Visual Literacy Association, “Visual Literacy Defined”
<https://ivla.org/about-us/visual-literacy-defined/>, Çevrimiçi, 26 Nisan 2021.

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü, “Müze Eğitimi Programı”, 17 Ocak 2019,
<https://istanbul.meb.gov.tr/www/muze-egitim-programi/icerik/2243>, Çevrimiçi, 7 Aralık 2019.

İstanbul İl Milli eğitim Müdürlüğü, “Müze ile Keşfediyorum Projesi”, 21 Aralık 2019,
<https://istanbul.meb.gov.tr/www/muze-ile-kesfediyorum-projesi/icerik/2915>, Çevrimiçi, 19 Nisan 2020.

İstanbul Modern, “Çocuklara Çevrimiçi Modern ve Çağdaş Sanat Programı”,
https://www.istanbulmodern.org/tr/egitim/cocuklara-cevrimici-modern-ve-cagdas-sanat-programi_2534.html, Çevrimiçi, 9 Mart 2021.

İstanbul Modern, “Çocuklara Özel ‘Sanatçı ve Zamanı’ Sanal Turu”,
https://www.istanbulmodern.org/tr/egitim/cocuklara-ozel-sanatci-ve-zamani-sanal-turu_2481.html, Çevrimiçi, 9 Ekim 2020.

İstanbul Modern Sanat Müzesi “Eğitim Programları”,
<https://www.istanbulmodern.org/tr/egitim/uccretsiz-egitim-programlari>, Çevrimiçi, 20 Ekim 2019.

Kids in Museum, “Digital Take Over”,
<https://kidsinmuseums.org.uk/what-we-do/teen-digital-takeover/>, Çevrimiçi, 9 Ekim 2020.

Kids in Museums, “History”,
<https://kidsinmuseums.org.uk/who-we-are/history/>, Çevrimiçi, 28 Ocak 2020.

Kids in Museums, “The Lockdown List: Our archive of museum activities for families”,

<https://kidsinmuseums.org.uk/2021/01/the-lockdown-list-our-archive-of-museum-activities-for-families/>, Çevrimiçi, 25 Mart 2021.

“Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun (1)”,

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4848.pdf>, Çevrimiçi, 7 Mayıs 2020.

KVMGM, “Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Faaliyetleri”,

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-160516/anadolu-medeniyetleri-muzesi-egitim-faaliyetleri.html>, Çevrimiçi, 5 Mart 2021.

KVMGM, “Aydın Müzesi’nde ‘Müze Okul’ Projesi”,

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-164109/aydin-muzesinde--muze-okul--projesi.html>, Çevrimiçi, 11 Mayıs 2020.

KVMGM, “Aydın Müzesi’nde ‘Müze Okul’ Projesi”,

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-164791/aydin-muzesinde-muze-okul-projesi.html>, Çevrimiçi, 11 Mayıs 2020.

KVMGM, “Aydın Müzesi Eğitim Çalışmaları”,

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-227274/aydin-muzesi-egitim-calismalari.html>, Çevrimiçi, 11 Mayıs 2020.

KVMGM, “Batman Müzesi Eğitim Çalışmaları”,

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-196805/batman-muzesi-egitim-calismalari.html>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

KVMGM, “Batman Müzesi Müdürlüğü’nde Gerçekleştirilen Engelsiz Müze Projesi”,

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-149154/batman-muzesi-mudurlugunde-gerceklestirilen-engelsiz-mu-.html>, Çevrimiçi, 11 Mayıs 2020.

KVMGM, “Batman Müzesi Eğitim Faaliyetleri”,
<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-178820/batman-muzesi-egitim-faaliyetleri.html>,
Çevrimiçi 7 Mart 2021.

KVMGM, “Çorum Müzesin Müdürlüğü Eğitim Etkinlikleri”,
<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-234019/corum-muzesin-mudurlugu-egitim-etkinlikleri.html>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

KVMGM, “Geçici Süreyle Kapalı Olan Müzeler ve Bağlı Birimler”,
<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-46782/gecici-sureyle-kapali-olan-muzeler-ve-bagli-birimler.html>, Çevrimiçi, 29 Aralık 2020.

KVMGM, İstanbul Arkeoloji Müzeleri,
<https://sanalmuze.gov.tr/>, Çevrimiçi, 9 Ekim 2020.

KVMGM, “Mardin Müzesi’nin Arkeopark’ı Uluslararası Tasarım İletişim Ödülleri (IDCA) Finalisti Oldu”,
<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-109008/mardin-muzesinin-arkeoparki-uluslararasi-tasarim-iletis-.html>, Çevrimiçi, 5 Mart 2021.

KVMGM, “Sponsor Olunabilecek Faaliyetler”,
<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44794/sponsor-olunabilecek-faaliyetler.html>,
Çevrimiçi, 28 Mayıs 2020.

KVMGM, “Teşvik Faaliyetleri”,
<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44790/sikca-sorulan-sorular.html>, Çevrimiçi, 28 Mayıs 2020.

KVMGM, Troya Müzesi,
<https://sanalmuze.gov.tr/TR-259960/troya-muzesi---canakkale.html>, Çevrimiçi, 12 Mart 2021.

Library of Congress, “Charleston Museum, Rutledge Avenue, Charleston, Charleston County, South Carolina”,
<https://www.loc.gov/pictures/item/2017889341/>, Çevrimiçi 3 Haziran 2020.

Library of Congress, “Louvre, Paris, France. Paris France, ca. 1890”,
<https://www.loc.gov/item/2002710142/>, Çevrimiçi, 3 Haziran 2020.

Mardin Müzesi,
<https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=MRD01&DistId=MRK>,
Çevrimiçi, 11 Mayıs 2020.

Mardin Müzesi Müdürlüğü,
<https://youtu.be/Nino1I2M8VQ>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

“Mardin Müzesi Yaz Okulu Etkinlikleri Başlıyor”,
<https://kulturlimited.com/mardin-muzesi-yaz-okulu-etkinlikleri-basliyor/>,
Çevrimiçi, 11 Mayıs 2020.

“Master Plan For Istanbul Archaeological Museums and Topkapı Area. Turkey”,
<http://www.borismicka.com/master-plan-for-istanbul-archaeological-museums-and-topkapi-area-turkey/>, Çevrimiçi, 4 Aralık 2019.

MEB, “2019-2023 Stratejik Planı”, Ankara 2019,
http://www.meb.gov.tr/stratejik_plan/, Çevrimiçi, 17 Nisan 2020.

Meşher, “Etkinlikler”,
<https://www.mesher.org/Events/Detail14>, Çevrimiçi, 12 Mart 2021.

Meşher Podcast,
<https://open.spotify.com/show/6rFwanCXAYKbH1TjEZYibE>, 9 Ekim 2020.

Metropolitan Sanat Müzesi, “About The Met”

<https://www.metmuseum.org/about-the-met>, Çevrimiçi, 24 Ocak 2020.

Montessori Australia, “Biography of Dr. Maria Montessori”,

<https://montessori.org.au/biography-dr-maria-montessori>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

Montessori ve Kaynaştırma Eğitimi Geliştirme Derneği, “Montessori Eğitimi”,

<http://www.montessori.org.tr/montessori/montessori-nedir/>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

National Gallery, “About”,

<https://www.nationalgallery.org.uk/about-us/history>, Çevrimiçi, 21 Ocak 2020.

“Osman Hamdi Bey”,

<http://www.osmanhamdibey.gov.tr/TR-50945/biyografi.html>,

Çevrimiçi 26 Mart 2021.

Prado Müzesi, “History of the Museum”,

<https://www.museodelprado.es/en/museum/history-of-the-museum>, Çevrimiçi, 21 Ocak 2020.

Past and Present Brooklyn Children’s Museum,

<https://www.brownstoner.com/history/past-and-present-brooklyn-children%E2%80%99s-museum/>, Çevrimiçi, 25 Şubat 2021.

Pera Müzesi, “Pera Öğrenme”,

<https://www.peramuzesi.org.tr/pera-ogrenme>, Çevrimiçi, 17 Mart 2021.

Pera Müzesi, “Osman Hamdi Bey”,

<https://www.peramuzesi.org.tr/sergi/osman-hamdi-bey/194>, Çevrimiçi 26 Mart 2021.

Rahmi M. Koç Müzesi, “Müzedede Eğitim”,
<http://www.rmkmuseum.org.tr/istanbul/muzede-egitim/muzede-egitim>, Çevrimiçi,
20 Ekim 2019.

Sadberk Hanım Müzesi, “Eğitim ve Aktiviteler”,
<https://www.sadberkhanimmuzesi.org.tr/tr/egitim-ve-aktiviteler>, Çevrimiçi, 20 Ekim
2019.

Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi, “Eğitim Programları”,
<https://www.sakipsabancimuzesi.org.tr/sayfa/egitim-programlari>,
Çevrimiçi, 20 Ekim 2019.

SALT Araştırma, "Çinili Köşk-Tiled Pavilion",
<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/83291>, Çevrimiçi 28 Şubat 2021.

SALT Araştırma, "Hamdi Bey İstanbul Asar-ı Atika Müzeleri Müdürü iken (ilk
zamanlar)",
<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/111102>, Çevrimiçi, 28 Şubat
2021.

SALT Araştırma, "Ankara Etnografya Müzesi-Ethnography Museum in Ankara",
<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/97328> Çevrimiçi, 28 Şubat 2021.

SALT Araştırma, "Ağlayan Kadınlar Lahdi-Tomb of ‘Crying Women’",
<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/68213>, Çevrimiçi, 28 Şubat 2021.

SALT Araştırma, "Lahitler Müzesi'ne ilave olunan ikinci kısım inşa halinde",
<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/99264>, Çevrimiçi, 28 Şubat 2021.

SALT Araştırma, "İstanbul Arkeoloji Müzeleri-Istanbul Archaeology Museums",
<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/115204>,  evrimi i, 28 Şubat
2021.

SALT Araştırma, "İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve  inili Köşk' n planı",
<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/70287>,  evrimi i, 28 Şubat 2021.

Smithsonian Institution, "History",
<https://www.si.edu/about/history>,  evrimi i, 22 Ocak 2020.

"Smithsonian Institute", Library of Congress,
<https://www.loc.gov/pictures/item/2017897836/>,  evrimi i, 3 Haziran 2020.

Son Posta Gazetesi, 11 Şubat 1936,
http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/GAZETE/son%20posta/son%20posta_1936/son%20posta_1936_subat_/son%20posta_1936_subat_11_.pdf,  evrimi i, 27 Mart
2021.

Steiner Education Australia, "About Rudolf Steiner And The Growth Of The
Steiner/Waldorf Education Movement",
<https://www.steinereducation.edu.au/steiner-education/about-rudolf-steiner-and-the-growth-of-the-steiner-waldorf-education-movement/#:~:text=Rudolf%20Steiner%20was%20an%20Austrian,%2C%20social%20renewal%2C%20the%20environment.>,  evrimi i, 25 Nisan 2021.

Tate Kids,
<https://www.tate.org.uk/kids>,  evrimi i, 9 Ekim 2020.

T.C. Aile,  alışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı  ocuk Hizmetleri Müdürlüğü,
" ocuklar İçin Koronavirüs Bilgilendirmesi",
<https://ailevecalisma.gov.tr/chgm/sayfalar/cocuklar-icin-koronavirus-bilgilendirmesi/>,  evrimi i, 19 Mart 2021.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, “Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı”,

<http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Be%C5%9Finci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1985-1989.pdf>,
Çevrimiçi, 2 Mayıs 2020.

T.C. Batman Valiliği, “Batman Müzesi ve Müzepark”

<http://www.batman.gov.tr/batman-muzesi-ve-muzepark>, Çevrimiçi, 7 Mart 2021.

T.C. Kalkınma Bakanlığı, “Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2014-2018”,

<http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf>, Çevrimiçi, 2 Mayıs 2020.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, “Atatürk ve Sanat Eğitimi”,

<https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80349/ataturk-ve-sanat-egitimi.html>, Çevrimiçi, 1 Mayıs 2020.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, “Kuruluş ve Görevler”,

<https://kygm.ktb.gov.tr/TR-3/kurulus-ve-gorevler.html>, Çevrimiçi, 5 Mayıs 2020.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı,

<https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/67667,ktb20192023stratejikplani23mbpdf.pdf?0>,
Çevrimiçi, 17 Nisan 2020.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, “Tarihçe”,

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-43034/tarihce.html>, Çevrimiçi, 5 Mayıs 2020.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, “Millî Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Arasında, Kültür, Sanat İş birliği Protokolü”,<https://guzelsanatlar.ktb.gov.tr/TR-3337/milli-egitim-bakanligi-ile-kultur-ve-turizm-bakanligi-a-.html>, Çevrimiçi, 10 Nisan 2020.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, “Millî Eğitim Bakanlığı Kısa Tarihçesi”,
<https://www.meb.gov.tr/milli-egitim-bakanliginin-kisa-tarihcesi/duyuru/8852>,
Çevrimiçi, 1 Mayıs 2020.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, “Önceki Bakanlar”,
<http://www.meb.gov.tr/meb/>, Çevrimiçi, 25 Mayıs 2019.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, “Köy Enstitüleri”,
http://www.meb.gov.tr/meb/hasanali/egitimekatkilari/koy_enstitu.htm, Çevrimiçi 26
Mayıs 2019.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, II. Millî Eğitim Şûrası, 15-21 Nisan 1943,
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164619_2_sura.pdf, Çevrimiçi,
26 Mayıs 2019.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, VII. Millî Eğitim Şûrası, 5-15 Şubat 1962,
http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_01/28122537_sura_7.pdf, Çevrimiçi,
24 Nisan 2021.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, “Millî Eğitim Bakanlığının Kısa Tarihçesi”,
<https://www.meb.gov.tr/milli-egitim-bakanliginin-kisa-tarihcesi/duyuru/8852>,
Çevrimiçi, 5 Mayıs 2020.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, “Tebliğler Dergisi”,
<http://tebligler.meb.gov.tr/>, Çevrimiçi, 2 Mayıs 2020.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, “Ortaöğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi”, 19 Şubat 2018,
[https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_02/21173451_ort_ogrtm_hdc_2018.p](https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_02/21173451_ort_ogrtm_hdc_2018.pdf)
df, Çevrimiçi, 20 Ekim 2019.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, “Müzelerde Ders Dönemi Başlıyor”, 3 Mayıs 2019,
<https://www.meb.gov.tr/muzelerde-ders-donemi-basliyor/haber/18570/tr>, Çevrimiçi,
7 Aralık 2019.

T.C. Resmî Gazete, 16 Temmuz 1971,
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13897.pdf>, Çevrimiçi, 5 Mayıs 2020.

T.C. Resmî Gazete, “4895 sayılı kanun”, 25 Mayıs 1946,
<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/6316.pdf>, Çevrimiçi, 25.05.2019.

T.C. Resmî Gazete, “5225 Sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu”, Sayı 21.07.2004/25529,
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040721.htm>,
Çevrimiçi, 20.07.2020.

T.C. Strateji ve Bütçe Bakanlığı,
<http://www.sbb.gov.tr/>, Çevrimiçi, 1 Mayıs 2020.

T.C. Strateji ve Bütçe Bakanlığı, “2019-2023 On birinci Kalkınma Planı”,
http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/11/ON_BIRINCI_KALKINMA-PLANI_2019-2023.pdf, Çevrimiçi, 24 Nisan 2020.

The British Museum Podcast,
<https://britishmuseum.libsyn.com/podcast>, 9 Ekim 2020.

“Toledo Museum of Art, Toledo, Ohio”, Library of Congress,
<https://www.loc.gov/pictures/item/2016815844/>, Çevrimiçi, 3 Haziran 2020.

Troya Müzesi,
<https://instagram.com/troyamuzesi?igshid=11mb76k7hlygp>,
Çevrimiçi, 18 Mart 2021.

Türk Tarih Kurumu, Tarihçe,
<https://www.ttk.gov.tr/genel/tarihce/>, Çevrimiçi, 25 Mayıs 2019.

Türk Tarih Kurumu, “Fotoğraflarla TTK”,
<https://www.ttk.gov.tr/belgelerle-tarih/fotograflarla-ttk/>, Çevrimiçi 28 Şubat 2021.

Uffizi, “About Us”
<https://www.uffizi.it/en/pages/about-us>, Çevrimiçi, 16 Ocak 2020.

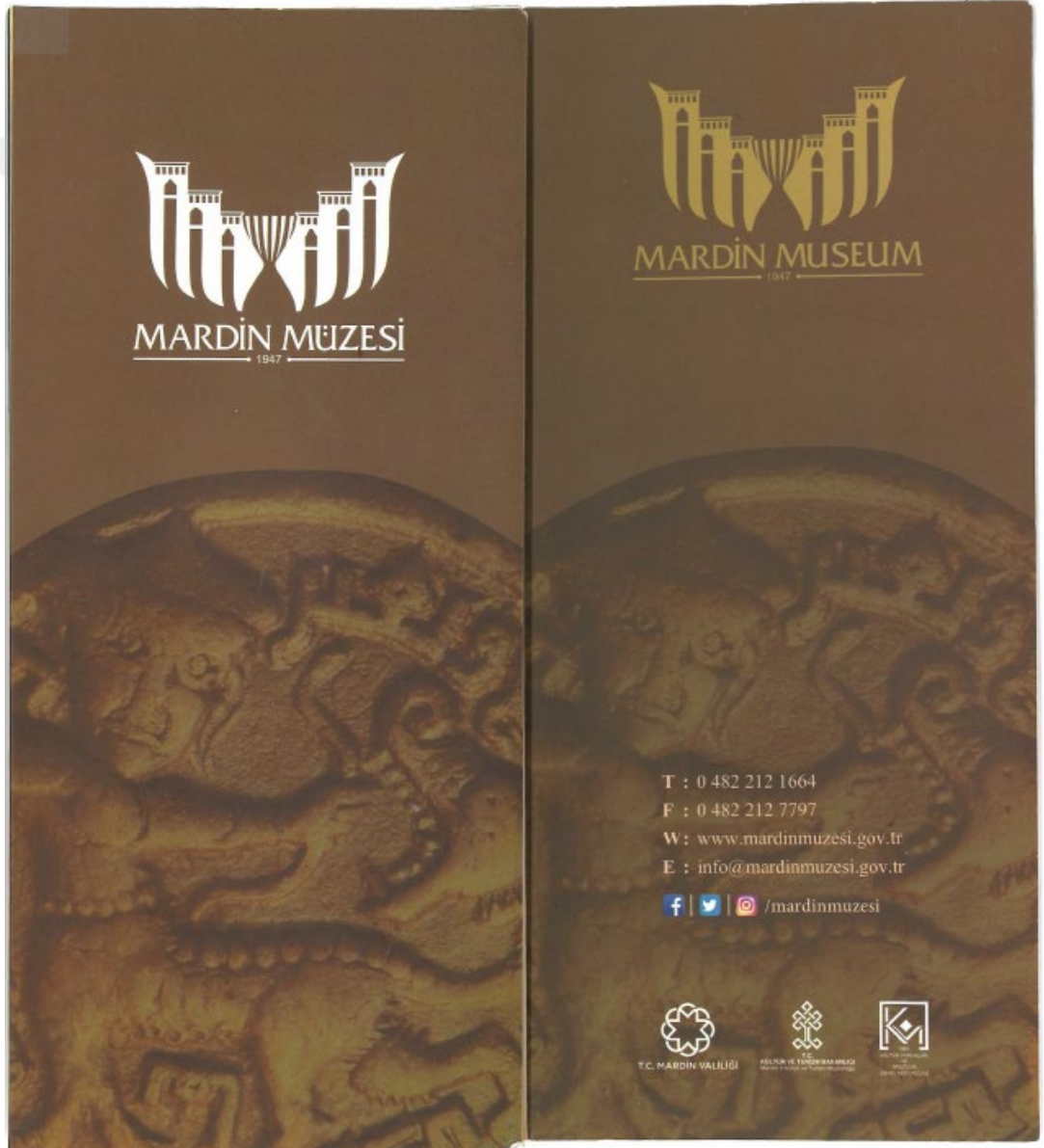
UNESCO, <https://en.unesco.org/>, Çevrimiçi, 25.05.2019.

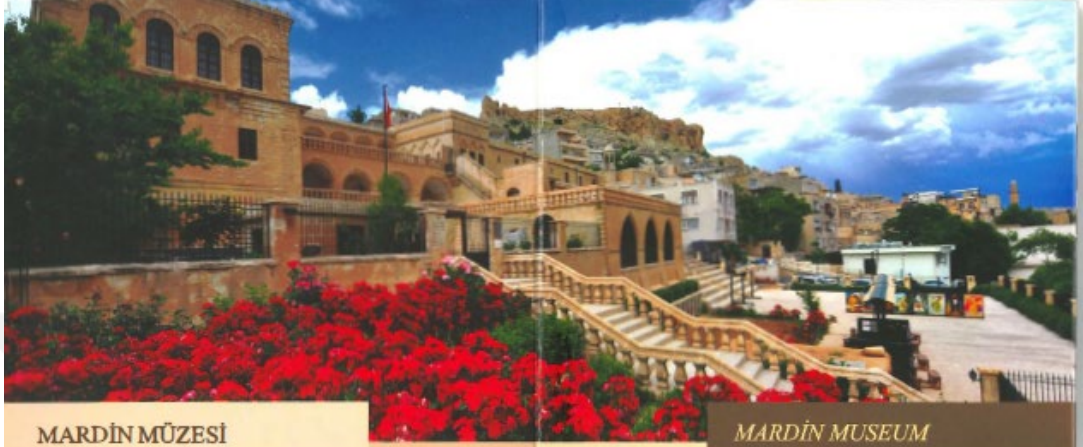
Van Gogh Müzesi, “2017-2020 Müze Eğitimi Politikası”, https://vangoghmuseum-assetserver.appspot.com/serve?id=5662628160471040&filename=Van-Gogh-Museum_Education-Policy_2017%E2%80%932020, Çevrimiçi, 17 Nisan 2020.

Victoria Museums, “Outreach Program”,
<https://museums victoria.com.au/learning/outreach-program/>, Çevrimiçi, 17 Nisan 2020.

EKLER

EK 1

MARDİN MÜZESİ

Mardin Müzesi; tarihi kentin meydanında yer almakta olup "müze" ve "idari" birimden oluşan iki ayrı binada hizmet vermektedir. Müze binası, 1895 yılında Antakya Patriği İgnatios Behnam Banni tarafından "Süryani Katolik Patrikhanesi" olarak yaptırılmıştır. Bina'nın doğu kısmında Meryem Ana Kilisesi yer almaktadır. Binayı Süryani Katolik 'Vakfı'ndan satın alan Bakanlığımız restore ettirerek "Mardin Müzesi" olarak 2000 yılında hizmete açmıştır. Bina, güneye bakan U planlı ve üç katlı yapıyla geleneksel Mardin evi mimarisinin tüm karakteristik özelliklerini barındırmaktadır.

Müzenin giriş katındaki avluda; Asurlar'dan Bizans'a, Artuklular'dan Osmanlı Dönemi'ne kadar Mezopotamya uygarlıklarına ait taş ve seramik eserler açık alan teşhirinde sergilenmektedir. Bu katın müze mağazası, kafeterya, Müze Eğitim salonları ve giye yer almaktadır. Müze ziyaretçileri, eğitim salonlarında silke basma, kök boya baskı, ebru, seramik, Karagöz gölge oyunu gibi çok sayıda atölye çalışmasına katılabilir. Müze binasının önündeki avluda ise Arkeopark ve 500 kişilik amfi tiyatro bulunmaktadır. Arkeopark'ta çocuklar için Müze Eğitimi çalışmaları ve çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.

Müze Binasının birinci katında Roma Dönemi'ne ait mozaikler ve taş eserlerin bulunduğu açık teşhir alanı, 3D sinema ve seminer salonu, eser depoları, bölgede yürütülen arkeolojik kazı çalışmalarından çıkan eserlerin sergilendiği Arkeolojik Kazılar Teşhir Salonu bulunmaktadır. Müzenin 2. katında beş adet kapalı teşhir salonu bulunmaktadır. Bu kattaki teşhir salonlarında İnanç, Ticaret, Yaşam, Beslenme, Savunma, Süslenme temalarından oluşan tematik bir sergilemenin yanı sıra sahte eserler ile tarihi eser kaçakçılığı ve dolandırıcılığın anlatıldığı bir salon yer almaktadır.

Müze idari binası müze binasının kuzeybatısında yer almaktadır. 19. yüzyıl geleneksel "Mardin evi" mimari özelliklerinde güneye bakan, iki katlı L planlı, avlulu bir plana sahip yapı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Mardin Valiliği tarafından restore edilerek 2012 yılında hizmete açılmış ve bir asma köprü ile müze binasına bağlanmıştır. Müze idari binasında ihtisas kütüphanesi, sanat galerisi, konferans salonu, arşiv, uzman odaları, fotoğraflama, mescit ve müdüriyet birimleri bulunmaktadır.

MARDİN MUSEUM

Located on the ancient town square, the Mardin Museum is composed of two buildings—an administrative unit and the museum building which is the former "Assyrian Catholic Patriarchate" built in 1895 by the orders of Ignatios Behnam Banni, the Patriarch of Antakya. East of the building is situated the Church of the Virgin Mary. Purchased from the Assyrian Catholic Foundation and restored by the Ministry of Culture and Tourism, the building was reopened to public use in 2000 as the "Mardin Museum." It features all of the characteristics of traditional Mardin houses with a southward U-shaped and three-storey plan.

Stone and ceramic artefacts of Mesopotamian civilisations, dating from the Assyrian, Byzantine, Artuqid and Ottoman Periods are displayed in an open exhibition in the yard on the ground floor of the museum. A gift shop, a cafeteria, educational classrooms and the ticket office are also situated on this floor. Visitors can participate to a wide range of workshops held in classrooms, including coin minting, natural dyeing and printing, paper marbling, ceramics and shadow play. The Arkeopark, where educational classes and activities for children are held, as well as an amphitheatre for 500 persons are found in the front yard.

The first floor of the museum houses an open exhibition area displaying Roman mosaics and stone artefacts, a 3D movie theatre and seminar hall, exhibit storage spaces and the Archaeological Excavations Exhibition Room featuring pieces recovered in archaeological excavations carried out in the area. The second floor comprises five exhibition halls organized according to the themes of Belief, Trade and Production, Life, Food, Defence and Ornamentation. A hall allotted to artefact forgery and smuggling is also found on this floor.

The administrative unit is situated northwest of the museum. Facing south with a yard, the two-storey and L-shaped building has the characteristics of a traditional "Mardin house" of the 19th century. It was restored by the Ministry of Culture and Tourism and opened to public use in 2012 after being connected to the museum building with a suspension bridge. The Museum Administrative Unit comprises a special library, an art gallery, a conference hall, an archive room, specialist rooms, a photographic laboratory, a prayer room and management units.

ARKEOPARK

ARCHAEO PARK

"Mardin Müzesi; çağdaş müzecilik anlayışıyla 2010 yılından bu yana müze eğitimi çalışmalarını, birbirinden farklı atölye etkinlikleri ile Arkeopark ve eğitim salonlarında yürütmektedir. Arkeoparkta kerpiçten yapılmış bir Neolitik Ev modeli ve arkeolojik kazı alanı bulunmaktadır. Bu alanda katılımcılar bilimsel arkeolojik bir kazıyı tüm süreciyle yaşayarak öğrenmektedirler. Müze Eğitimi alanlarında kök boya baskı, ebru, kil tablet (çivi yazısı), mülhür, sikke basma, cam altı, kukla, mask, geleneksel oyuncak yapımı, heykel, Karagöz gölge oyunu, drama, masal, gravür, minyatür, çini ve seramik gibi çok sayıda atölye çalışmaları yapılmaktadır. Müze eğitimi etkinlikleri için her yaş grubuna yönelik programlar Müze Eğitim birimince düzenlenerek müze gönüllüleri, Milli Eğitim Müdürlüğü ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile yürütülmektedir.

Established with a modern conception of museology, the Mardin Museum offers educational classes and various workshops in the classrooms and the Arkeopark that houses a model Neolithic House made of kerpiç and an archaeological excavation site where participants learn all of the stages of a scientific archaeological excavation in practice. A wide range of workshops are offered in the educational classrooms, including natural dyeing and printing, paper marbling, cuneiform writing on clay tablets, stamping, coin minting, glass-bottom painting, puppetry, mask making, traditional toy making, sculpture, Karagöz shadow play, drama, storytelling, engraving, miniature, tile art and pottery. The educational activities for all age groups are organized by the Education Unit of the museum and carried out in cooperation with museum volunteers, nongovernmental organizations.

İHTİSAS KÜTÜPHANESİ

SPECIAL LIBRARY

2010 yılında kurulan kütüphanemizde 8 bin kaynak kitap ve dijital yayın arşivi ile birlikte 20 bine yakın kaynak bulunmaktadır. Kütüphanemiz arkeoloji, tarih, sanat tarihi, mimarlık, felsefe ve antropoloji gibi alanlardaki çalışma yapacak araştırmacı ve öğrencilere yönelik hizmet sunmaktadır. Bölgenin ihtisasa yönelik en büyük kütüphanesidir.

Established in 2010, the special library offers access to approximately 20,000 sources, including 8000 reference books and a digital archive for students and researchers in archaeology, history, art history, architecture and philosophy. It is the largest special library in the region.

Mardin Müzesi Yayınları

MÜZE SANAT GALERİSİ

ART GALLERY

Müze sanat galerisi, yıl içerisinde çok sayıda ve çeşitlilik geçici sergi ve etkinliğe evsahipliği yapmaktadır. Çok amaçlı salon olarak da kullanılmakta ve 100 kişilik konferanslar düzenlenebilmektedir. İdari binada 50 kişilik bir konferans salonu daha bulunmaktadır.

The art gallery houses over 30 temporary exhibitions and events every year. The gallery is also used as a multi-purpose room where conferences for an audience of 100 persons are held. Another conference hall with a capacity of 50 persons is located in the administrative unit.

MARDİN GÜVERCİNLERİ

PIGEONS OF MARDİN

Mardin'in taklaci güvercinleri binlerce yıldır Mardin'de beslenmektedir. Bu güvercinlerden soyu tükenmekte olan cinsleri için iki binamızın arasındaki terasa bir güvercinlik kurulmuş ve üretilmesi yapılmaktadır.

Tumbler pigeons have been bred in Mardin for thousands of years. A pigeon loft has been built on the terrace between the two buildings of the museum for the breeds in danger of extinction.

LABORATUVAR

LABORATORY

Restorasyon-Konservasyon ve Analiz Laboratuvarı

Müze binasının batısındaki mekanlar üzerinde 250 m² alanda kurulmuştur. Laboratuvarında metal eserler (gümüş, bakır, tunç, demir, bronz vb.) seramik, taş, cam, mozaik, ahşap, kâğıt, deri, tekstil gibi organik ve inorganik tüm taşınabilir kültür varlıklarının restorasyon ve konservasyon işlemleri yapılabilmektedir. Müze koleksiyonundaki eserlerin restorasyon ve konservasyonunun periyodik olarak yapıldığı laboratuvarında teknolojik donanım ve yeni sistemler takip edilerek çalışmalar sürdürülmektedir. Türkiye'de müze bünyesinde kurulan tek analiz laboratuvarı olan "Mardin Müzesi Analiz Laboratuvarı"nda ise tüm Türkiye'den gelen kültür varlıklarına ait taş, siva, harç, derz, toprak, seramik gibi malzemeler hassasiyetle analiz edilmekte ve restorasyonda kullanılacak yöntem ve malzemeler belirlenerek çözüm önerileri rapor halinde sunulmaktadır. Mardin Müzesi'nin 43 binin üzerindeki eseri çağdaş müzecilik anlayışına uygun koruma koşullarına göre düzenlenen müze depolarında muhafaza edilmektedir.

The laboratory covers an area of 250 m² above the chambers located west of the museum building. It was established for the restoration and conservation of metal artefacts (silver, copper, bronze, iron etc.) as well as all portable organic and inorganic cultural assets such as artefacts made of ceramics, stones, glass, mosaics, wood, paper and textile. The pieces of the museum collection are submitted to periodical restoration and conservation processes using new technologies in the laboratory. The only analysis laboratory within a museum in Turkey, the "Mardin Museum Analysis Laboratory", is dedicated to the analysis of cultural assets coming from all parts of the country, such as stones, plaster, mortar, soil and ceramics. The laboratory also provides reports including methods and materials of restoration as well as solution suggestions. Over 43,000 artefacts in the Mardin Museum are conserved under appropriate conditions in the modern museum storehouses.

ARKEOLOJİK KAZILAR SALONU

ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS HALL

Mardin Müze Müdürlüğü başkanlığında, Mardin ve çevresinde bulunan antik yerleşimlerde yapılan arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan eserler sergilenmektedir. Bu salonda İhsu Barajı Projesi şantiye alanındaki kazılar (Boncuklu Tarla, Havuz Mevki, İhsu Höyük, Kumru Tarlası, Zeviye Kavla, Tatika, Kilokki Rabiseki), Kerküştü kazısı (Halaf Dönemi), Nusaybin Gimavaz kazısı (Asur Dönemi), Dara kazısı (Roma Dönemi), Midyat Aktaş Mevki Nekropol kazısı (Roma Dönemi), Nusaybin Mor Yakup Kilisesi kazısı (Roma-Artuklu Dönemi), Mardin Kale kazısı (Artuklu-Akkoyunlu-Osmanlı Dönemi) bulunan eserler sergilenmektedir.

Artefacts found during archaeological excavations carried out under the direction of Mardin Museum Administration in antique settlements in Mardin and its province are exhibited in this hall. The exhibited finds include those unearthed during excavations in the construction area of the İhsu Dam Project (Boncuklu, Havuz, İhsu Höyük, Kumru, Zeviye Kavla, Tatika, Kilokki Rabiseki) and Kerküştü (Halaf Period), Nusaybin Gimavaz (Assyrian Period), Dara (Roman Period), Midyat Aktaş Necropolis (Roman Period), Nusaybin St. Jacob Church (Roman-Artukid Period) and Mardin Castle (Artukid-Akkoyunlu-Ottoman Period) excavation sites.

Sarı Su Kabil,
Artuklu Dönemi,
Mardin, MO 1274
Yazın

Royal water bowl,
Artukid Period,
Mardin, 12th-14th
centuries BC

Yeşil Taşlı Figürin,
Boncuklu Tarla Kazısı,
MO 10-8. Bin yıl

Figurine with Green Stone,
Boncuklu Excavation,
10th-8th centuries BC

İNANÇ SALONU

HALL OF BELIEF

Mezopotamya ve Anadolu uygarlıklarının inançlarının anlatıldığı bu salonda, eski Mezopotamya mitolojisi, ilk çağ dinleri, Paganizm, Hristiyanlık, İslamiyet dinlerine ilişkin eserler ile ölü gömme gelenekleri, totem, bereket, şifa ve büyü gibi ritüeller tanıtılmaktadır.

Artefacts belonging to ancient Mesopotamian mythology, ancient religions, Paganism, Christianity and Islam as well as inhumation traditions, totems and rituals for prosperity, healing and magic are introduced in this hall reserved for the religious beliefs of Mesopotamian and Anatolian civilizations.

Zeus (Jüpiter) Heykeli
Roma Dönemi, M15
1-3. Yüzyıl

Şifa Taze 19. Yüzyıl
Healing Bowl
19th century

Statue of Zeus
(Jupiter)
Roman Period, 1st-3rd
centuries AD

TİCARET SALONU

HALL OF TRADE

Mezopotamya'da ticaretin ortaya çıkışı, ilk ödeme araçları, paranın serüveni, yazının icadı, taşımacılık gibi insanlığın ekonomi ve ticari hayatının geçmişten günümüze nasıl şekillendiği, eserler ile bağlantı kurularak bu salonda anlatılmaktadır. Salonda en dikkat çeken teşhirle-den biri Kızıltepe Sürekli Köyü'ndeki kurtarma kazısında ele geçen Sürekli Definesi'nin bulunduğu bölümdür. Definde, 9-14. yüzyıllar arasında tarihlenen Abbasiler, İlhanlılar, Eyyubiler, Bizanslılar, Zengiler, Artuklular gibi birçok medeniyete ait altın ve gümüş eserler bulunmaktadır.

The hall provides information about the development of economy and trade in the history of mankind, explaining, in relation with the artefacts, the apparition of trade in Mesopotamia, the primary payment tools, the adventure of money, the invention of writing and transportation.

One of the most outstanding exhibits in the hall is the section where Sürekli Treasure is displayed. The treasure recovered during the salvation excavations in Sürekli village in Kızıltepe dates between 9th and 14th centuries and contains silver and gold artefacts belonging to a wide range of civilizations, including the Abbasids, Ilkhanids, Ayyubids, Byzantines, Zengis and Artuquids.

Usturlub
Buluntu yeri:
Mardin, 15-17. yüzyıl
Astrakhan
Place of find:
Mardin, 15th-17th centuries

Musul Atabeklerinden
Nasreddin Mahmud
Prince of Mosul

YAŞAM SALONU

HALL OF DAILY LIFE

Bu salonda Mardin ve Mezopotamya kültürünün sosyal yaşamı Beslenme, Müzik, Süslenme, Savunma temalarıyla yansıtılmıştır. Mezopotamya'da tarımın başlangıcı, çanak çömleğin ortaya çıkışı ile günümüze dek gelişimi, Mardin yemek kültürü ve Mardin geleneksel müziği eserler üzerinden anlatılmaktadır. Müzik bölümünde Müze Müdürlüğümüz tarafından Mardin kültürel mirasının tanıtılması amacıyla hazırlanan "Mardin'in Sesleri" filmi tanıtılmaktadır. Savunma temasında savaş, güç ve iktidar olgusuyla birlikte savunma silahları sergilenmektedir. Süslenme temasında antik dönemden günümüze insanların beğenilme, toplumsal statü ve korunma amacıyla ürettiği takı, kıyafet, dokuma örnekleri sergilenmekte ve sosyal yaşamda süslenme gelenekleri, kültürü anlatılmakta, sağlık ve aydınlatmaya ilişkin eserler de sergilenmektedir.

The social life in Mardin and Mesopotamian cultures is exhibited in this hall according to the themes of Food, Music, Ornamentation and Defence. The apparitions of agriculture and pottery in Mesopotamia are explained in relation to the food culture in Mardin and traditional musical pieces. A film ordered by the Museum Administration for the promotion of Mardin's cultural heritage, "Mardin's Sounds", is screened in the Music section.

Weapons of defence are displayed in the Defence section in relation to the concepts of war, power and government.

The Ornamentation section houses an exhibition of jewellery, clothes and textile manufactured for social approval, status and defence from the ancient ages to this day. Ornamentation traditions and culture in social life as well as artefacts related to health and lightning are also introduced.

Delil
Buluntu yeri:
Mardin, 19. Yüzyıl

Caffepot
Place of find:
Mardin, 19th
century

Taş Havaş,
Kalkolitik Dönem,
MÖ. 5. Bin yıl

Stone Mortar
Chalcolithic Period,
5th Millennium BC

SAHTE ESERLER SALONU

HALL OF FORGERY

Müze binasının ikinci katında idari binaya bağlanan bu salonda kaçakçılıktaki ve dolandırıcılıkta kullanılan yakalanan objeler sergilenirken, tarihi eser kaçakçılığı ve sahte eser dolandırıcılığına yönelik farkındalık çalışmaları müze eğitimi çalışmaları kapsamında ele alınmaktadır.

Objects recovered during smuggling and forgery attempts are exhibited in this hall on the second floor connected to the administrative unit. Educational classes are also held in this hall to raise awareness about historical artefact smuggling and forgery.

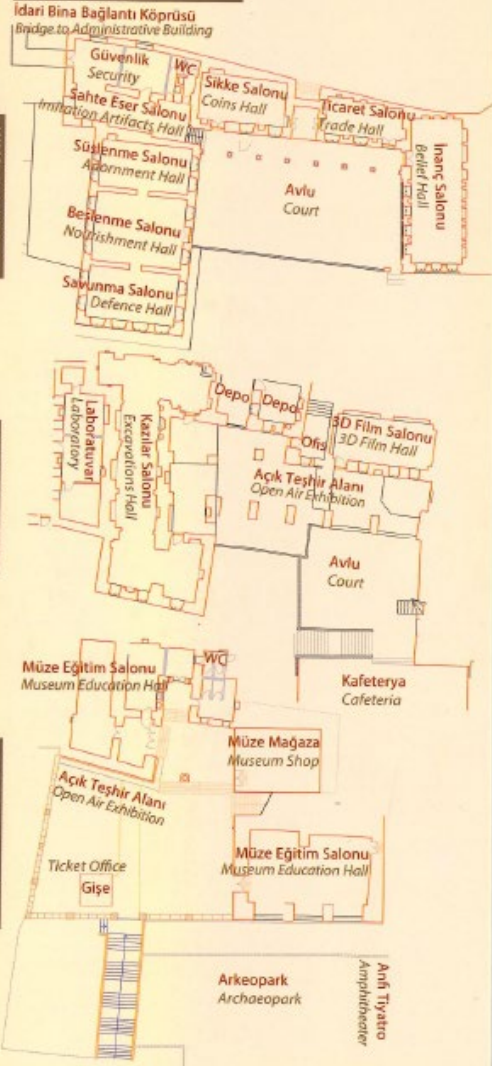
İDARİ BİNA

BUILDING

MÜZE PLANI

PLAN OF MUSEUM

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Ministry of Culture and Tourism

Müze ziyaret saatleri:

09.00 - 17.00 (Kış Sezonu)
09.00 - 19.00 (Yaz Sezonu)

Son biletler Müze kapanışından 1 saat önce satılır.
Müze hergün ziyarete açıktır.

Alamdır Caddesi Osman
Hamdi Bey Yokuşu Sk.
34122 Gülhane - Fatih
İstanbul

Tel: 0212 520 77 40-41
Faks: 0212 527 43 00
Info@istanbularkoloji.gov.tr

TÜRSAB MÜZE
GİRİŞİMLERİ

İSTANBUL
ARKİOLOJİ
MÜZELERİ

www.istanbularkoloji.gov.tr

Toplu taşıma seferlerini keşfetmek için
ulaşım rehberiniz TRAFİ'yi indirin

TRAFİ

TRAFİ

Istanbul Arkeoloji Müzeleri dünya tarihinde yaptığı dönem ve kültürleri izni taşıyan bir milyon öğen eser ile bugün dünyanın en zengin müzeleri arasında yer almaktadır

heykelleri, Halikarnassos Mausoleumu'na ait Aslan Heykeli; ünlü Bergama Zeus Sunağı'na ait Afrodite başı, Büyük İskender portresi; Roma devrinin üç büyük memmer kenti Aphrodisias, Ephesos ve Miletos'ta bulunan heykeltıraşlık eserleri; Doğu Akdeniz'in tüm bölgelerinde bulunmuş Roma İmparatorluk çağı heykeli sanatının eyaletlerdeki örnekleri yer alır. Ana Müze Binası'nın güneydoğu bittiğinde ise 1969-1983 yılları arasında yapılan ilave ile bugün Ek Bina olarak adlandırılan yapı bulunur. Mekan'da, "İstanbul'un Çeşitli Kültürleri: Thrakia-Bithynia ve Bizans"; "Çağlar Boyu İstanbul ve Bizans"; "Çağlar Boyu Anadolu ve Trola Kültürleri"; "Anadolu'nun Çeşitli Kültürleri: Suriye, Filistin, Konya" adlı sergi salonları vardır.

Alexander Başı, MS 4. yüzyıl, Memmer, İstanbul, Ek Bina

Sidomana Lahdi, MS 2. yüzyıl, Memmer, Konya, Kutsal Müze

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ

İstanbul Arkeoloji Müzeleri üç ana birimden oluşan bir müzeler kompleksidir. Arkeoloji Müzesi, Eski Şark Eserleri Müzesi ve Çinili Köşk Müzesi. Türkiye'nin ilk müzesi olan Arkeoloji Müzesi'nin koleksiyonunda İmparatorluk topraklarından getirilen, çeşitli kültürlerle ait bir milyonu aşkın eser bulunmaktadır.

ARKEOLOJİ MÜZESİ

1887-1888 yıllarında, dönemin en önemli keşfi olarak kabul edilen Sidon (Sayda, Lübnan) Kral Nekropolis Kazılar'ından İstanbul'a getirilen İskender Lahdi ve Tabnit Lahdi gibi önemli eserlerin sergilenileceği bir müze binasına ihtiyaç duyulmuştur. Bunun üzerine arkeolog, ressam ve müzeci Osman Hamdi Bey önderliğinde ve Müze-i Hümayun (İmparatorluk Müzesi) adıyla kurulan Arkeoloji Müzesi 13 Haziran 1891 tarihinde ziyarete açılmıştır. Dönemin ünlü mimarı Alexandre Vallaury tarafından inşa edilen yapıya daha sonra 1903 ve 1908 yıllarında sol ve sağ kanadın eklenmesi ile bugünkü Ana Müze Binası oluşmuştur.

Ana Bina içindeki sergi salonlarında bulunan eserler kronolojik düzende antik merkez vurgusuyla sergilenir. Bu eserler arasında Sidon Kral Nekropolis Kazısı buluntularından Ağlayan Kadınlar Lahdi, Tabnit Lahdi, İskender Lahdi; Arkalk Çağ'dan Roma Çağı sonuna kadar geçen süreçte ait Dördüncü Millet Kutsal Yolu'nun Brankhit heykelleri, Kore ve Kuros (genç kız ve erkek)

Yüken Boğu Üzer Çamaşı: MÖ 5. yüzyıl, İznik, İstanbul, Ek Bina

İstanbul'un Çevre Kültürleri

Ek Bina'nın yine zemin katında yer alan sergi salonu iki bölüme ayrılmıştır; bir bölümünde İstanbul'un çevresini oluşturan Thrakia ve Bithynia Bölgeleri'nden, diğer bölümünde ise Bizans dönemi eserleri sergilenmektedir.

Çağlar Boyu İstanbul

Ek Bina'nın 1. katında yer alan bu salonda İstanbul'un prehistorik dönemlerinden Cumhuriyet döneminde kadar geçirdiği sanatsal, siyasi ve kültürel evreleri yansıtan eserler sergilenmektedir.

Çağlar Boyu Anadolu ve Troia Kültürleri

Ek Bina'nın 2. katında yer alan salonda Troia'nın 9 yerleşim katına ait buluntuları yer aldığı vitrinler ile Anadolu ve Trakya'da Paleolitik Çağ'dan Demir Çağı sonuna kadar var olan çeşitli yerleşmelere ait buluntular sergilenmektedir.

Anadolu'nun Çevre Kültürleri

Ek Bina'nın 3. katında bulunan salonda ise 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başlarında Suriye ile Filistin'in Megiddo, Gezer, Taanek, Tell-et-Tin, Sayda, Sebestiya, Tyre ve Beyrut gibi yerleşmelerinde yapılan kazılardan müzeye gelen eserler ile Cesnola Koleksiyonu'ndan müzeye kazandırılan Kibris eserleri sergilenmektedir.

ESKİ ŞARK ESERLERİ MÜZESİ

1883 yılında Saray-ı Nefise Mektebi-i Alisi (Güzel Sanatlar Akademisi) olarak yine Osman Hamdi Bey tarafından dönemin ünlü mimarı Alexandre Vallaury'ye yaptırılmış ve uzun süre okul olarak kullanılmıştır. 1917-1919 yılları arasında, dönemin arkeoloji müzesi müdürü Halil Edhem Bey tarafından

Lugal Dada Heykeli: MÖ 3. bin yıl ortası, Kışlaçaz, Eski Şark Eserleri Müzesi

Yakın Doğu ülkeleri eserlerinin sergilenmesi amacıyla 1963-1974 ve 1996-2000 yılları arasında restorasyon ve teşhir tanzim çalışmaları yapılarak çağdaş müzecilik anlayışı içinde yeniden düzenlenmiştir. Müze koleksiyonları arasında; İslamiyet öncesi Arap Yarımadası, Mezopotamya, Mısır ve Anadolu eserleri yer almaktadır. Bunlar arasında Arami yazıtlı güneş saati, Mısır mumyalan, Adap Krallığı Lugal Dada'nın heykeli, Kadeş Antlaşması gibi tanınan eserler bulunmaktadır. Eski Şark Eserleri Müzesi koleksiyonlarında 20.000'e yakın arkeolojik eser, Çivi Yazılı Belgeler Arşivinde ise yaklaşık 73.000 tablet mevcuttur.

Kadeş Antlaşması: MÖ 13. Yüzyıl, Bağdatlıy Kuzey

ÇİNLİ KÖŞK MÜZESİ

Çinli Köşk, Selçuklu etkisinde yapılmış Osmanlı sivil mimarisinin İstanbul'da bulunan tek örneğidir. Fatih Sultan Mehmed dönemi (1451-1481) anlatan kaynaklarda, 1472 yılında, Sarayburnu'ndaki korulukta ve Topkapı Sarayı'nı saran suranın içinde yaptırıldığı anlatılmaktadır. Yapı, 1880 yılında İmparatorluk Müzesi (Müze-i Hümayun) tarafından arkeolojik ve İslami eserlerin sergilenmesi için kullanılmıştır. 1939 yılında Topkapı Sarayı'na bağlanmış, içinde bulunan eserler çeşitli müzelere dağıtılmış ve o dönemde müze işlevini yitirmiştir. 1981 yılında İstanbul Arkeoloji Müzelerine bağlanan Çinli Köşk Müzesi'nde bugün Selçuklu ve Osmanlı'nın eşsiz çini ve seramik örnekleri sergilenmektedir.

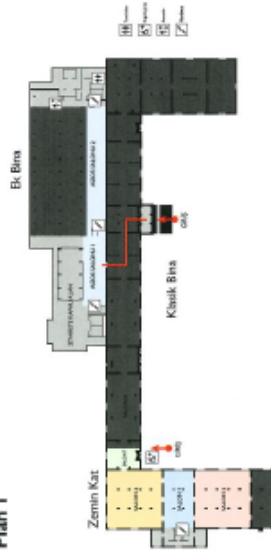

Çini Mihrab: Renkli Sır Tekniğinde, İbrahim Bey İmaret, Karaman 1432, Çinli Köşk Müzesi

Çinli Köşk Müzesi, Selçuklu etkisinde yapılmış Osmanlı sivil mimarisinin İstanbul'da yapılmış tek örneğidir. 1472

ARKEOLOJİ MÜZESİ Plan 1

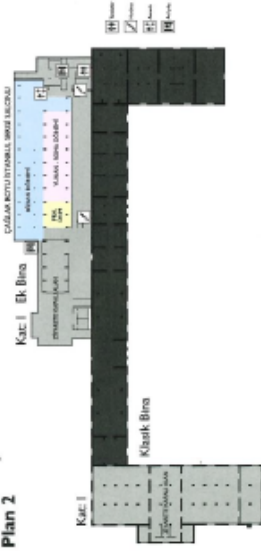

- KLASİK BİNA**
- SALON 2: ANADOLUDAN ANTİK ÇAĞ MİMARLIĞI
 - SALON 3: SIFIRAPARA (KÜÇÜK ASYA) TIF LAHİTLER
 - SALON 6: PREZAR KOLTU
 - SALON 7: SODON KRALI NEROPOLU

- EK BİNA**
- ASİOS SALONU 1: LARİK DÖNEMİN ROMA DÖNEMİNE HEYKEL SANATI
 - ASİOS SALONU 2: GEÇİCİ SERGİ SALONU

- RESTORASYON NEDENİYLE KAPALI

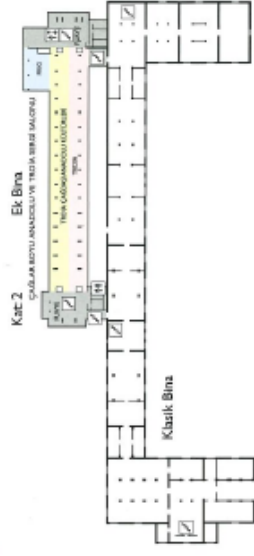
ARKEOLOJİ MÜZESİ Plan 2

- KLASİK BİNA**
- RESTORASYON NEDENİYLE KAPALI

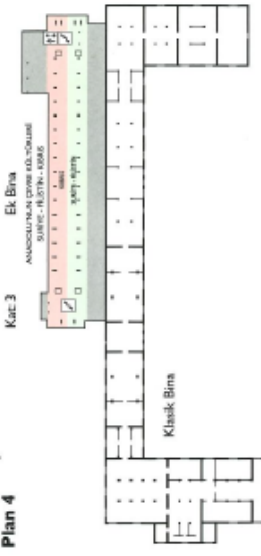
- EK BİNA**
- ÇAĞLAR BOYU İSTANBUL SERGİ SALONU
 - PREHİSTORİK DÖNEM
 - YUNAN - ROMA DÖNEMİ
 - BİZANS DÖNEMİ

ARKEOLOJİ MÜZESİ Plan 3

- EK BİNA**
- ÇAĞLAR BOYU ANADOLU VE TROIA SERGİ SALONU
 - TROIA
 - TROIA ÇAĞDAŞI ANADOLU KÜLTÜRLERİ
 - FRIG

ARKEOLOJİ MÜZESİ Plan 4

- EK BİNA**
- ANADOLULUN ÇEVRE KÜLTÜRLERİ - SURİYE - FİLİSTİN - KIBRIS
 - SURİYE - FİLİSTİN
 - KIBRIS

ESKİ ŞARK ESERLERİ MÜZESİ

- SALON 1: İSLAMİYET ÖNCESİ ARABİSTAN ESERLERİ
- SALON 2: MİSİR ESERLERİ
- SALON 3-4-5-6: MEZOPOTAMYA ESERLERİ
- SALON 7-8-9: ANADOLU ESERLERİ

ÇİNİLİ KÖŞK MÜZESİ

- SALON 1: ANADOLU SELÇUKLU DÖNEMİ
- SALON 2: OSMANLI DÖNEMİ
- SALON 3: SELSERİLLİ ODA
- SALON 4: OSMANLI DÖNEMİ
- SALON 5: KÜTAHYA ESERLERİ
- SALON 6: ÇANAKKALE ESERLERİ
- SALON 7: İZNIK ESERLERİ